

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
बी.ए.भाग 2
विषय: मराठी (ऐच्छिक) : तिसरे सत्र
अभ्यासपत्रिका क्रमांक 3 (गद्य)
(‘सभासदाची बखर’ व अनुवादप्रक्रिया)
(अध्यापन : जून, 2014 पासून)

- उद्दिष्टे
1. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा व भाषेचा परिचय करून देणे
2. अनुवादप्रक्रियेचा परिचय देणे
- अभ्यासक्रम :
1. पाठ्य पुस्तक : कृष्णाजी अनंत सभासद विरचित शिवछत्रपतींचे चरित्र (सभासद बखर) : संपादक हेरवाडकर र.वि. (व्हीनस प्रकाशन, पुणे)
2. अनुवाद प्रक्रिया : 1. अनुवाद, भाषांतर व रूपांतर
2. अनुवादकाचे गुण व पूर्वतयारी
- पूरक वाचन :
1. बखर वाङ्मय : उद्गम आणि विकास : डॉ. बापूजी संकपाळ
2. अनुवादमीमांसा : संपादक केशव तुपे
3. मराठी बखर : र.वि. हेरवाडकर
- संदर्भ ग्रंथ
1. मराठी बखर गद्य : गं. ब. ग्रामोपाध्ये
2. भाषांतर मीमांसा : संपादक कल्याण काळे
3. प्राचीन मराठी गद्य प्रेरणा आणि परंपरा : श्रीरंग रंगनाथ कुलकर्णी
- प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी

प्रश्न 1 योग्य पर्याय निवडा : (‘सभासद बखर’ वर)	(5 गुण)
प्रश्न 2 अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (‘सभासद बखर’ वर)	(15 गुण)
प्रश्न 3 लघुत्तरी प्रश्न (3 पैकी 2) (‘सभासद बखर’ वर)	(20 गुण)
प्रश्न 4 अंतर्गत विकल्पासह अनुवादप्रक्रियेवर लघुत्तरी प्रश्न	(10 गुण)

Human Values

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
बी.ए.भाग 2
विषय: मराठी (ऐच्छिक) : तिसरे सत्र
अभ्यासपत्रिका क्रमांक 4 (पद्य)
(‘जनाबाईचे अभंग’ व संपादनप्रक्रिया)
(अध्यापन : जून, 2014 पासून)

- उद्दिष्टे
1. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा, भाषेचा परिचय करून देणे
2. संपादनप्रक्रियेचा परिचय देणे
- अभ्यासक्रम
1. पाठ्यपुस्तक : जनाबाईचे अभंग
(शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर प्रकाशित पाठ्यपुस्तक)
2. संपादनप्रक्रिया : 1. संपादनाचे स्वरूप
2. संपादकाचे गुण व पूर्वतयारी
- पुरक वाचन :
1. प्राचीन मराठी संत कवयित्रींचे कार्य : डॉ. सुहासिनी इर्लेकर
2. संत जनाबाईचे : चरित्र व काव्य : डॉ. गं. ब. ग्रामापाध्ये
3. व्याहारिक मराठी : डॉ. ल. रा. नसिराबादकर
- संदर्भग्रंथ
1. मध्ययुगीन साहित्याविषयी : डॉ. सतीश बडवे
2. संत, पंत आणि तंत : श्री. म. माटे.
- प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी

प्रश्न 1 योग्य पर्याय निवडा : (‘जनाबाईचे अभंग’ वर)	(5 गुण)
प्रश्न 2 अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (‘जनाबाईचे अभंग’ वर)	(15 गुण)
प्रश्न 3 लघुत्तरी प्रश्न (3 पैकी 2) (‘जनाबाईचे अभंग’ वर)	(20 गुण)
प्रश्न 4 अंतर्गत विकल्पासह संपादनप्रक्रियेवर लघुत्तरी प्रश्न	(10 गुण)

Gender Equality

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
बी.ए.भाग 2
विषय: मराठी (ऐच्छिक) : चौथे सत्र
अभ्यासपत्रिका क्रमांक 5 (गद्य)
(‘वाणीकिडे’ व अनुवादप्रक्रिया)
(अध्यापन : जून, 2014 पासून)

- उद्दिष्टे
 1. समकालिन जाणिवा व्यक्त करण्या—या कथेचा परिचय करून देणे
 2. अनुवादप्रक्रियेचा परिचय देणे
- अभ्यासक्रम
 1. पाठ्यपुस्तक : वाणीकिडे : निशिकांत गुरव
(दर्या प्रकाशन, पुणे)
 2. अनुवादप्रक्रिया : 1.जाहिरातीच्या अनुवादाचे स्वरूप
2. बातमीच्या अनुवादाचे स्वरूप
- पूरक वाचन :
 1. मराठी कथा रूप आणि परिसर : म. द. हातकणंगलेकर
 2. जाहिरातीचं जग : यशोदा भागवत
 3. कथा : संकल्पना आणि समीक्षा : सुधा जोशी
- संदर्भग्रंथ
 1. अनुवादमीमांसा : संपादक केशव तुपे
 2. रूजुवात : अशोक केळकर
 3. मराठी कथा : उद्गम आणि विकास : डॉ. इंदुमती शेवडे

Human Values

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी

प्रश्न 1 योग्य पर्याय निवडा : (‘वाणीकिडे’ वर)	(5 गुण)
प्रश्न 2 अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (‘वाणीकिडे’ वर)	(15 गुण)
प्रश्न 3 लघुत्तरी प्रश्न(3 पैकी 2) (‘वाणीकिडे’ वर)	(20 गुण)
प्रश्न 4 अनुवादप्रक्रियेवर विवेचनात्मक व उपयोजनात्मक अंतर्गत विकल्पासह प्रश्न	(10 गुण)

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
बी.ए.भाग 2
विषय: मराठी (ऐच्छिक) : चौथे सत्र
अभ्यासपत्रिका क्रमांक 6 (पद्य)
('तळ ढवळताना' व संपादनप्रक्रिया)
(अध्यापन : जून, 2014 पासून)

- उद्दिष्टे
1. समकालीन जाणिवा व्यक्त करण्या—या कवितेचा परिचय करून देणे
2. संपादनप्रक्रियेचा परिचय देणे
- अभ्यासक्रम
1. पाठ्यपुस्तक : तळ ढवळताना : लहू कानडे
(लोकवाङ्मय गृह प्रकाशन, मुंबई)
2. संपादनप्रक्रिया : 1. संपादनाची विविधता
2. ग्रंथ, मासिक व अहवालाचे संपादन
- पूरक वाचन :
1. दलित कवितेतील नवे प्रवाह : महेंद्र भवरे
2. संपादन : अरविंद गोखले
- संदर्भग्रंथ
1. दलित कवितेतील विद्रोह : म. सु. पाटील
2. कवितेविषयी : वसंत अबाजी डहाके
3. आवडनिवड : रफिकसुरज मुल्ला
- प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी

प्रश्न 1 योग्य पर्याय निवडा : ('तळ ढवळताना' वर)	(5 गुण)
प्रश्न 2 अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न ('तळ ढवळताना' वर)	(15 गुण)
प्रश्न 3 लघुत्तरी प्रश्न (3 पैकी 2) ('तळ ढवळताना' वर)	(20 गुण)
प्रश्न 4 संपादनप्रक्रियेवर अंतर्गत विकल्पासह लघुत्तरी प्रश्न	(10 गुण)

Human Values

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
बी.ए.भाग 2
मराठी (I.D.S) : तिसरे सत्र
अभ्यासपत्रिका क्रमांक 1
(‘माणदेशी माणसं’ व संवादप्रक्रिया)
(अध्यापन जून, 2014 पासून)

- उद्दिष्टे
1.व्यक्तिचित्रणात्मक, ग्रामीण कथांचा परिचय करून देणे
2. संवादप्रक्रियेचा परिचय देणे
- अभ्यासकम
1. पाठ्यपुस्तक : माणदेशी माणसं : व्यंकटेश माडगूळकर
(मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे)
2. संवादप्रक्रिया : 1. संवादाचे स्वरूप
2. संवादकौशल्ये (शब्दनिवड, उच्चार, भाषामाध्यम, अर्थघनता)
- पूरक वाचन :
1. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि शोध : डॉ. नागनाथ कोतापल्ले
2. संवादशास्त्र : श्रीपाद जोशी
- संदर्भ ग्रंथ
1. ग्रामीणता : साहित्य आणि वास्तव : आनंद यादव
2. सृजनात्मक लेखन : आनंद पाटील
- प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी

Human Values

Professional Ethics

प्रश्न 1 योग्य पर्याय निवडा : (‘माणदेशी माणसं’ वर)	(5 गुण)
प्रश्न 2 अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (‘माणदेशी माणसं’ वर)	(15 गुण)
प्रश्न 3 लघुत्तरी प्रश्न (3 पैकी 2) (‘माणदेशी माणसं’ वर)	(20 गुण)
प्रश्न 4 अंतर्गत विकल्पासह संवादप्रक्रियेवर लघुत्तरी प्रश्न	(10 गुण)

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
बी.ए.भाग 2
विषय: मराठी (I.D.S) : चौथे सत्र
अभ्यासपत्रिका क्रमांक 2
('झिम पोरी झिम' व संवादप्रक्रिया)
(अध्यापन जून, 2014 पासून)

- उद्दिष्टे
1. समकालीन जाणिवा असणा-या कादंबरीचा परिचय करून देणे
2. संवादप्रक्रियेचा परिचय देणे
- अभ्यासक्रम
1. पाठ्यपुस्तक : 'झिम पोरी झिम' : बालाजी मदन इंगळे
जनशक्ती वाचक चळवळ, औरंगाबाद)
2. संवादप्रक्रिया : 1. प्रसारमाध्यमातील संवाद (दूरध्वनी, कॉलसेंटर्स)
2. दोन व्यक्ती अथवा सभा /गटातील संवाद
- पूरक वाचन :
1. मराठी ग्रामीण कादंबरी : डॉ. रवींद्र ठाकूर
2. देहबोली : अंजली पेंडसे
- संदर्भग्रंथ
1. गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी : डॉ.विलास खोले
2. व्यावहारिक मराठी : स्नेहल तावरे
- प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी

प्रश्न 1 योग्य पर्याय निवडा : ('झिम पोरी झिम' वर)	(5 गुण)
प्रश्न 2 अंतर्गत विकल्पासह दीर्घात्तरी प्रश्न ('झिम पोरी झिम' वर)	(15 गुण)
प्रश्न 3 लघुत्तरी प्रश्न (3 पैकी 2) ('झिम पोरी झिम' वर)	(20 गुण)
प्रश्न 4 अंतर्गत विकल्पासह संवादप्रक्रियेवर विवेचनात्मक व उपयोजनात्मक प्रश्न	(10 गुण)

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

बी.ए. भाग-२ : B.A. Part-II

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2019 onward

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

Choice Based Credit System

सत्र-३ : Semester No. III

Discipline Specific Core Course (DSC-C1) Marathi Paper No.III

विद्याशाखीय विशेष गाभा (DSC-C1) (अभ्यासपत्रिका - ३)

साहित्यकृती : काय डेंजर वारा सुटलाय! (नाटक) Human Values

जयंत पवार, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, २०११

: मराठी भाषिक कौशल्ये

शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन, कोल्हापूर, २०१९

उद्दिष्ट्ये:

१. नाटक या वाङ्मय प्रकाराचे आकलन करून घेणे.
२. समकालीन नाटकातून नाटककाराच्या समकालाचे प्रतिबिंब कशाप्रकारे प्रकट होते याचा अभ्यास करणे.
३. नाट्याभ्यासाद्वारे प्रयोगरूप नाटक व नाट्यक्षेत्रातील ज्ञानसंपादनास चालना देणे.
४. नाट्याभ्यासातून सभ्यता, संस्कृती, राष्ट्रीय एकात्मता व बंधुता वाढीस लावणे.
५. विद्यार्थ्यांमध्ये संवादलेखन कौशल्ये विकसित करणे.

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	काय डेंजर वारा सुटलाय! - आशयसूत्रे	१५ Human Values	१ Human Values
विभाग २ Module II	काय डेंजर वारा सुटलाय! - पात्रे, घटनाप्रसंग, संवाद व संघर्षाचे स्वरूप	१५ Human Values	१ Human Values
विभाग ३ Module III	काय डेंजर वारा सुटलाय! - नाट्यविशेष व भाषाविशेष	१५ Human Values	१ Human Values
विभाग ४ Module IV	उपयोजित मराठी - संवाद लेखन ● संवाद : स्वरूप आणि व्याख्या ● संवाद कौशल्यासाठी आवश्यक बाबी ● संवादाचे प्रकार ● उदाहरणदाखल कथानकावर संवादलेखन	१५ Professional Ethics	१

मूलभूत वाचन :

१. कदम-जांगडा, नीलिमा लेख- 'अंतर्बाह्य हादरवणारा वारा' दै. वृत्तमाणूस, मुंबई, १४/८/२०१०
२. करमकर, दीपेश लेख- 'जागतिकीकरणचा डेंजर वारा' आपला परममित्र (दिवाळी अंक) नोव्हें., डिसेंबर, २०१२
३. बागले, प्रभाकर लेख- 'काय डेंजर वारा सुटलाय-एक विचार' साहित्य आणि सांस्कृतिक संवेदन, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर.
४. जोशी, संजय भास्कर लेख- 'लक्षवेधी पुस्तके - काय डेंजर वारा सुटलाय' ललित, सप्टें., २०११
५. पवार, जयंत लेख- 'एका गुंत्याचा गुंताडा' साधना, पुणे, १२ जाने., २०१३
६. आठलेकर, मंगल लेख- 'खूप मोठं अवसान गोळा करावं लागतं' साधना, पुणे, १२ जाने., २०१३
७. गमरे, गौतम बा. लेख- 'काय डेंजर वारा सुटलाय' रंगवाचा (मासिक), फेब्रु., २०१७
८. गुप्ते, विश्राम लेख- 'काय डेंजर वारा सुटलाय-बोलकी हिंसा' परिवर्तन (त्रैमासिक), मुंबई, एप्रिल, मे, जून, २०१२
९. नाडकर्णी, कमलाकर लेख- 'काय डेंजर वारा सुटलाय' दै. आपलं महानगर, मुंबई, २० ऑगस्ट, २०१०

पूरक वाचन :

१०. धांडे, चंद्रकांत मराठी नाट्यसमीक्षेचा इतिहास, परिमल प्रकाशन, औरंगाबाद
११. कुलकर्णी, व. दि. नाटक : रंगाविष्कार आणि रंगास्वाद, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
१२. शिंदे, विश्वनाथ व स्मार्त, हिमांशू मराठी नाटक आणि रंगभूमी, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००८
१३. कुलकर्णी, द. भि. नाटक : स्वरूप आणि समीक्षा, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
१४. भावे, पुष्पा रंग नाटकाचे, राजहंस प्रकाशन, मुंबई
१५. गावडे, गोपाळ मामा वरेरकर : प्रयोगाची नांदी, मनोकामना प्रकाशन, इस्लामपूर, २०१७
१६. भगत, दत्ता मराठी नाटक आणि रंगभूमीचा इतिहास: आरंभ ते १९९० पर्यंत, प्रकाशक महाराष्ट्र राज्य साहित्य, संस्कृती मंडळ, २०१९
१७. कानडे, मु. श्री. मराठी रंगभूमीची १२५ वर्षे : नाट्यविषयक ठळक नोंदी, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस पुणे, २०१०
१८. घोरपडे, अक्षय संवाद आणि लेखन कौशल्ये, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगांव, २०१९
१९. तौर, पृथ्वीराज (संपा.) मराठी भाषिक कौशल्ये विकास, अथर्व पब्लिकेशन, धुळे, २०१८
२०. जोशी, प्रभाकर व वले, वासुदेव उपयोजित मराठी भाग १, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगांव, २०१७
२१. जोशी, प्रभाकर उपयोजित मराठी, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगांव, २०१७

* प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप *

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ५० : Total Marks-50

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	१० गुण
प्रश्न २	विभाग १ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ३	विभाग २ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ४	विभाग ३ वर थोडक्यात उत्तरे द्या (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ५	विभाग ४ वर लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१० गुण

टीप : प्रश्न क्र. १ मधील वस्तुनिष्ठ प्रश्न विभाग १, २ व ३ वर असतील.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

बी.ए. भाग-२ : B.A. Part-II

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2019 onward

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

Choice Based Credit System

सत्र-३ : Semester No. III

Discipline Specific Core Course (DSC-C2) Marathi Paper No. IV

विद्याशाखीय विशेष गाभा (DSC-C2) (अभ्यासपत्रिका - ४)

पाठ्यपुस्तक : काव्यगंध

शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन, कोल्हापूर, २०१९

: मराठी भाषिक कौशल्ये

शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन, कोल्हापूर, २०१९

उद्दिष्ट्ये:

१. मराठी काव्यपरंपरा व प्रवाहांची ओळख करून घेणे.
२. मराठी काव्यातून प्रकट होणारे माणूस आणि समाज यातील परस्पर संबंध शोधणे.
३. कवितेच्या कलात्मक आकृतीबंधाचे मोल अभ्यासणे.
४. काव्यप्रवाहानुरूप काव्यलेखनाचे विशेष अभ्यासणे.
५. प्रात्यक्षिकाद्वारे काव्यलेखन कौशल्ये रुजविणे.

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	केशवसुत- १. अंत्यजाच्या मुलाचा पहिला प्रश्न २. नवा शिपाई (सामाजिक) ३. तुतारी ४. मजुरावर उपासमारीची पाळी ५. गोफण केली छान! वसंत बापट- १. फुंकर २. जपावयाला शिकली होतीस ३. आज (प्रेमविषयक) अचानक ४. नाजुक रुपडे ५. विस्मृती	Human Values १५ Gender Equality	१
विभाग २ Module II	नारायण सुर्वे- १. दोन दिवस २. माझी आई ३. गिरणीची लावणी (श्रमविषयक) ४. पोष्टर ५. नेहरू गेले त्या वेळची गोष्ट वसंत आबाजी डहाके- १. त्या संध्याकाळी समुद्र २. आख्यान (महानगरीय) ३. खेळ ४. पुतळे ५. वास्तववाद	Gender Equality १५	१
विभाग ३ Module III	अजीम नवाज राही- १. दुष्काळ : काही संदर्भ (वंचितांची कविता) २. जातीय दंगल : बारा भानगडींची तेरा वळणे ३. सुरक्षेची हमी देणारा कळपवाद! ४. मोडतोडीतून डागडुजीची भाषा शिकताना ५. मोहल्ला, पक्षी आणि कातरवेळ कल्पना दुधाळ- १. बाय आणि गाय २. झुलत्या फांदीला (कृषी जाणीव) ३. घोषणा ४. खस्ता ५. धग असतेच आसपास	१५ Human Values Gender Equality	१
विभाग ४ Module IV	उपयोजित मराठी - काव्यनिर्मिती प्रक्रिया १. प्रसंगावर २. घटनेवर ३. चित्रावर ४. अनुभवावर	१५	१

मूलभूत वाचन:

१. पंडित, भ. श्री. (संपा.)	समग्र केशवसुत, व्हीनस प्रकाशन, पुणे
२. क्षीरसागर, शकुंतला	संपूर्ण केशवसुत, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, २००१
३. बापट, वसंत	सेतू, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, पुनर्मुद्रण, २००४
४. कुसुमाग्रज (संपा.)	निवडक नारायण सुर्वे, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई, १९९४
५. सुर्वे, नारायण	माझे विद्यापीठ, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, आवृत्ती २ री, २००५
६. डहाके, वसंत आबाजी	शुभवर्तमान, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९९७
७. डहाके, वसंत आबाजी	शुनःशेष, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई, १९९६
८. डहाके, वसंत आबाजी	चित्रलिपी, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई, २००६
९. राही, अजीम नवाज	व्यवहाराचा काळा घोडा, मुक्तछंद प्रकाशन, नागपूर, २००४
१०. राही, अजीम नवाज	कल्लोळातला एकांत, अक्षरमानव प्रकाशन, पुणे, २०१२
११. राही, अजीम नवाज	वर्तमानाचा वतनदार, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई, २०१७
१२. दुधाळ, कल्पना	सिद्धर कर म्हणतेय माती, हर्मिस प्रकाशन, पुणे
१३. दुधाळ, कल्पना	धग असतेच आसपास, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई
१४. कदम, महेंद्र	लेख-कल्पना दुधाळ यांचं शेतीशास्त्र, साप्ता. विवेक, ५ मार्च, २०१८
१५. धसकटे, सुशील	मुलाखत-कल्पना दुधाळ यांची मुलाखत, अक्षरनामा, १२ जाने., २०१८
१६. शर्मा, नीला	लेख-कल्पना व वास्तवादाश्रम्यानाचा पूल ठरलेली कविता, दै.सकाळ, ८ मार्च, २०१८
१७. कदम, महेंद्र	लेख-कल्पना दुधाळ यांच्या कवितेची शैली, कवितेची शैली, अक्षरवाङ्मय, पुणे, २०१९
१८. शानेदिवान, राजेखान	भारतीय मुसलमानःवर्तमान आणि भविष्य, अक्षरदालन प्रकाशन, कोल्हापूर
१९. कुलकर्णी, अंजली	लेख-वर्तमानाचा स्वशोध, दै. लोकसत्ता, पुणे १५ एप्रिल, २०१८
२०. चांदवडकर, तुषार	लेख-वर्तमानाचा वतनदार, दै.सकाळ, रविवार पुरवणी, २९ एप्रिल, २०१८

पूरक वाचन:

२१. सानप, किशोर	युगांतराची कविता, ग्रंथाली प्रकाशन, मुंबई
२२. पी. विठ्ठल	मराठी कविताःसमकालीन परिदृश्य, कैलाश पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद, २०१९
२९. रसाळ, सुधीर	काही मराठी कवी : जाणिव आणि शैली, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९६
३०. सुर्वे, कृष्णाबाई नारायण	मास्तरांची सावली, डिंपल प्रकाशन, मुंबई

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ५० : Total Marks-50

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	१० गुण
प्रश्न २	विभाग १ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ३	विभाग २ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ४	विभाग ३ वर थोडक्यात उत्तरे द्या (चार पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ५	विभाग ४ वर लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१० गुण

टीप : प्रश्न क्र. १ मधील वस्तुनिष्ठ प्रश्न विभाग १, २ व ३ वर असतील.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

बी.ए. भाग-२ : B.A. Part-II

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2019 onward

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

Choice Based Credit System

सत्र-४ : Semester No. IV

Discipline Specific Core Course (DSC-C25) Marathi Paper No. V

विद्याशाखीय विशेष गाभा (DSC-C25) (अभ्यासपत्रिका - ५)

साहित्यकृती : माती, पंख आणि आकाश (आत्मचरित्र)

ज्ञानेश्वर मुळे, मनोविकास प्रकाशन, पुणे, आवृत्ती अकरावी, २०१७

: मराठी भाषिक कौशल्ये

शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन, कोल्हापूर, २०१९

उद्दिष्ट्ये:

१. आत्मचरित्र या वाङ्मयप्रकाराची ओळख करून घेणे.
२. इतर वाङ्मयप्रकार आणि आत्मचरित्र यातील अभिव्यक्ती रूपांचा अभ्यास करणे.
३. आत्मचरित्रकाराच्या व्यक्तिमत्त्वाची जडण-घडण आणि त्याचा समकाल समजून घेणे.
४. वेगवेगळ्या भारतीय प्रांतातील व परदेशातील जीवनदर्शन समजून घेणे.
५. आत्मवृत्तपर लेखन कौशल्ये विकसित करणे.

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	माती, पंख आणि आकाश - जीवनानुभवाचे स्वरूप	१५ Human Values	१
विभाग २ Module II	माती, पंख आणि आकाश - शैक्षणिक, सामाजिक आणि सांस्कृतिक पर्यावरण	१५ Human Values	१
विभाग ३ Module III	माती, पंख आणि आकाश - वाङ्मयीन गुणविशेष	१५ Human Values	१
विभाग ४ Module IV	उपयोजित मराठी - आत्मवृत्तलेखनाचे स्वरूप १. आत्मकथन/स्वकथन २. प्रवास वर्णन ३. रोजनिशी	१५	१

मूलभूत वाचन:

१. हातकणंगलेकर, म.द. लेख-अंतःकरणाचा ठाव घेणारे वेगळ्या धाटणीचे आत्मकथन, दै. सकाळ, १ मार्च, १९९८
२. खाडिलकर, मीना लेख-वेगळ्या घाटाचे आत्मचरित्र, दै. तरुण भारत, २६ जुलै, १९९८
३. लोकापुरे, राजू लेख-माती, पंख आणि आकाश, दै. महासत्ता, ३० ऑगस्ट, १९९८
४. लाटकर, मानसी लेख-माती, पंख आणि आकाश, दै. लोकसत्ता, लोकसंग, ६ सप्टें., १९९८
५. कोटीभस्कर, मधुमालती लेख-ललितरम्य शैलीतील आत्मचरित्र, दै. पुढारी, ३१ जाने., १९९९.
६. महांबरे, गंगाधर लेख-मातीतून घेतलेल्या आकाशभरारीची सुरस, सफल आत्मकहाणी, दै. सकाळ, ४ जुलै, १९९९

पूरक वाचन:

८. जोशी, अ. म. चरित्र-आत्मचरित्र, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
९. भोसले, नारायण अविस्मरणीय चरित्र - आत्मचरित्रे, अथर्व पब्लिकेशन, जळगाव
१०. हस्तक, उषा मराठीतील आत्मचरित्रात्मक लेखन, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
११. शानेदिवान, राजेखान खाली जमीन वर आकाश - एक विमर्ष, शब्दवेल प्रकाशन, कोल्हापूर, २००८
१२. काळसेकर, सतीश वाचणाऱ्याची रोजनिशी, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ५० : Total Marks-50

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	१० गुण
प्रश्न २	विभाग १ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ३	विभाग २ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ४	विभाग ३ वर थोडक्यात उत्तरे द्या (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ५	विभाग ४ वरील लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण

टीप : प्रश्न क्र. १ मधील वस्तुनिष्ठ प्रश्न विभाग १, २ व ३ वर असतील.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

बी.ए. भाग-२ : B.A. Part-II

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2019 onward

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

Choice Based Credit System

सत्र-४ : Semester No. IV

Discipline Specific Core Course (DSC-C26) Marathi Paper No. 6

विद्याशाखीय विशेष गाभा (DSC-C26) (अभ्यासपत्रिका - ६)

साहित्यकृती : जुगाड (कादंबरी)

किरण गुरव, दर्या प्रकाशन, पुणे, २०१८

: मराठी भाषिक कौशल्ये

शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन, कोल्हापूर, २०१९

उद्दिष्ट्ये:

१. कादंबरी वाङ्मयप्रकाराची ओळख करून घेणे.
२. समकालीन कादंबरीतील नव्या अवकाशाचा शोध घेणे व आधुनिकतेमधील अंतर्विरोध समजून घेणे.
३. मानवी मूल्यांविषयी जाणीव निर्माण करणे.
४. कादंबरीलेखनाचे विशेष अभ्यासणे.
५. वृत्तांतलेखन कौशल्ये रुजविणे.

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	जुगाड - आशयसूत्रे	१५ Human Values	१
विभाग २ Module II	जुगाड - घटना, प्रसंग आणि व्यक्तिरेखांचे स्वरूप व पर्यावरण	१५ Human Values	१
विभाग ३ Module III	जुगाड - वाङ्मयीन विशेष	१५ Human Values	१
विभाग ४ Module IV	उपयोजित मराठी - वृत्तांतलेखन : ● वृत्तांतलेखनाचे स्वरूप ● वृत्तांतलेखनाचे घटक आणि वैशिष्ट्ये ● वृत्तांतलेखकाच्या अंगी आवश्यक गुण ● साहित्य/संशोधन/शैक्षणिक स्थळास अभ्यास सहलीद्वारे प्रत्यक्ष भेट देऊन त्यावर आधारित वृत्तांतलेखनाचा सराव करवून घेणे	१५	१

मूलभूत वाचनः

१. थोरात, हरिश्चंद्र लेख- 'आधुनिकतेला सामोरे जाणारे जुगाड' मुक्तशब्द (मासिक), फेब्रु. २०१९
२. खरे, नंदा लेख- 'उद्योगविश्वावर क्ष किरण' दै. लोकसत्ता, रविवार पुरवणी, २०/१/२०१९
३. मुनघाटे, प्रमोद लेख- तरुण पिढीची होरपळ, दै. महाराष्ट्र टाईम्स, रविवार संवाद, १०/२/२०१९

पूरक वाचनः

४. बांदिवडेकर, चंद्रकांत मराठी कादंबरीचा इतिहास, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, दु.आ., १९९६
५. बांदिवडेकर, चंद्रकांत मराठी कादंबरी चिंतन आणि समीक्षा, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, दु.आ., १९९६
६. डहाके, वसंत आबाजी दृश्यकला आणि साहित्य, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई, २०१३
७. यादव, आनंद साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, तिसरी आ., २००२
८. पाटील, आनंद सृजनात्मक लेखन, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००५
९. इनामदार-साने, रेखा अस्तित्ववाद आणि मराठी कादंबरी, राजहंस प्रकाशन, पुणे, २००४
१०. शेलार, सुधाकर मराठी साहित्य : काही लेखनबंध, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, २०१३
११. पाटील, म. सु. साहित्याचे सामाजिक व सांस्कृतिक अनुबंध, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, २००९
१२. थोरात, हरिश्चंद्र कादंबरीविषयी, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
१३. थोरात, हरिश्चंद्र कादंबरी एक साहित्य प्रकार, शब्द प्रकाशन, मुंबई
१४. टापरे, पंडित कादंबरी : संवाद, शब्द प्रकाशन, मुंबई
१५. खोले, विलास गेल्या अर्धशतकातील कादंबरी, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई
१६. मोहिते, गणेश समकालीन मराठी कादंबरी, जनशक्ती वाचक चळवळ, औरंगाबाद

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ५० : Total Marks-50

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	१० गुण
प्रश्न २	विभाग १ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ३	विभाग २ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ४	विभाग ३ वर थोडक्यात उत्तरे द्या (चार पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ५	विभाग ४ वरील लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१० गुण

टीप : प्रश्न क्र. १ मधील वस्तुनिष्ठ प्रश्न विभाग १, २ व ३ वर असतील.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

बी.ए. भाग-२ : B.A. Part-II

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2019 onward

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

Choice Based Credit System

सत्र-३ : Semester No. III

Inter Disciplinary Studies (IDS-1) Marathi Paper No. 1

साहित्यकृती : कर्मवीर भाऊराव पाटील (चरित्र)

ए.व्ही.मॅथ्यू, प्रकाशक-सचिव, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

(सदर ग्रंथाचा पहिला खंड पृ.क्र. १ ते २९३ पर्यंत अभ्यासक्रमासाठी ग्राह्य असेल)

उद्दिष्ट्ये:

१. मराठीतील चरित्रात्मक वाङ्मयाचा परिचय करून घेणे.
२. चरित्रात्मक वाङ्मयातील चरित्र नायकाच्या व्यक्तित्वाचे पैलू अभ्यासणे.
३. चरित्रात्मक वाङ्मयातून सामाजिक, शैक्षणिक आणि सांस्कृतिक जीवनाची पार्श्वभूमी समजून घेणे.
४. चरित्रात्मक वाङ्मयाधारे राष्ट्रीय एकात्मता आणि मानवी मूल्यांविषयी जाणीव निर्माण करणे.
५. जाहिरात लेखनाची कौशल्ये विकसित करणे.

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या व्यक्तित्वाची जडणघडण व व्यक्तित्वाचे पैलू	१५ Human Values	१
विभाग २ Module II	कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे कार्य	१५ Human Values	१
विभाग ३ Module III	कर्मवीर भाऊराव पाटील या चरित्र ग्रंथातील वाङ्मयीन विशेष	१५	१
विभाग ४ Module IV	उपयोजित मराठी - जाहिरात लेखन १. वृत्तपत्रासाठी जाहिरात लेखन २. आकाशवाणीवरील जाहिरात लेखन ३. चित्रवाणीवरील जाहिरात लेखन	१५	१

मूलभूत वाचनः

१. पाटील, अजित माणसातील देव, प्रकाशक-मॅकमिलन इंडिया लिमिटेड, पुणे
२. पाटील, अजित कर्मविरायण, प्रकाशक- सचिव, रयत शिक्षण संस्था, सातारा
३. पवार, बा. ग. कर्मवीर भाऊराव पाटील, मातृभूमी प्रकाशन, पुणे
४. भोसले, द. ता. कर्मवीर भाऊराव पाटील,
५. जाधव, रमेश कर्मवीर भाऊराव पाटील,
६. तोडमल, ह. कि. कर्मवीर पाटील,
७. पाटील, पी. जी. कर्मवीरोपनिषद् अर्थात कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या आठवणी,
८. पाटील, विमल वटवृक्ष,
९. पाटणे, संभाजीराव त्यागमूर्ती कर्मवीर भाऊराव,

पूरक वाचनः

११. जोशी, अ. म. चरित्र-आत्मचरित्र, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
१२. भोसले, नारायण अविस्मरणीय चरित्र - आत्मचरित्रे, अथर्व पब्लिकेशन, जळगांव
१३. नसिराबादकर, ल. रा. व्यवहारोपयोगी मराठी, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, १९९४
१४. घोरपडे, अक्षय संवाद आणि लेखन कौशल्ये, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगांव, २०१९
१५. तौर, पृथ्वीराज (संपा.) मराठी भाषिक कौशल्ये विकास, अथर्व पब्लिकेशन, धुळे, २०१८
१६. जोशी, प्रभाकर व वले, वासुदेव उपयोजित मराठी भाग १, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगांव, २०१७
१७. जोशी, प्रभाकर उपयोजित मराठी, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगांव, २०१७
१८. कुंभार, प्रकाश उपयोजित भाषाविज्ञान आणि प्रसारमाध्यमे, अक्षरदालन, कोल्हापूर, २०१८

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ५० : Total Marks-50

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	१० गुण
प्रश्न २	विभाग १ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ३	विभाग २ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ४	विभाग ३ वर थोडक्यात उत्तरे द्या (चार पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ५	विभाग ४ वरील लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण

टीप : प्रश्न क्र. १ मधील वस्तुनिष्ठ प्रश्न विभाग १, २ व ३ वर असतील.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

बी.ए. भाग-२ : B.A. Part-II

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2019 onward

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

Choice Based Credit System

सत्र-४ : Semester No. IV

Inter Disciplinary Studies (IDS-2) Marathi Paper No. 2

साहित्यकृती : आटपाटनगरीच्या कथा (कथासंग्रह)

द.ता. भोसले, ग्रंथाली प्रकाशन, मुंबई, २०१८

उद्दिष्ट्ये:

१. मराठी कथा वाङ्मयाचा उगम, विकास व स्वरूप अभ्यासणे.
२. लोककथेचे रचनाविशेष आणि आजची प्रयोगशील कथा यांचा परस्पर अनुबंध अभ्यासणे.
३. वर्तमानातील प्रश्न लोककथांचे तंत्र व आविष्कार पद्धतीद्वारे कसे मांडले जातात याचा अभ्यास करणे.
४. मुलाखतलेखन तंत्र विकसित करणे.

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	आटपाटनगरीच्या कथा - आशयसूत्रे	१५	१
विभाग २ Module II	आटपाटनगरीच्या कथा - मिथकातून उलगडणारे समकालीन वास्तव	१५	१
विभाग ३ Module III	आटपाटनगरीच्या कथा - वाङ्मयीन विशेष	१५	१
विभाग ४ Module IV	उपयोजित मराठी - मुलाखतलेखन तंत्र १. मुलाखतीची पूर्वतयारी २. वृत्तपत्रासाठी मुलाखतलेखन ३. आकाशवाणीवरील मुलाखत ४. दूरचित्रवाणीवरील मुलाखत	१५ Professional Ethics	१

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

बी.ए.१/बी.कॉम.१ : B.A. I/B.Com I

अभ्यासक्रम : Syllabus

June 2018 onward

Board of Studies in Marathi

Choice Based Credit System

Compulsory Generic Elective (CGE-1) : Marathi (Course - A)

आवश्यक अनुषंगिक निवड (CGE-1) : मराठी (अभ्यासपत्रिका - अ)

सत्र १ : Semester - I

पाठ्यपुस्तक - शब्दसंहिता

१. नापास मुलांची गोष्ट (निवडक लेख)

संपा. अरुण शेवते, ऋतुरंग प्रकाशन, मुंबई.

२. व्यक्तिमत्त्व विकास आणि भाषा

उद्दिष्टे :

१. विद्यार्थ्यांची मराठी भाषा आणि साहित्याविषयी अभिरूची विकसित करणे.
२. मराठी साहित्य परंपरा, लेखक, कवी यांचा परिचय करून देणे.
३. विद्यार्थ्यांमध्ये मातृभाषा, राष्ट्रीय एकात्मता आणि उच्च मानवी मूल्यांविषयी जाणीव निर्माण करणे.
४. विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्त्व विकास घडवून विविध परीक्षा आणि स्पर्धा परीक्षांची पूर्वतयारी करून घेणे.
५. निबंधलेखनाच्या माध्यमातून भाषा उपयोजनाची कौशल्ये विकसित करणे.

अ.क्र. Sr.No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	१) निवड - यशवंतराव चव्हाण २) वाटेवरच्या सावल्या - कुसुमाग्रज ३) पन्नास पैकी शून्य मार्कस् - शांताबाई शेळके	१५	१ Human Values
विभाग २ Module II	४) शब्दांचे मोल - चंद्रशेखर धर्माधिकारी ५) संगमनेरचे दिवस - दया पवार व्यक्तिविशेष लेख : ६) संकल्प सिद्धीला नेणारा महापुरुष : डॉ. बापूजी साळुंखे - बळवंत देशमुख	१५	१ Human Values
विभाग ३ Module III	● व्यक्तिमत्त्व संकल्पना ● व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी आवश्यक घटक ● व्यक्तिमत्त्व विकासात भाषेचे महत्त्व	१५	१ Human Values
विभाग ४ Module IV	● भाषिक कौशल्ये (श्रवण, वाचन, भाषण आणि लेखन कौशल्ये) ● कार्यक्रमाचे संयोजन - स्वागत, प्रास्ताविक, परिचय, मनोगत, आभार, सूत्रसंचलन आणि कार्यक्रमाचे फलकलेखन	१५	१

संदर्भ ग्रंथसूची:

अ.क्र.	ग्रंथाचे नांव	लेखक / संपादक	प्रकाशन
१	बदलते मराठी साहित्य व संस्कृती	संपा. विलास रणसुभे	श्रमिक प्रतिष्ठान, कोल्हापूर
२	शिक्षण महर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे	संपा. सुरेश पाटील, तुकाराम पाटील	पारख प्रकाशन, बेळगांव
३	निळी पहाट	रा. ग. जाधव	सुरेश एजन्सी, पुणे
४	साहित्यसंवाद	वि. शं. चौधुले	प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
५	मराठी साहित्यातील स्पंदने	गो. म. कुलकर्णी	सुपर्ण प्रकाशन, पुणे
६	साहित्यातील विचारधारा	के. रं. शिरवाडकर	पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
७	चिंतनाच्या वाटा	निर्मलकुमार फडकुले	मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे
८	साहित्य समजून घेताना	दत्ता भगत	मीरा बुक्स अँड पब्लिकेशन, औरंगाबाद
९	साहित्य : मूल्य आणि मूल्यांकन	निशिकांत ठकार	सुविधा प्रकाशन, सोलापूर
१०	साहित्य, भाषा आणि समाज	मिलिंद बोकिल	मौज प्रकाशन, मुंबई
११	व्यावहारिक मराठी	ल.रा. नसिराबादकर	फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
१२	भाषिक सर्जन आणि उपयोजन	राजन गवस, अरुण शिंदे, गोमटेश्वर पाटील	दर्या प्रकाशन, पुणे
१३	व्यावहारिक मराठी	स्नेहल तावरे	स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
१४	सूत्रसंचलन : एक प्रयत्नसाध्य कला	श्यामसुंदर मिरजकर	नागनालंदा प्रकाशन, इस्लामपूर

Professional Ethics

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ५० : Total Marks - 50

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	१० गुण
प्रश्न २	विभाग १ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ३	विभाग २ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ४	विभाग ३ वरील लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ५	विभाग ४ वरील लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१० गुण

टीप : प्रश्न क्र. १ मधील वस्तुनिष्ठ प्रश्न विभाग १ व २ वरील असतील

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

बी.ए.१/बी.कॉम.१ : B.A. I/B.Com I

अभ्यासक्रम : Syllabus

June 2018 onward

Board of Studies in Marathi

Choice Based Credit System

Compulsory Generic Elective (CGE-2) : Marathi (Course - B)

आवश्यक अनुषंगिक निवड (CGE-2) : मराठी (अभ्यासपत्रिका - ब)

सत्र २ : Semester - II

पाठ्यपुस्तक - शब्दसंहिता

अ.क्र. Sr.No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	१. संत नामदेव १) पतितपावन २) पंढरीस जावे २. अनंत फंदी १) जमाना आला उफराटा २) हे मुर्खा खूण तर्का ३. महात्मा फुले १) मानवांचा धर्म एक २) धीर ४. बालकवी १) फुलराणी २) अप्सरांचे गाणे	१५ Human Values	१
विभाग २ Module II	५. विंदा करंदीकर १) माझ्या मना बन दगड २) झपताल ६. वाहरू सोनवणे १) गोधड २) चळवळ म्हणजे ७. प्रज्ञा दया पवार १) माणसासारखा माणूस असूनही २) आग आणि फुफाटा ८. एकनाथ पाटील १) शहर एक उदास पोकळी २) शोधयात्रा	१५ Human Values	१
विभाग ३ Module III	<ul style="list-style-type: none"> ● निबंधाचे स्वरूप, व्याप्ती ● निबंधाचे घटक ● निबंधाचे प्रकार ● निबंधाची वैशिष्ट्ये 	१५	१
विभाग ४ Module IV	<ul style="list-style-type: none"> ● निबंध लेखन (प्रात्यक्षिकासह वर्गात सराव करून घेणे) 	१५	१

संदर्भ ग्रंथसूची :

अ.क्र.	ग्रंथाचे नांव	लेखक / संपादक	प्रकाशन
१	नामदेव गाथा	ह. श्री. शेणोलीकर	साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली
२	अनंत फंदी यांच्या कविता व लावण्या	संपा. मधुकर मोंढे	पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
३	महात्मा फुले समग्र वाङ्मय	संपा. धनंजय कीर व इतर	महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई
४	समग्र बालकवी	संपा. नंदा आपटे	पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
५	संहिता	संपा. मंगेश पाडगावकर	कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे
६	गोधड	वाहरु सोनवणे	रविराज प्रकाशन, पुणे
७	मी भिडवू पाहतेय समग्राशी डोळा	प्रज्ञा पवार	ग्रंथाली, मुंबई
८	खुंट्यांवर टांगलेली दुःखं	एकनाथ पाटील	पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई.
९	संत नामदेव	हे. वि. इनामदार	केसरी प्रकाशन, पुणे
१०	संत नामदेव : समाजशास्त्रीय अभ्यास	श्यामसुंदर मिरजकर	नागनालंदा प्रकाशन, पुणे
११	मराठी शाहिरी वाङ्मयाचे स्वरूप	चंद्रकांत व्यवहारे	विश्वभारती प्रकाशन, नागपूर
१२	मराठी साहित्य प्रेरणा व स्वरूप	संपा. गो. मा. पवार, म.द. हातकणंगलेकर	पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
१३	साहित्य अध्यापन व प्रकार	संपा. श्री. पु. भागवत व इतर	पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
१४	मराठी कविता आणि आधुनिकता	यशवंत मनोहर	सुगावा प्रकाशन, पुणे
१५	आदिवासी साहित्य आणि संस्कृती	भुजंग मेश्राम	लोकवाङ्मय गृह, मुंबई
१६	आदिवार्ता (वाहरु सोनवणे विशेषांक)	संपा. दिपककुमार वळवी, उमाकांत वळवी	शिवकमल प्रकाशन, कोल्हापूर
१७	वाहरु सोनवणे : व्यक्तीपासून समष्टीपर्यंतचा सम्यक प्रवास	संपा. प्रशांत नागावकर	सम्यक विद्रोही प्रबोधन प्रकाशन, कोल्हापूर
१८	वर्तमान पिढीचे संदर्भ	संपा. चंद्रकांत पोतदार	द.म.सा.प्रकाशन, कोल्हापूर
१९	काव्याची भूषणे	म.वा. धोंड	पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
२०	मराठी कवितेच्या नव्या दिशा	महेंद्र भवरे	लोकवाङ्मय गृह, मुंबई
२१	आदिवासी साहित्य	अमर कांबळे	निर्मिती प्रकाशन, कोल्हापूर
२२	मराठी निबंध	रा. ग. जाधव	कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे
२३	मराठी निबंध : उद्गम आणि विकास	गिरीश मोरे	स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद

प्रश्नपत्रिका स्वरूप

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ५० : Total Marks - 50

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	१० गुण
प्रश्न २	विभाग १ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ३	विभाग २ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ४	विभाग ३ वरील लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ५	विभाग ४ वरील निबंधलेखन (चार पैकी एक)	१० गुण

टीप : प्रश्न क्र. १ मधील वस्तुनिष्ठ प्रश्न विभाग १ व २ वरील असतील.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

बी.ए.१ : B.A. I

अभ्यासक्रम : Syllabus

June 2018 onward

Board of Studies in Marathi

Choice Based Credit System

Discipline Specific Core (DSC-A1) : Marathi (Course - I)

विद्याशाखीय विशेष गाभा (DSC-A1) : मराठी (अभ्यासपत्रिका - १)

सत्र १ : Semester - I

पाठ्यपुस्तक - अक्षरबंध

१. कथा - निवडक भास्कर चंदनशिव - लाल चिखल (निवडक कथा)

संपा. इंद्रजित भालेराव, लोकवाङ्मय गृह, मंबई.

२. चित्रपट : आस्वाद प्रक्रिया

उद्दिष्ट्ये :

१. विद्यार्थ्यांची मराठी भाषा आणि साहित्याविषयी अभिरूची विकसित करणे.
२. मराठी साहित्य परंपरा, लेखक, कवी यांचा परिचय करून देणे.
३. विद्यार्थ्यांमध्ये मातृभाषा, राष्ट्रीय एकात्मता आणि उच्च मानवी मूल्यांविषयी जाणीव निर्माण करणे.
४. विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्त्व विकास घडवून विविध परीक्षा आणि स्पर्धा परीक्षांची पूर्वतयारी करून घेणे.
५. चित्रपट आणि प्रसारमाध्यमे यांच्या लेखन आणि उपयोजनाच्या आकलनाचा अवकाश वाढविणे.

अ.क्र. Sr.No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	कथा - निवडक भास्कर चंदनशिव ● उमाळं ● जांभळढव्ह ● तडा	१५	१ Human Values
विभाग २ Module II	● वासना ● लाल चिखल ● पाणी	१५	१ Human Values
विभाग ३ Module III	● चित्रपट म्हणजे काय? ● चित्रपट : एक दृक श्राव्य माध्यम ● चित्रपट : माध्यमांतर ● दिग्दर्शकाचा दृष्टिकोन ● छायाचित्रण	१५	१ Professional Ethics

विभाग ४ Module IV	<ul style="list-style-type: none">● चित्रपटाची कथा - पटकथा - संवाद● चित्रपटाचे संगीत - गीत● अभिनय● ध्वनी - प्रकाशयोजना - वेशभुषा● संकलन - संपादन● चित्रपटाचा आश्वाद	१५	Professional Ethics १
----------------------	--	----	-----------------------------

संदर्भ ग्रंथसूची :

अ.क्र.	ग्रंथाचे नांव	लेखक / संपादक	प्रकाशन
१	मराठी कथा : रूप आणि परिसर	म. द. हातकणंगलेकर	सुपर्ण प्रकाशन, पुणे
२	भास्कर चंदनशिव यांची कथा आणि स्वरूप	सुनील चंदनशिवे	शब्दाली प्रकाशन, पुणे
३	कथाकार भास्कर चंदनशिव	मथू सावंत	सुविधा प्रकाशन, सोलापूर
४	मराठी साहित्य : आकलन आणि आस्वाद	विश्वनाथ शिंदे	शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर
५	माती आणि नाती	भास्कर चंदनशिव	निर्मल प्रकाशन, नांदेड
६	ग्रामीण साहित्य आणि संस्कृती	मोहन पाटील	स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद
७	शूटिंग	श्री. दा. पानवलकर	मौज प्रकाशन, मुंबई
८	सय	सई परांजपे	पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
९	लमाण	डॉ. श्रीराम लागू	पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
१०	सामना (चित्रपटाची पटकथा)	विजय तेंडूलकर	नीलकंठ प्रकाशन, पुणे
११	चौकटीबाहेरचा सिनेमा	गणेश मतकरी	पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
१२	चलतचित्र	अरुण खोपकर	राजहंस प्रकाशन, पुणे
१३	अभिनयाचे प्राथमिक सहा पाठ	सदाशिव अमरापूरकर, विनायक दातेगावकर	लोकवाडमयगृह प्रकाशन, मुंबई.

प्रश्नपत्रिका स्वरूप

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ५० : Total Marks - 50

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	१० गुण
प्रश्न २	विभाग १ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ३	विभाग २ वरील अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ४	विभाग ३ वरील लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ५	विभाग ४ वरील लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१० गुण

टीप : प्रश्न क्र. १ मधील वस्तुनिष्ठ प्रश्न विभाग १ व २ वरील असतील.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

बी.ए.१ : B.A. I

अभ्यासक्रम : Syllabus

June 2018 onward

Board of Studies in Marathi

Choice Based Credit System

Discipline Specific Core (DSC-A13) : Marathi (Course - II)

विद्याशाखीय विशेष गाभा (DSC-A13) : मराठी (अभ्यासपत्रिका - २)

सत्र २ : Semester - II

पाठ्यपुस्तक - अक्षरबंध

१. कविता : ... बाकी सर्व ठीक आहे - लोकनाथ यशवंत (निवडक कविता)
प्रकाशक - समुद्र पब्लिकेशन, नागपूर
२. वृत्तपत्रीय व स्पर्धा परीक्षेसाठी लेखन

अ.क्र. Sr.No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	...बाकी सर्व ठीक आहे - लोकनाथ यशवंत (निवडक कविता) १) जीवाचा आटापिटा २) मुख्यप्रवाह ३) एका वृक्षाची गोष्ट ४) राग ५) जीवन सुंदर आहे ६) भविष्य ७) तडजोड ८) पर्सनल मुलाखत	Human Values १५	१
विभाग २ Module II	९) गौडबंगाल १०) पर्यावरण ११) सोन्याचा दात १२) मांजर १३) स्पर्श १४) युद्ध असे सुरू होते १५) जन्म आईचा १६) शेतमजूर	१५ Gender Equality	१
विभाग ३ Module III	वृत्तपत्रीय लेखन ● बातमी ● अग्रलेख ● वाचकांचा पत्रव्यवहार ● नाटक/चित्रपट परीक्षण	Professional Ethics १५	१

विभाग ४ Module IV	उपयोजित व स्पर्धा परीक्षेसाठी लेखन अ) पत्रलेखन : पत्रलेखनाचे स्वरूप व प्रकार, पत्रलेखनाचे बदलते स्वरूप - ई. पत्रव्यवहार, प्रात्यक्षिकासह पत्रलेखन ब) आकलन : <ul style="list-style-type: none">● आकलनाचे स्वरूप● उताऱ्याचे आकलन● कवितेचे आकलन● प्रात्यक्षिकासह उतारा व कवितेवरील आकलन	१५	१
----------------------	--	----	---

संदर्भ ग्रंथसूची :

अ.क्र.	ग्रंथाचे नांव	लेखक/संपादक	प्रकाशन
१	दलित साहित्याची वैचारिक पार्श्वभूमी	जनार्दन वाघमारे	स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद
२	दलित साहित्य : एक अभ्यास	संपा. अर्जुन डांगळे	सुगावा प्रकाशन, पुणे
३	दलित कवितेचे नवे प्रवाह	महेंद्र भवरे	शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर
४	दलित कविता व दलित साहित्याचे सौंदर्यशास्त्र	म. सु. पाटील	पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
५	बदलते मराठी साहित्य व संस्कृती	संपा. विलास रणसुभे	श्रमिक प्रतिष्ठान, कोल्हापूर
६	साहित्य, भाषा आणि समाज	मिलिंद बोकिल	मौज प्रकाशन, मुंबई
७	मराठी कविता : आकलन आणि आस्वाद	नागनाथ कोत्तापल्ले	स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद
८	आंबेडकरी साहित्य : स्थिती आणि स्थित्यंतरे	भगवान ठाकूर	आकांक्षा प्रकाशन, पुणे
९	सदाचार अर्थात नैतिक मूल्यांचे शिक्षण	संपा. रघुनाथ केगार, दादासाहेब यादव	क्रांतिबा प्रकाशन, कराड
१०	व्यावहारिक मराठी	संपा. सयाजीराजे मोकाशी, रंजना नेमाडे	नागनालंदा प्रकाशन, इस्लामपूर
११	भाषिक सर्जन व उपयोजन	राजन गवस, अरूण शिंदे, गोमटेश्वर पाटील	दर्या प्रकाशन, पुणे
१२	व्यावहारिक मराठी	स्नेहल तावरे	स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
१३	प्रबोधनाची निवडक पत्रे	डॉ. श्यामसुंदर मिरजकर	नागनालंदा प्रकाशन, इस्लामपूर

प्रश्नपत्रिका स्वरूप

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ५० : Total Marks - 50

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	१० गुण
प्रश्न २	विभाग १ वरील दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ३	विभाग २ वरील दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)	१० गुण
प्रश्न ४	विभाग ३ वरील लघुत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ५	विभाग ४ वरील लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१० गुण

टीप : प्रश्न क्र. १ मधील वस्तुनिष्ठ प्रश्न विभाग १ व २ वरील असतील.

(Handwritten signature)

बी.ए. भाग — १ एवं बी.कॉम. भाग — १
अनिवार्य हिंदी
शैक्षणिक वर्ष — जून २०१३ से

प्रथम सत्र प्रश्नपत्र — १ प्रयोजनमूलक हिंदी और कहानी साहित्य

पाठ्यपुस्तक — प्रयोजनमूलक हिंदी और कहानी साहित्य
सं. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर
प्रथम संस्करण — जून २०१३

पाठ्यक्रम —

युनिट १	कार्यालयीन पत्राचार — स्वरूप एवं प्रकार
१	अवकाश (छुट्टी) के लिए प्रार्थना पत्र
२	पदाधिकारियों के नाम पत्र
३	नौकरी के लिए आवेदन पत्र
४	सरकारी पत्र
युनिट २	संगणक परिचय
१.	संगणक के अंगों का सामान्य परिचय
२.	विविध क्षेत्रों में संगणक का उपयोग
३.	संगणक में हिंदी के विविध प्रयोग
युनिट ३	कहानियाँ
१.	पंच परमेश्वर — प्रेमचंद
२.	अपना-अपना भाग्य — जैनेंद्र
युनिट ४	कहानियाँ
१.	परदा — यशपाल
२.	परमात्मा का कुत्ता — मोहन राकेश

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन

प्रश्न—१	कहानियों पर दस बहुविकल्पी प्रश्न	१०
प्रश्न—२	कार्यालयीन पत्राचार पर लघुत्तरी प्रश्न (तीन में से दो)	१०
प्रश्न—३	संगणक पर टिप्पणियाँ (तीन में से दो)	१०
प्रश्न—४	कहानियों पर लघुत्तरी प्रश्न (तीन में से दो)	१०
प्रश्न—५	कहानियों पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	१०

समकक्षता	
बी.ए. एवं बी. कॉम. भाग 1 हिंदी (आवश्यक)	
पुराना पाठ्यक्रम	नया पाठ्यक्रम
सत्र -1 अभ्यासपत्रिका क्रमांक A	सत्र - 1 अभ्यासपत्रिका क्रमांक A प्रयोजनमूलक हिंदी और कहानी साहित्य
सत्र -2 अभ्यासपत्रिका क्रमांक B	सत्र -2 अभ्यासपत्रिका क्रमांक B प्रयोजनमूलक हिंदी और कहानी साहित्य
बी.ए. भाग 1 हिंदी (ऐच्छिक)	
सत्र -1 अभ्यासपत्रिका क्रमांक 1	सत्र -2 अभ्यासपत्रिका क्रमांक 1 आधुनिक हिंदी साहित्य
सत्र -2 अभ्यासपत्रिका क्रमांक 2	सत्र -2 अभ्यासपत्रिका क्रमांक 2 आधुनिक हिंदी साहित्य

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर
बी.ए. भाग 2 सेमिस्टर -III
विषय - हिंदी, आधुनिक गद्य साहित्य - पेपर नं. 3
अध्यापन - जून 2014 से

पाठ्यपुस्तक - साहित्य सौरभ,
संपादन, शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर
प्रथम संस्करण, जून 2014

युनिट 1	कथा साहित्य	
	1 बडे घर की बेटी	प्रेमचंद Gender Equality
	2 पत्नी	जैनेंद्र Gender Equality
	3 दुखवा मैं कासे कहूँ ?	आचार्य चतुरसेन
युनिट 2	कथा साहित्य	
	4 भेड़िये	भुवनेश्वर प्रसाद Environment sustainability
	5 शादी का जोकर	अब्दुल बिस्मिल्लाह
	6 जिनावर	ओमप्रकाश वाल्मीकि Human Values
युनिट 3	कथेतर साहित्य	
	1 नाखून क्यों बढते हैं ? (निबंध)	हजारीप्रसाद द्विवेदी Professional Ethics
	2 नये संसार के अग्रदूत (संस्मरण)	भीष्म सहानी
	3 बहुत दिनों बाद (झायरी)	रामदरश मिश्र
युनिट 4	कथेतर साहित्य	
	4 देशसेवा के अखाडे में (हास्य-व्यंग्य)	सूर्यबाला Human Values
	5 विवेकानंद (जीवनी)	रामनाथ 'सुमन' Human Values
	6 स्वर्णिम गौरव-गाथा (रेडियो नाटक)	चिरंजीत
प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		
प्रश्न-1	पूरे पाठ्यक्रम पर पाँच बहुविकल्पी प्रश्न	05
प्रश्न-2	'कथा साहित्य' पर ससंदर्भ प्रश्न (पाँच में से तीन)	15
प्रश्न-3	'कथेतर साहित्य' पर लघुत्तरी प्रश्न (पाँच में से तीन)	15
प्रश्न-4	'कथा साहित्य' और 'कथेतर साहित्य' पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	15
		50

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

बी.ए. भाग 2 सेमिस्टर -IV

विषय - हिंदी, आधुनिक गद्य साहित्य - पेपर नं. 5

अध्यापन-जून 2014 से

पाठ्यपुस्तकें -

1. बिना दीवारों के घर (नाटक) - मन्नू भंडारी,	2. दिल्ली ऊँचा सुनती है (नाटक) - कुसुम कुमार,
राधाकृष्ण प्रकाशन प्रा.लि.	सरस्वती विहार, जी.टी. रोड,
अन्सारी रोड दरिया गंज, नई दिल्ली-110002.	शाहदरा, दिल्ली-110032.

युनिट 1	बिना दीवारों के घर	Gender Equality
	1 नाटककार का परिचय एवं कथावस्तु	
	2 चरित्र -चित्रण एवं संवाद	
	3 देशकाल तथा वातावरण	
युनिट 2	बिना दीवारों के घर	
	4 उद्देश्य एवं शीर्षक की सार्थकता	
	5 भाषा -शैली	
	6 अभिनय एवं रस	
युनिट 3	दिल्ली ऊँचा सुनती है	Human Values & Professional Ethics
	1 नाटककार का परिचय एवं कथावस्तु	
	2 चरित्र -चित्रण एवं संवाद	
	3 देशकाल तथा वातावरण	
युनिट 4	दिल्ली ऊँचा सुनती है	
	4 उद्देश्य एवं शीर्षक की सार्थकता	
	5 भाषा -शैली	
	6 अभिनय एवं रस	
प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		
प्रश्न-1	पूरे पाठ्यक्रम पर पाँच बहुविकल्पी प्रश्न	05
प्रश्न-2	' बिना दीवारों के घर ' पर ससंदर्भ प्रश्न (पाँच में से तीन)	15
प्रश्न-3	दिल्ली ऊँचा सुनती है पर लघुत्तरी प्रश्न (पाँच में से तीन)	15
प्रश्न-4	'बिना दीवारों के घर ' एवं दिल्ली ऊँचा सुनती है पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	15
		50

समकक्षता

बी. ए. भाग 2 हिंदी (ऐच्छिक) समकक्षता			
सुधारित अभ्यासक्रम		जुना अभ्यासक्रम	
1	तीसरे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 3 आधुनिक गद्य साहित्य	1	तीसरे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 3 आधुनिक गद्य साहित्य
2	तीसरे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 4 मध्यकालीन एवं आधुनिक काव्य	2	तीसरे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 4 मध्यकालीन एवं आधुनिक काव्य
3	चौथे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 5 आधुनिक गद्य साहित्य	3	चौथे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 5 आधुनिक गद्य साहित्य
4	चौथे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 6 आधुनिक काव्य	4	चौथे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 6 मध्यकालीन एवं आधुनिक काव्य

प्रश्नपत्र का स्वरूप :-

प्रश्न -1 पूरे पाठ्यक्रम पर पाँच वस्तुनिष्ठ प्रश्न।	अंक
प्रश्न -2 'क' विभाग पर (3 में से 2) पत्रलेखन।	05
प्रश्न -3 'ग' विभाग पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	20
प्रश्न -4 'ख' -विभाग पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	10
'ख' -विभाग पर अनुवाद लेखन - हिंदी और अंग्रेजी अनुच्छेदों में से किसी एक का अनुवाद।	10
	05

	50

बी.ए. भाग - 2 सेमिस्टर IV
हिंदी (आंतर विद्याशाखा) I.D.S.
प्रयोजनमूलक हिंदी
पेपर क्रमांक 2

युनिट 5 :-

(क) संगणक :- परिचय।

संगणक का सामान्य परिचय।

संगणक के उपयोग।

इंटरनेट सेवा। (प्रयोग विधि)

ई-मेल सेवा। (प्रेषण एवं प्राप्ति)

युनिट 6 :-

(ख) वृत्तांत लेखन।

अ) महाविद्यालयीन एवं सामाजिक समारोह का वृत्तांत लेखन।

आ) प्राकृतिक आपदाएँ एवं दुर्घटनाओं का वृत्तांत लेखन

युनिट 7 :-

(ग) पारिभाषिक शब्दावली।

1 - पारिभाषिक शब्द। (50) (अंग्रेजी से हिंदी)

परिशिष्ट - 1

1	Keyboard	कुंजीपटल	26	Niece	भांजी
2	Web	जाल	27	Pleader	वकील
3	Adjustment Bond	समायोजन बॉड	28	Client	मोवाविकल
4	Auction Market	नीलामी बाजार	29	Son-in-law	दामाद
5	Advances	अग्रिम राशि	30	Step mother	सौतेली माता
6	Boom	तेजी	31	Affidavit	शपथ पत्र
7	Assessment	कर निर्धारण	32	Appendix	परिशिष्ट

					मंजूर
11	Change of Venue	स्थान में परिवर्तन	26	Submitted for perusal	अवलोकनार्थ प्रस्तुत
12	Deemed to	समझा जाय।	27	This is to certify	प्रमाणित किया जाता
13	Delay is regretted	विलंब के लिए खेद है।	28	To the best of my belief	अपने पूर्ण विश्वास के साथ
14	Disposal of a case	मामले का निपटारा	29	With due regard	का उचित ध्यान रखते हुए
15	Duly verified	यथाविधि सत्यापित	30	Zeal to work with	उत्साह के साथ

प्रश्नपत्र का स्वरूप

	अंक
प्रश्न - 1 पूरे पाठ्यक्रम पर पाँच वस्तुनिष्ठ प्रश्न।	05
प्रश्न - 2 'क' विभाग पर तीन में से दो।	20
प्रश्न - 3 'ख' विभाग पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न - 4 पारिभाषिक शब्द (10)	15
पारिभाषिक वाक्यांश (05)
	50

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर (महाराष्ट्र)
तृतीय वर्ष (कला) (बी. ए. भाग - 3 हिंदी)
जून 2015 से लागू
हिंदी स्पेशल
विद्या विशेष का अध्ययन

उद्देश्य :-

- उपन्यास और आत्मकथा के तात्विक स्वरूप का परिचय देना ।
- उपन्यासकार एवं आत्मकथाकार के व्यक्तित्व एवं कृतित्व से परिचित कराना ।
- रचना विशेष का महत्त्व समझाने एवं मूल्यांकन करने की क्षमता बढ़ाना ।
- रचना के आस्वादन एवं समीक्षण की क्षमता विकसित कराना ।
- पाठ्यक्रम में निर्धारित उपन्यास एवं आत्मकथन की प्रासंगिकता से अवगत कराना ।

सत्र - V (प्रश्नपत्र क्र. VI)

अध्ययनार्थ विषय :-

पाठ्यपुस्तक : आना इस देश (उपन्यास) : कृष्णा अग्निहोत्री, Human Values & Gender Equality
अमन प्रकाशन, 104, A/80, सी.रामबाग, कानपुर -12

युनिट - 1. कृष्णा अग्निहोत्री का जीवन परिचय, व्यक्तित्व, कृतित्व एवं उपन्यासकार
कृष्णा अग्निहोत्री का सामान्य परिचय ।

युनिट - 2. ' आना इस देश :- कथावरतु एवं शीर्षक ' ।

युनिट - 3. ' आना इस देश :- पात्र एवं चरित्र चित्रण तथा संवाद ।

युनिट - 4. ' आना इस देश :- देशकाल तथा वातावरण, भाषा-शैली, उद्देश्य एवं
सनसयारें ।

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		
प्रश्न 1	पूरे पाठ्यक्रमपर पाँच बहुविकल्पी प्रश्न	05
प्रश्न 2	' आना इस देश ' पर ससंदर्भ प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	' आना इस देश ' एवं कृष्णा अग्निहोत्री पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 4	' आना इस देश ' पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	15

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर (महाराष्ट्र)
तृतीय वर्ष (कला) (बी. ए. भाग - 3 हिंदी)
सूत्र 2015 से लागू
हिंदी स्पेशल - साहित्यशास्त्र

• उद्देश्य :-

1. साहित्य की मर्म ग्राहिणी क्षमता का विकास कराना ।
2. काव्य विभिन्न अंगों का सामान्य परिचय कराना ।
3. साहित्य समीक्षा की दृष्टि विकसित कराना ।
4. भारतीय तथा पाश्चात्य समीक्षा सिद्धांतों तथा हिंदी आलोचना की विविध प्रणालियों का ज्ञान प्राप्त कराना ।

सत्र - V - प्रश्नपत्र VIII

अध्ययनार्थ विषय :-

युनिट-1 काव्य/साहित्य-स्वरूप, तत्त्व, प्रयोजन, काव्य के प्रकार ।

युनिट-2 शब्द शक्ति , काव्य गुण, काव्य दोष ।

युनिट-3 रस: स्वरूप, रस के अंग, रस के भेद ।

युनिट-4 अलंकार : शब्दालंकार -अनुप्रास, श्लेष, वक्रोक्ति, यमक ।
अर्थालंकार-उपमा, रूपक, दृष्टांत, अर्थांतरन्यास ।

(लक्षण और उदाहरण अपेक्षित है, उपभेदों का अध्ययन अपेक्षित नहीं)

	प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन	
प्रश्न 1	पूरे पाठ्यक्रमपर पाँच बहुविकल्पी प्रश्न	05
प्रश्न 2	युनिट 3 पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	युनिट 4 पर टिप्पणियाँ (3 में से 2)	10
प्रश्न 4	युनिट 1 और 2 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	15

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर (महाराष्ट्र)
तृतीय वर्ष (कला) (बी. ए. भाग - 3 हिंदी)
जून 2015 से लागू
हिंदी स्पेशल

हिंदी साहित्य का इतिहास (सन 2000 ई.तक)

सत्र-V (प्रश्नपत्र IX)

अध्ययनार्थ विषय :-

युनिट-1 आदिकल

- 1) आदिकाल का नामकरण और सामाजिक
- 2) आदिकाल की राजनीतिक परिस्थितियाँ
- 3) आदिकाल की प्रतिनिधि रचनाएँ: पृथ्वीराज रासो एवं बीसलदेव रासो का सामान्य परिचय।

युनिट-2 भक्तिकाल:-

- 1) भक्तिकालिन सामाजिक पारिस्थितियाँ
- 2) भक्तिकालिन कवियों का सामान्य परिचय
(नामदेव, रैदास, नंददास, मीराँ)
- 3) भक्तिकालिन राजनीतिक, परिस्थितियाँ

युनिट-3 निर्गुण भक्तिधारा

- 1) निर्गुण भक्तिधारा की सामान्य विशेषताएँ
- 2) कबीर: व्यक्तित्व और कृतित्व।
- 3) जायसी: व्यक्तित्व और कृतित्व।

युनिट-4 सगुण भक्तिधारा

- 1) सगुण भक्तिधारा की सामान्य विशेषताएँ
- 2) तुलसीदास: व्यक्तित्व और कृतित्व।
- 3) सूरदास: व्यक्तित्व और कृतित्व।

Hameem Vekare

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		
प्रश्न 1	युनिट 3 और 4 पर पाँच बहुविकल्पी प्रश्न	05
प्रश्न 2	युनिट 1 पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	युनिट 2 पर टिप्पणियाँ (3 में से 2)	10
प्रश्न 4	युनिट 3 और 4 पर दीर्घांतरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	15

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर (महाराष्ट्र)
तृतीय वर्ष (कला) (बी. ए. भाग - 3 हिंदी)
जून 2015 से लागू
हिंदी रमेशल
प्रयोजनमूलक हिंदी

सत्र-V (प्रश्नपत्र X)

अध्ययनार्थ विषय :-

युनिट-1 पारिभाषिक शब्दावली :-

दैनिक व्यवहार में प्रयुक्त अंग्रेजी शब्दों के हिंदी पर्यायवाची रूप।
परिशिष्ट में दिए हुए 'अ' तथा 'ब' विभाग के 50 शब्द

युनिट-2 संदर्भ स्रोतों का परिचय - प्रथम संत्रामध्ये घेणे

- 1) शब्द कोश
- 2) विश्व कोश
- 3) मुहावरें और कहावते कोश
- 4) पारिभाषिक शब्दकोश
- 5) समांतर कोश (थिसारस)

युनिट 3) जनसंचार माध्यम सामान्य परिचय (मुद्रित)

- 1) समाचार पत्र
 - 2) पत्र पत्रिकाएँ
 - 3) विज्ञापन
 - 4) रिपोर्टार्ज
 - 5) उद्घोषणा
- Human Values
Progressive Ethic's
Gender Equality
Environment Sustainability

युनिट 4) वृत्तांत लेखन:-

- 1) महाविद्यालयीन समारोह।
 - 2) सामाजिक समारोह।
 - 3) प्राकृतिक आपदाएँ।
 - 4) दूरघटनाओं का वृत्तांत लेखन।
- Human Values
Environment sustainability

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		
प्रश्न 1	पारिभाषिक शब्दावली पर पाँच बहुविकल्पी प्रश्न	05
प्रश्न 2	युनिट 2 पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	युनिट 3 पर टिप्पणियाँ (3 में से 2)	10
प्रश्न 4	युनिट 4 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	15

5.	Agenda	:	कार्यसूची
6.	Attach	:	संलग्न करना
7.	Bachelor	:	स्नातक
8.	Backward tribes	:	पिछड़ी आदिम जातियाँ
9.	Brain drain	:	प्रतिभा प्रलायन
10.	Bureaucratic	:	नौकर शाही
11.	Briefly	:	संक्षेप में
12.	Call-bell	:	बुलावा घंटी
13.	Causal leave	:	आकस्मिक छुटी
14.	Charity	:	समापन दान
15.	Civics	:	नगरिक शास्त्र
16.	Colloquial	:	बोल चाल की भाषा
17.	Complexity	:	जाटिलता
18.	Audience	:	श्रोतागण
19.	Delighted	:	आल्हादित
20.	Delay	:	विलंब
21.	Departure	:	प्रस्थान
22.	Inauguration	:	उद्घाटन
23.	Minuted	:	कार्यवृत्त
24.	Symposium	:	संगोष्ठ
25.	Wisdom	:	ज्ञान

10.	Bonus	:	लाभाश
11.	Balance	:	बाकी
12.	Commercial Bank	:	वणिज्य बैंक
13.	Currency	:	संविधान मुद्रा
14.	Customer	:	ग्राहक
15.	Capital	:	पूंजी
16.	Clearance	:	निकासी
17.	Currency inflation	:	मुद्रास्फीति
18.	Custom	:	सीमा शुल्क
19.	Cashier	:	रोकडिया
20.	Cash – Credit	:	नकद उधार
21.	Cent per cent	:	शतप्रतिशत
22.	Centralization	:	केन्द्रीकरण
23.	Cheap money policy	:	अल्प व्याज उधार नीति
24.	Cheapest rate	:	सबसे अल्प दर
25.	Cheque recovery	:	चौकशी वसुली

(ड)	पदनाम संबंधी शब्द –		
1.	Adviser	:	सलाहकार
2.	Additional Secretary	:	अतिरिक्त सचिव
3.	Assistant Director	:	सहायक निदेशक
4.	Administrative officer	:	प्रशासकीय अधिकारी
5.	Assistant Education Officer	:	सहायक शिक्षा अधिकारी
6.	Accounts officer	:	लेखा अधिकारी
7.	Accountant	:	लेखाकार
8.	Auditor	:	लेखापरीक्षक
9.	Attorney General	:	महान्यायवादी
10.	Allotment officer	:	आवंटन अधिकारी
11.	Census officer	:	जनगण अधिकारी
12.	Commissioner	:	आयुक्त
13.	Deputy Minister	:	उपमंत्री
14.	Director General	:	महानिदेशक
15.	Stenographer	:	आयुलिपिक
16.	Section officer	:	अनुभव अधिकारी
17.	Section	:	अनुभाग अधिकारी

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर (महाराष्ट्र)
तृतीय वर्ष (कला) (दी. ए. भाग - 3 हिंदी)
जून 2015 से लागू
हिंदी स्पेशल
भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा

• उद्देश्य :-

1. भाषा के विविध रूपों का परिचय कराना ।
2. भाषाविज्ञान का सामान्य परिचय कराना ।
3. हिंदी भाषा एवं लिपि के उद्भव और विकास का परिचय कराना ।
4. भाषा की शुद्धता के प्रति छात्रों को जागृत कराना ।
5. मानक हिंदी वर्तनी और व्याकरण से छात्रों को परिचित कराना ।

सत्र-V (प्रश्नपत्र XI)

अध्ययनार्थ विषय :-

युनिट-1 1) भाषा की परिभाषाएँ

2) भाषा की विशेषताएँ *Human Values*

3) भाषा की उत्पत्ति एवं तत्संबंधी विविध वाद

(दैवी उत्पत्तिवाद, धातु सिद्धांत, अनुकरण सिद्धांत संपर्क सिद्धांत तथा समन्वित (समन्वय) सिद्धांत)

युनिट-2 1) भाषा की परिवर्तनशीलता के कारण

2) भाषा के विविध रूप-बोली और परिनिष्ठित भाषा

3) बोलियों के बनने के कारण।

4) बोली और भाषा में अंतर।

युनिट-3 1) हिंदी भाषा का उद्भव और विकास।

2) हिंदी का शब्दसमूह।

3) हिंदी भाषा के विविध रूप। (राष्ट्रभाषा, राजभाषा, संपर्क भाषा)

4) विश्व भाषा के रूप में हिंदी

युनिट- 4 1) हिंदी की बोलियाँ (अवधी-ब्रज, खड़ी बोली, भोजपुरी, दक्खिनी)

2) लिपि विकास का सामान्य परिचय।

3) देवनागरी लिपि की वैज्ञानिकता।

Human Values

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		
प्रश्न 1	युनिट 1 और 2 पर पाँच बहुविकल्पी प्रश्न	05
प्रश्न 2	युनिट 3 पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	युनिट 4 पर टिप्पणियाँ (3 में से 2)	10
प्रश्न 4	युनिट 1 और 2 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	15

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

वर्ग : बी. ए. भाग : 3

हिंदी (विशेष)

जून २०१५ पासून लागू होणा-या अभ्यासक्रमासाठी समकक्षता

अ.क्र.	जुना अभ्यासक्रम	अ.क्र.	नवीन अभ्यासक्रम
1	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 7	1	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 7
	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 12		अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 12
2	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 8	2	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 8
	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 13		अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 13
3	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 9	3	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 9
	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 14		अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 14
4	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 10	4	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 10
	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 15		अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 15
5	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 11	5	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 11
	अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 16		अभ्यासपत्रिका क्रमांक : 16

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR.

Accredited By NAAC with 'A' Grade

CHOICE BASED CREDIT SYSTEM

Syllabus For

B.A. Part - I

Hindi

(Syllabus to be implemented from June, 2018 onwards.)

अध्ययनार्थ विषय :

इकाई -I हिंदी भाषा तथा व्याकरण : सामान्य परिचय

व्याकरण : लिंग, वचन, कारक, विराम चिह्न, वाक्य के प्रकार,
मानक वर्तनी

इकाई -II कविता, कहानी तथा यात्रावृत्त लेखन: स्वरूप, महत्त्व तथा
उपयोगिता।

कविता, कहानी तथा यात्रावृत्त के क्षेत्र- सामाजिक, राजनीतिक,
सांस्कृतिक।

इकाई -III रिपोर्टाज और साक्षात्कार लेखन: स्वरूप, महत्त्व तथा उपयोगिता।

रिपोर्टाज के क्षेत्र- वाणिज्य, विज्ञान, तकनीकी।

रिपोर्टाज के क्षेत्र- साहित्य तथा सामाजिक।

इकाई -IV दृश्य साहित्य लेखन तथा पत्रकारिता : स्वरूप, महत्त्व तथा
उपयोगिता।

दृश्य साहित्य लेखन के क्षेत्र- छायाचित्र, कार्टून (प्रश्नपत्र में
संबंधित मदों पर चित्र दिया जाएगा)।

पत्रकारिता के प्रकार : खेल पत्रकारिता, सिनेमा पत्रकारिता,
ग्रामीण पत्रकारिता।

द्वितीय सत्र

प्रश्नपत्र – B : व्यावहारिक लेखन

उद्देश्य :

- हिंदी के विविध रूपों का परिचय कराना।
- प्रयोजनमूलक हिंदी का परिचय कराना।
- पत्राचार का स्वरूप तथा प्रकारों का परिचय कराना।
- अनुवाद, विज्ञापन और समाचार लेखन से परिचित कराना।
- व्यावहारिक लेखन का महत्त्व तथा उपयोगिता से परिचित कराना।

अध्ययनार्थ विषय :

इकाई –I हिंदी के विविध रूप तथा प्रयोजनमूलक हिंदी : मातृभाषा, संपर्क भाषा, राजभाषा, सर्जनात्मक भाषा।

कार्यालयीन हिंदी, वाणिज्यिक हिंदी, विज्ञापन की हिंदी, वैज्ञानिक तथा तकनीकी साहित्य की हिंदी।

इकाई –II पत्राचार : सामान्य परिचय

रोजगार प्राप्ति हेतु आवेदन पत्र (सरकारी, अर्ध सरकारी तथा गैर सरकारी)।

- व्यावहारिक हिंदी और रचना – डॉ.कृष्णकुमार गोस्वामी
- प्रयोजनमूलक हिंदी विविध आयाम– डॉ.मनोज पांडेय
- व्यावसायिक संप्रेषण – डॉ.अनुपचंद्र पु. भयाणी
- प्रयोजनमूलक हिंदी – डॉ.नरेश मिश्र
- भाषा विज्ञान एवं हिंदी – डॉ.नरेश मिश्र
- प्रामाणिक आलेखन और टिप्पण – प्रो.एम. ए. विराज

अध्यापन पद्धति :

1. व्याख्यान तथा विश्लेषण।
2. सस्वर काव्य पाठ, प्रकट वाचन, संवाद।
3. ग्रंथालयों के माध्यम से संबंधित लेखकों, कवियों की मौलिक कृतियों से छात्रों का परिचय।
4. दृक-श्राव्य साधनों/माध्यमों का प्रयोग।
5. संगोष्ठी, स्वाध्याय तथा गुटचर्चा।
6. पी.पी.टी./भाषा प्रयोगशाला का प्रयोग।
7. विशेषज्ञों के व्याख्यान, साक्षात्कार तथा प्रश्नावली।

पाठ्यपुस्तक - साहित्य जगत्

संपादक एवं प्रकाशक,

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर।

प्रथम सत्र : विशेष ऐच्छिक प्रश्नपत्र-I

हिंदी कविता

अध्ययनार्थ पद्यपाठ :

- इकाई -I
1. भिक्षुक - निराला Human Values
 2. बालिका का परिचय- सुभद्राकुमारी चौहान Gender Equality
 3. तेरी खोपड़ी के अंदर - नागार्जुन Human Values
 4. वसंत आ गया- अज्ञेय Environment sustainability

द्वितीय सत्र : विशेष ऐच्छिक प्रश्नपत्र -II

हिंदी गद्य साहित्य

अध्ययनार्थ गद्य पाठ :

- इकाई -I
1. जीवन और शिक्षण (निबंध) - विनोबा भावे Professional Ethics
 2. सूरदास (निबंध) - बाबू श्यामसुंदर दास Human Values
 3. विज्ञापन युग (निबंध) - मोहन राकेश Human Values
- इकाई -II
4. भगत की गत (व्यंग्य) - हरिशंकर परसाई Human Values
 5. फुटपाथ के कलाकार (व्यंग्य) - शरद जोशी
 6. गोशाला चार और सरपंच (व्यंग्य) - शंकर पुणतांबेकर
- इकाई -III
7. पंचलाईट (कहानी) - फणीश्वरनाथ 'रेणु'
 8. चीफ की दाढ़त (कहानी) - भीष्म सहानी Professional Ethics
 9. अकेली (कहानी) - मन्नू भंडारी Gender Equality
- इकाई -IV
10. संस्कार और भावना (एकांकी) - विष्णु प्रभाकर Human Values
 11. रजिया (रेख चित्र) - रामवृक्ष बेनीपुरी Gender Equality
 12. किसान के घर से (यात्रा संवाद) - मधु कांकरिया Environment Sustainability

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर (महाराष्ट्र)

हिंदी अध्ययन मंडल

जून, 2018 से पुनर्रचित पाठ्यक्रम की समकक्षता			
प्रथम वर्ष (कला, वाणिज्य, विज्ञान एवं अन्य विद्याशाखा)			
हिंदी (आवश्यक)		हिंदी (अनिवार्य) (GEC)	
अ.क्र.	पुराना पाठ्यक्रम	अ.क्र.	नया पाठ्यक्रम
1	सत्र - 1 अभ्यासपत्रिका क्र. A प्रयोजनमूलक हिंदी और कहानी साहित्य	1	सत्र - 1 अभ्यासपत्रिका क्र. A सर्जनात्मक लेखन
2	सत्र - 2 अभ्यासपत्रिका क्र. B प्रयोजनमूलक हिंदी और कहानी साहित्य	2	सत्र - 2 अभ्यासपत्रिका क्र. B व्यावहारिक लेखन
बी.ए. भाग - 1			
हिंदी (ऐच्छिक)		हिंदी (विशेष ऐच्छिक) (DSEC)	
1	सत्र - 1 अभ्यासपत्रिका क्र. 1 आधुनिक हिंदी साहित्य	1	सत्र - 1 अभ्यासपत्रिका क्र. 1 हिंदी कविता
2	सत्र - 2 अभ्यासपत्रिका क्र. 2 आधुनिक हिंदी साहित्य	2	सत्र - 2 अभ्यासपत्रिका क्र. 2 हिंदी गद्य साहित्य

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

द्वितीय वर्ष (कला विद्या शाखा)

Discipline Specific Elective course

हिंदी (ऐक्टिव्ह)

(शैक्षिक वर्ष 2019-20, 2020-21, 2021-22)

(प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल पाठ्यचर्या (CBCS) के अंतर्गत में किया गया है।)

तृतीय रात्र

प्रश्नपत्र – 3 अस्मितामूलक विमर्श और हिंदी गद्य साहित्य

उद्देश्य –

- कथा साहित्य का स्वरूप, तत्व एवं प्रकारों का अध्ययन करना।
- समीक्षा मानदंडों के आधार पर कथा साहित्य का अध्ययन करना।
- कथेतर साहित्य का समीक्षात्मक अध्ययन करना।
- कथा और कथेतर साहित्य का वर्तमान प्रासंगिकता के साथ अध्ययन करना।

अध्यापन पद्धति –

- व्याख्यान विश्लेषण।
- संपादकों, उपसंपादकों तथा विद्वानों से साक्षात्कार।
- गवी एवं संगोष्ठी।
- आई. सी. टी. का प्रयोग।

पाठ्यपुस्तक – गद्य संचयन – संपादक, हिंदी अध्ययन मंडल, शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर, वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली.

पाठ्य विषय–

- नारी विमर्श।
- दलित एवं अस्मिता मूलक विमर्श।
- विभाजन की त्रासदी।

संदर्भ - ग्रंथ सूची

(कक्षा - द्वितीय, प्रथम सेमेस्टर के अन्तर्गत प्रथम वर्ष के प्रश्न)
(कक्षा - तृतीय, द्वितीय सेमेस्टर के अन्तर्गत प्रथम वर्ष के प्रश्न)

संदर्भ - ग्रंथ सूची

1. कथा साहित्य के प्रतिमान - डॉ. रोहिताश्व, अमन प्रकाशन, कानपुर।
2. निर्मल वर्मा का कथा साहित्य - डॉ. रघुनाथ शिरगावकर, अमन प्रकाशन, कानपुर।
3. कहानीकार कमलेश्वर : संदर्भ और प्रकृति - डॉ. सूर्यनारायण रणसुभे, विकास प्रकाशन, कानपुर।
4. साठोत्तरी कहानी में परिवार - डॉ. इन्दु विरेन्द्रा, विकास प्रकाशन, कानपुर।
5. साहित्यिक विधाएँ : सैद्धांतिक पक्ष - डॉ. धवन मधु, वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली।
6. मन्नू भंडारी के साहित्य में चित्रित समस्याएँ - डॉ.सौ. माधवी जाधव, विद्या प्रकाशन, कानपुर।
7. कहानी स्वरूप और संवेदना- राजेंद्र यादव, नेशनल पब्लिशिंग हाऊस, नई दिल्ली।
8. राजेंद्र यादव के कहानियों में चित्रित समस्याएँ- डॉ. अर्जुन चव्हाण, पूजा पब्लिकेशन, कानपुर।
9. मिथिलेश्वर का कहानी जगत- डॉ. संजय चिंदगे, स्वच्छंद प्रकाशन, कोल्हापुर।
10. मिथिलेश्वर की कहानियों में ग्रामीण यथार्थ - डॉ. वर्षा मिश्र, क्वालीटी बुक्स, कानपुर।
11. साहित्यिक विधाएँ : पुनर्विचार - डॉ. हरिमोहन, वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली।
12. डॉ. हरिवंशराय बच्चन का आत्मकथात्मक साहित्य - डॉ. श्रीनिवास, विनय प्रकाशन, कानपुर।

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर
हिंदी अध्ययन मंडल
द्वितीय वर्ष (कला विद्या शाखा)
Discipline Specific Elective course
हिंदी (ऐच्छिक)
(शैक्षिक वर्ष 2019-20, 2020-21, 2021-22)
(प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली
की मॉडल पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।)

तृतीय सत्र
प्रश्नपत्र – 4 हिंदी संतकाव्य तथा राष्ट्रीय काव्यधारा

उद्देश्य

- छात्रों को हिंदी साहित्य के प्रति रुचि बढ़ाना तथा छात्रों को साहित्य की विविध किताबों से परिचित कराना।
- छात्रों को मध्यकालीन हिंदी कवियों से परिचित कराना।
- छात्रों में नैतिक, गुण, राष्ट्रीय गुण एवं उत्तरदायित्व के प्रति आस्था निर्माण करना।
- छात्रों को आधुनिक हिंदी कविता में विभिन्न विविध विमर्शों से परिचित कराना।

अभ्यास पद्धति –

- 1 व्याख्यान तथा विश्लेषण।
- 2 संस्कार काव्य पाठ, प्रकृत वाचन, संपाद।
- 3 मंचाभ्यास के माध्यम से संबंधित लेखकों, कवियों की मौखिक कृतियों से छात्रों का परिचय।
- 4 नृत्य, श्रव्य साधनों/माध्यमों का प्रयोग।

पाठ्यपुस्तक – काव्याभूत, संपादक- हिंदी अध्ययन मंडल, शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर,
वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली।

पाठ्य विषय

- 1 पाठों दोहे एवं पदों की सटीक व्याख्या करना।

संदर्भ सूची

1. राष्ट्रसंत तुकडोजी के राष्ट्रीय विचार – डॉ. सौ. माधवी जाधव, विद्या प्रकाशन, कानपुर।
2. प्यार का पहला खत (प्रतिनिधि गजले) – हस्तीमल 'हस्ती', वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली।
3. 'मनीषा' और फूल – डॉ. सुधाकर मिश्र, नारायण प्रकाशन, वाराणसी।
4. कला की शायरी – प्रकाश रावसाहेब भोसले, अन्नपूर्णा प्रकाशन, कानपुर।
5. 'अनघ' – रा. रतनकुमार पाण्डेय, 31 जुलाई – सितम्बर 2011, (विशेष अंक सुधाकर मिश्र)
6. 'अनघ' – रा. रतनकुमार पाण्डेय जनवरी – जून 2017 (विशेष अंक हस्तीमल 'हस्ती').
7. इन्वेंशरी सदी का हिंदी काव्य – डॉ. सौ. माधवी जाधव, विद्या प्रकाशन, कानपुर।
8. युगदृष्ट्य राष्ट्रसंत तुकडोजी का राष्ट्रीय जीवन निर्माण में योगदान – डॉ. दिनकर शेवलेकर, विनय प्रकाशन, कानपुर।
9. विवके सरिता – राष्ट्रसंत श्री. तुकडोजी महाराज, श्री. गुरुदेव प्रकाशन, अमरावती।
10. हिंदी के प्रतिनिधि कवि – द्वारिकाप्रसाद सक्सेना, हिंदी बुक सेंटर, नई दिल्ली।
11. सुधाकर मिश्र की काव्य संवेदना – डॉ. अवनीश सिंह, विनय प्रकाशन, कानपुर।
12. कुरुम अंसल के काव्य साहित्य में चित्रित नारी – जीवन के विमर्श – डॉ. आर. पी. भोसले, पूजा प्रकाशन, कानपुर।
13. राष्ट्रीय भजनावली – राष्ट्रसंत श्री. तुकडोजी महाराज, श्री. गुरुदेव प्रकाशन, अमरावती।

पाठ्य पुस्तक - कितने प्रश्न करें (खण्डकाव्य) - ममता कालिया, वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली।

पाठ्य विषय -

1. पात्रों की चरित्रिक विशेषताओं को समझना।
2. आधुनिक बोध से अवगत कराना।
3. खण्डकाव्य का समीक्षात्मक विवेचन।
4. समानता की दृष्टि वृद्धिगत करना।

इकाई-I ममता कालिया का व्यक्तित्व एवं कृतित्व :-

1. ममता कालिया का जीवन परिचय।
2. ममता कालिया का व्यक्तित्व का परिचय।
3. ममता कालिया का कृतित्व।

इकाई-II

1. 'कितने प्रश्न करें' खण्डकाव्य का कथानक।
2. 'कितने प्रश्न करें' खण्डकाव्य में चित्रित पात्र एवं चरित्र चित्रण।
3. 'कितने प्रश्न करें' खण्डकाव्य के संवाद।

इकाई-III

1. 'कितने प्रश्न करें' खण्डकाव्य का देशकाल तथा वातावरण।
2. 'कितने प्रश्न करें' खण्डकाव्य की भाषा-शैली।
3. 'कितने प्रश्न करें' खण्डकाव्य का उद्देश्य।

इकाई-IV

1. 'कितने प्रश्न करें' खण्डकाव्य में चित्रित समस्यायुक्तता।
2. 'कितने प्रश्न करें' खण्डकाव्य की शीर्षक की सार्थकता।
3. 'कितने प्रश्न करें' खण्डकाव्य में चित्रित समस्याएँ।

Gender Equality.

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर
हिंदी अध्ययन मंडल
द्वितीय वर्ष (आंतर विद्या शाखा) I.D.S.
तृतीय सत्र
प्रयोजनमूलक हिंदी
प्रश्नपत्र 1
(शैक्षिक वर्ष 2019-20, 2020-21, 2021-22)
(प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली
की मॉडल पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।)

उद्देश्य

- हिंदी के व्यावहारिक पक्ष से परिचित कराना।
- वाणिज्यिक व्यवहार में हिंदी भाषा को प्रज्वलित कराना।
- हिंदी में कार्य करने की रुचि विकसित कराना।
- जनसामान्य-मुख्य शिक्षा प्रदान करना।
- जनसामान्य के प्रति रुचि उत्पन्न करना।
- कारोबार और व्यवसाय में हिंदी प्रयोग का कौशल विकास विकसित करना।

अभ्यस्यार्थ विषय -

इकाई I कार्यालयीन पत्राचार-

1. नामपत्र के लिए आवेदन पत्र।
2. पत्राचारकार्य के नाम पत्र।
3. पत्रों के लिए प्रार्थना पत्र।
4. परिपत्र।

इकाई II अनुवाद : सौध्गतिक पक्ष -

1. अनुवाद की परिभाषा।
2. अनुवाद की संरचना।
3. अनुवाद की उपयोगिता।
4. अनुवादक के गुण।

इकाई III समाचार का अनुवाद -

1. समाचार का अनुवाद।

श्रीवाणी विश्वविद्यालय, काजनापुर
हिंदी अध्ययन मंडल
द्वितीय वर्ष (आंतर विद्या शाखा) I.I.V.S.
चतुर्थ सत्र
प्रयोजनमूलक हिंदी
प्रश्नपत्र 2

(शैक्षिक वर्ष 2019-20, 2020-21, 2021-22)
(प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली
की मॉडल पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।)

संदर्भ -

- हिंदी के व्यावहारिक पक्ष से परिचित करना।
- वाणिज्यिक व्यवहार में हिंदी भाषा को प्रज्वलित करना।
- हिंदी में कार्य करने की रुचि विकसित करना।
- रोजगारीनुस्य शिक्षा प्रदान करना।
- राष्ट्रभाषा को प्रति रुचि उत्पन्न करना।
- कार्यालय और व्यवसाय में हिंदी प्रयोग का कौशल विकास विकसित करना।

अध्ययनार्थ विषय -

इकाई-I-संगणक का परिचय।

1. संगणक का सामान्य परिचय।
2. संगणक के उपयोग।
3. इंटरनेट सेवा। (प्रयोग भाग)
4. ई-मेल सेवा (प्रेषण एवं प्राप्ति)

इकाई-II-वृत्तांत लेखन।

1. महाविद्यालयीन समारोह का वृत्तांत लेखन।
2. सामाजिक समारोह का वृत्तांत लेखन।
3. प्राकृतिक आपदाओं का वृत्तांत लेखन।
4. दुर्घटनाओं का वृत्तांत लेखन।

श्री. च. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर
D.S.F.C.

वी. ए. भाग - 2 (हिंदी)
C.B.C.S.

भूत 2019 पासून सुरु होणा-या सुधारित अभ्यासक्रम समकक्षता

अ. क्र.

जुना अभ्यासक्रम

नवीन अभ्यासक्रम

अ. क्र.	जुना अभ्यासक्रम	नवीन अभ्यासक्रम
1	तीसरे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 3 आधुनिक गद्य साहित्य	तीसरे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 3 अस्मितामूलक विमर्श और हिंदी गद्य साहित्य
2	तीसरे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 4 मध्यकालीन एवं आधुनिक काव्य	तीसरे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 4 हिंदी संतकाव्य तथा राष्ट्रीय काव्य
3	चौथे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 5 आधुनिक गद्य साहित्य	चौथे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 5 हिंदी में रोजगार के अवसर
4	चौथे सत्र अभ्यासपत्रिका क्रमांक 6 आधुनिक काव्य	चौथे सत्र अभ्यासपत्रिका क्र. 6 अस्मितामूलक विमर्श और हिंदी पद्य साहित्य
5	प्रश्नपत्र -1,2 I.D.S. प्रयोजनमूलक हिंदी	प्रश्नपत्र -1,2 I.D.S. प्रयोजनमूलक हिंदी

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

जून 2020 से लागू

हिंदी स्पेशल बी.ए.-3 (कला)

सत्र-V, VI

Discipline Specific Elective (D.S.E.-E6)

(शैक्षिक वर्ष -2020-21, 2021-22, 2022-23)

प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।

सत्र-V

- प्रश्नपत्र-VII : विधा विशेष का अध्ययन।
प्रश्नपत्र-VIII : साहित्यशास्त्र।
प्रश्नपत्र-IX : हिंदी साहित्य का इतिहास।
प्रश्नपत्र-X : प्रयोजनमूलक हिंदी।
प्रश्नपत्र-XI : भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा।

सत्र-VI

- प्रश्नपत्र-XII : विधा विशेष का अध्ययन।
प्रश्नपत्र-XIII : साहित्यशास्त्र और हिंदी आलोचना।
प्रश्नपत्र-XIV : हिंदी साहित्य का इतिहास।
प्रश्नपत्र-XV : प्रयोजनमूलक हिंदी।
प्रश्नपत्र-XVI : भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा।

सत्र V, VI : परीक्षा में पाँच प्रश्नपत्र 50 अंकों का होगा, जिसमें 40 अंक प्रश्नपत्र के और 10 अंक अंतर्गत मूल्यांकन के लिए हैं। जिसमें सेमिनार, मौखिकी, (प्रोजेक्ट) परियोजना, गृहकार्य, में से एक देना अनिवार्य है।

पाठ्यपुस्तक

'दिल्ली ऊँचा सुनती है' (नाटक) - कुसुमकुमार

Professional Ethics
Human Values

किताबघर प्रकाशन, अन्सारी रोड, दरियागंज,

नई दिल्ली-110002

इकाई 1 कुसुमकुमार का जीवन परिचय, व्यक्तित्व, कृतित्व एवं नाटककार

कुसुमकुमार का सामान्य परिचय ।

इकाई 2 'दिल्ली ऊँचा सुनती है' - कथावस्तु एवं शीर्षक की सार्थकता ।

इकाई 3 'दिल्ली ऊँचा सुनती है' - पात्र एवं चरित्र - चित्रण, संवाद, देशकाल वातावरण ।

इकाई 4 'दिल्ली ऊँचा सुनती है' - भाषा शैली, उद्देश्य अभिनेयता एवं समस्याएँ ।

Professional
Ethics
&
Human
Values

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक
प्रश्न 1	पूरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न	10
प्रश्न 2	'दिल्ली ऊँचा सुनती है' पर ससंदर्भप्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	'दिल्ली ऊँचा सुनती है' व कुसुमकुमार पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 4	'दिल्ली ऊँचा सुनती है' पर दीघोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	10

संदर्भ ग्रंथ सूची-

- डॉ.कुसुमकुमार एक प्रयोगधर्मी नाटककार- डॉ.दत्तात्रय मोहिते, विद्या प्रकाशन, 'सी' 449, गुजैनी, कानपुर-208022
- स्वांतंत्र्योत्तर हिंदी नाटक-डॉ.रंजन तिवारी, विद्या प्रकाशन, कानपुर-208022
- हिंदी महिला नाटककार-डॉ.भगवान जाधव, विद्या प्रकाशन, कानपुर-208022

संदर्भ ग्रंथ सूची -

- चद्राकांता का कथा साहित्य-समकालीन परिवेश तथा संदर्भ-डॉ.अमोल पालकर, विद्या प्रकाशन, कानपुर-208022
- चद्राकांता का कथा साहित्य-डॉ.जगदीश चव्हाण, विद्या प्रकाशन, कानपुर-208022

अध्ययनार्थ विषय –

इकाई 1 काव्य साहित्य – स्वरूप, तत्व, प्रयोजन।

इकाई 2 काव्य के प्रकार, काव्य गुण, काव्य दोष।

इकाई 3 रस – स्वरूप, रस के अंग, रस के भेद।

इकाई 4 अलंकार – शब्दालंकार – अनुप्रास, वक्रोक्ति, यमक, वीप्सा

अर्थालंकार – उपमा, रूपक, अतिशयोक्ति, विभावना।

(केवल लक्षण एवं उदाहरण अपेक्षित)

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक 40
प्रश्न 1	पूरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न	10
प्रश्न 2	इकाई 2 पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	इकाई 4 पर टिप्पणियां (3 में से 2)	10
प्रश्न 4	इकाई 1 और 3 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	10

संदर्भ ग्रंथ सूची

- 1) काव्यशास्त्र – भगीरथ मिश्र ।
- 2) शास्त्रीय समीक्षा के सिद्धांत – डॉ.गोविंद त्रिगुणायत ।
- 3) काव्य के रूप – बाबू गुलाबराय ।
- 4) भारतीय काव्यशास्त्र के सिद्धांत – डॉ.कृष्णदेव झारी ।
- 5) भारतीय काव्यशास्त्र – डॉ.मानवेंद्र पाठक ।
- 6) भारतीय साहित्यशास्त्र – डॉ. बलदेव उपाध्याय ।
- 7) साहित्यशास्त्र – डॉ. चंद्रभान सोनवणे ।
- 8) भारतीय काव्यशास्त्र – डॉ.योगेंद्र प्रताप सिंह ।
- 9) हिंदी आलोचना के बीज शब्द – डॉ. बच्चन सिंह ।

9. आदिकाल से लेकर आधुनिक काल तक के संत, महात्मा, लेखक, कवियों विचारधारा और उनके द्वारा निर्मित साहित्य का सामान्य परिचय कराना।

अध्यापन पद्धति

- स्वाध्याय .
- व्याख्यान, विवेचन तथा विश्लेषण
- संगोष्ठी तथा समूह चर्चा का आयोजन।
- अतिथियों एवं विद्वानों के व्याख्यान।
- दृक श्राव्य माध्यमों का प्रयोग।
- संगणक तथा इंटरनेट आदि साधनों का प्रयोग।

अध्ययनार्थ विषय –

इकाई – 1 आदिकाल –

1. आदिकाल का नामकरण।
2. सामाजिक और राजनीतिक परिस्थितियाँ।
3. आदिकाल की प्रतिनिधि रचनाएँ: सामान्य परिचय –

अ) पृथ्वीराज रासो।

आ) बीसलदेव रासो।

} Human Values

इकाई – 2 . भक्तिकाल–

1. भक्तिकालीन सामाजिक परिस्थितियाँ।
2. भक्तिकालीन राजनीतिक परिस्थितियाँ।
3. भक्तिकालीन कवियों का सामान्य परिचय–

अ) संत नामदेव ?

आ) संत रविदास

इ) संत मीराबाई

ई) गुरु नानक

} Human Values

इकाई – 3 . निर्गुण भक्ति धारा–

1. निर्गुण भक्ति धारा काव्य की सामान्य विशेषताएँ।

2. कबीर : जीवन परिचय एवं कृतित्व।

} Human Values

सत्र VI प्रश्नपत्र –XIV

हिंदी साहित्य का इतिहास

इकाई – 1 रीतिकाल –

1. रीतिकाल का नामकरण।
2. सामाजिक एवं राजनीतिक परिस्थितियाँ।
3. प्रतिनिधि कवियों का सामान्य परिचय –

अ) केशवदास
आ) बिहारी
इ) भूषण
ई) धनानंद।

} Human Values.

इकाई – 2 आधुनिक काल –

1. प्रारंभिक हिंदी गद्य साहित्य का सामान्य परिचय।
2. आधुनिककालीन सामाजिक एवं राजनीतिक परिस्थितियाँ।
3. युग प्रवर्तक साहित्यकार–

अ) भारतेन्दु हरिश्चंद्र
आ) जयशंकर प्रसाद
इ) मोहन राकेश

} Human Values.

इकाई – 3 आधुनिक गद्य विधाओं का विकास–

1. हिंदी उपन्यास साहित्य उद्भव और विकास।
 2. हिंदी नाटक साहित्य उद्भव और विकास।
 3. हिंदी यात्रा साहित्य उद्भव और विकास।
- } Human Values
& Environment & Sustainability

इकाई – 4 हिंदी काव्य की विभिन्न धारा और उनकी विशेषताएँ।

1. छायावाद।
 2. प्रगतिवाद।
 3. समकालीन कविता।
- } Human Values
& Environment & Sustainability.

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

जून 2020 से लागू

हिंदी स्पेशल बी.ए.-3 (कला)

सत्र-V प्रश्नपत्र-X

प्रयोजनमूलक हिंदी

Discipline Specific Elective (D.S.E.-E6)

(शैक्षिक वर्ष -2020 -21, 2021-22, 2022-23)

प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।

उद्देश्य :

1. हिंदी में कार्य करने की रुचि विकसित करना।
2. रोजगार उन्मुख शिक्षा एवं कौशल्य प्रदान करना।
3. पारिभाषिक शब्दावली से परिचित करना।
4. सरकारी पत्राचार के स्वरूप का परिचय कराना।
5. जनसंचार एवं इलेक्ट्रॉनिक माध्यमों से परिचय कराना।
6. अनुवाद स्वरूप, महत्व तथा उपयोगिता से परिचित कराना।
7. रोजगार परक हिंदी की उपयोगिता स्पष्ट कराना।

अध्यापन पद्धति

- स्वाध्याय
- व्याख्यान, विवेचन तथा विश्लेषण
- संगोष्ठी तथा समूह चर्चा का आयोजन।
- अतिथियों एवं विद्वानों के व्याख्यान।
- दृक श्राव्य माध्यमों का प्रयोग।
- संगणक तथा इंटरनेट आदि साधनों का प्रयोग।

परिशिष्ट (अ)

पारिभाषिक शब्दावली

	जनसंचार माध्यम संबंधी शब्द	
1.	Announcer	निवेदक
2.	Artistic	कलात्मक
3.	Audio-Visual	दृक-श्राव्य
4.	Banner	पताका
5.	Biographer	जीवनीकार
6.	Biweekly	अर्धसाप्ताहिक
7.	Bulletin	विज्ञापित
8.	Catalogue	सूची
9.	Calligraphy	सुलेखन
10.	Caption	शीर्षक / चित्र परिचय
11.	Cartoonist	व्यंग्य चित्रकार
12.	Choreography	नृत्य रचना
13.	Columnist	स्तंभलेखक
14.	Commentator	समालोचक
15.	Composer	अक्षर योजक
16.	Communication	संचार
17.	Creation	सृजन
18.	Correspondent	संवाददाता
19.	Information Technology	सूचना तंत्रज्ञान
20.	Interview	साक्षात्कार
21.	Interruption	रूकावट
22.	Journalist	पत्रकार
23.	Magazine	पत्रिका
24.	Source Language	स्रोत भाषा
25.	Transliteration	लिप्यंतरण

सत्र-VI प्रश्नपत्र-XV

प्रयोजनमूलक हिंदी

अध्ययनार्थ विषय -

इकाई -1 पारिभाषिक शब्दावली.

दैनिक व्यवहार में प्रयुक्त अंग्रेजी शब्दों एवं पदनामों के हिंदी पर्यायवाची रूप (परिशिष्ट में दिए हुए 'क' तथा 'ड' विभाग के शब्द एवं पदनाम)

इकाई -2. संदर्भ स्रोतों का सामान्य परिचय :

1. इन्स्टाग्राम
2. फेसबुक
3. व्हॉट्सअप
4. ट्विटर
5. ब्लॉग

Human Values

इकाई-3. जनसंचार इलेक्ट्रॉनिक माध्यमों का सामान्य परिचय :

1. दूरदर्शन
2. इंटरनेट
3. डाक्यूमेंटरी
4. व्हिडिओ कॉन्फ्रेंस
5. यु ट्यूब

Human Values

इकाई -4 अनुवाद

1. अनुवाद स्वरूप और महत्व । Human Values
2. अनुवाद की उपयोगिता । Human Values
3. प्रकृति के आधार पर अनुवाद के प्रकार । Environment Sustainability.
4. अनुवाद के गुण Human Values.

परिशिष्ट (ड)

	पदनाम संबंधी शब्द	
1.	Adviser	सलाहकार
2.	Accountant	लेखाकार
3.	Advocate	अधिवक्ता
4.	Cashier	रोकडिया / खजॉची
5.	Custodian	अभिरक्षक
6.	Councillor	पार्षद
7.	Director	निदेशक
8.	Executive Engineer	कार्यकारी अभियंता
9.	Foreign secretary	विदेश सचिव
10.	Governor	राज्यपाल
11.	His majesty	महामहिम
12.	Investigater	अन्वेषक
13.	Manager	प्रबंधक
14.	Member of legislative Assembly	विधायक
15.	Member of parliament	सांसद / संसद सदस्य
16.	President	राष्ट्रपति
17.	Prime minister	प्रधानमंत्री
18.	Registrar	कुलसचिव
19.	Speaker	सभापति
20.	Stenographer	आशुलिपिक
21.	Superintendent	अधीक्षक
22.	Treasurer	कोषाध्यक्ष
23.	Under secretary	अवर सचिव
24.	Vice Chancellor	कुलपति
25.	Warden	रक्षक

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

जून 2020 से लागू

हिंदी स्पेशल बी.ए.-3 (कला)

सत्र-V प्रश्नपत्र-XI

भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा

Discipline Specific Elective (D.S.E.-E6)

(शैक्षिक वर्ष -2020 -21, 2021-22, 2022-23)

प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।

उद्देश्य :

- 1) भाषा के विविध रूपों का परिचय कराना ।
- 2) भाषा विज्ञान का सामान्य परिचय कराना ।
- 3) हिंदी भाषा एवं लिपि के उद्भव और विकास का परिचय कराना ।
- 4) भाषा की शुद्धता के प्रति छात्रों को जागृत करना ।
- 5) मानक हिंदी वर्तनी और व्याकरण से छात्रों को परिचित कराना ।

अध्यापन पद्धति

- स्वाध्याय .
- व्याख्यान, विवेचन तथा विश्लेषण
- संगोष्ठी तथा समूह चर्चा का आयोजन।
- अतिथियों एवं विद्वानों के व्याख्यान।
- दृक श्राव्य माध्यमों का प्रयोग।
- संगणक तथा इंटरनेट आदि साधनों का प्रयोग।

सत्र – VI प्रश्नपत्र –XVI

भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा

अध्ययनार्थ विषय –

इकाई 1—भाषाविज्ञान की परिभाषाएँ, भाषाविज्ञान के अध्ययन का महत्त्व, भाषाविज्ञान की वैज्ञानिकता ।

इकाई 2 —भाषाविज्ञान के प्रधान अंगों का परिचय—

ध्वनिविज्ञान, पदविज्ञान, शब्दविज्ञान, वाक्यविज्ञान, अर्थविज्ञान । Human Values,

इकाई 3 —भाषाविज्ञान का अन्य ज्ञान विज्ञानों से संबंध ।

1. भाषा विज्ञान और साहित्य 2. भाषाविज्ञान और व्याकरण ।

3. भाषाविज्ञान और समाजविज्ञान 4. भाषाविज्ञान और मनोविज्ञान

5. भाषाविज्ञान और इतिहास 6. भाषाविज्ञान और भूगोल ।

} Human Values

इकाई 4—कारको के अर्थ और प्रयोग, पदक्रम, विरामचिह्न (केवल अल्पविराम, निर्देशक चिह्न(डैश) और अवतरणचिह्न) मानक वर्तनी के नियम ।

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक 40
प्रश्न 1	पुरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न।	10
प्रश्न 2	इकाई 4 पर लघुत्तरीय प्रश्न (3 में से 2)।	10
प्रश्न 3	इकाई 2 पर टिप्पणियाँ (3 में से 2) ।	10
प्रश्न 4	इकाई 1 और 3 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)।	10

संदर्भ ग्रंथ सूची

1. भाषाविज्ञान – डॉ.भोलानाथ तिवारी ।

2. भाषाविज्ञान की भूमिका— डॉ.देवेन्द्रनाथ शर्मा ।

3. भाषाविज्ञान के तत्व— डॉ राजनारायण मौर्य ।

4. भाषाविज्ञान और हिंदी भाषा – डॉ. सुधीर कलावडे ।

5. भाषाविज्ञान के सिद्धांत और हिंदी भाषा – डॉ. द्वारकाप्रसाद सक्सेना ।

6. संक्षिप्त भाषाविज्ञान— डॉ.सुरेशचंद्र त्रिवेदी ।

7. हिंदी— उद्भव विकास और रूप – डॉ.हरदेव बिहारी ।

8. हिंदी भाषा – डॉ.धीरेंद्र वर्मा ।

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

जून 2020 से लागू

हिंदी स्पेशल बी.ए.-3 (कला)

सत्र-V, VI

Discipline Specific Elective (D.S.E.-E6)

(शैक्षिक वर्ष -2020 -21, 2021-22, 2022-23)

प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल

पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।

समकक्षता

अ.क्र	जुना अभ्यासक्रम	अ.क्र	नवीन अभ्यासक्रम
1	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 7	1	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 7
	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 12		अभ्यापत्रिका क्रमांक : 12
2	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 8	2	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 8
	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 13		अभ्यापत्रिका क्रमांक : 13
3	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 9	3	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 9
	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 14		अभ्यापत्रिका क्रमांक : 14
4	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 10	4	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 10
	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 15		अभ्यापत्रिका क्रमांक : 15
5	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 11	5	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 11
	अभ्यापत्रिका क्रमांक : 16		अभ्यापत्रिका क्रमांक : 16

Jaywant Pratishthan Humgaon, Sanchalit

Amdar Shashikant Shinde Mahavidyalaya, Medha

Department of English

Syllabus covering following values:

- 1] Professional Ethics
 - 2] Gender Equality
 - 3] Human Values
 - 4] Environment and Sustainability
- B. A. Part III English (Compulsory)**

June 2015 onwards

Syllabus	Values
Section I: Communication Skills	
Unit 1: How to Face an Interview	Professional Ethics
Unit 2: Developing Vocabulary	Professional Ethics
Unit 3: Avoiding Common Errors in Written English	Professional Ethics
Section II: Reading Comprehension]	
Unit 4: Empowering Three Billion by Dr. A. P. J. Abdul Kalam	Human Values Human Values
Unit 5: Riding Fate by Ishwar Chander	Human Values
Unit 6: Happy Prince by Oscar Wilde	
Unit 7: The Sick Rose by William Blake	
Unit 8: Stopping by Woods on a Snowy Evening by Robert Frost	Environment and Sustainability
Unit 9: Writing Official Letters	Professional Ethics
Unit 10: English For Journalism	Professional Ethics
Unit 11: Group Discussion	Professional Ethics
Section II: Reading Comprehension	
Unit 12: Building an Indian Innovation Ecosystem by Dr. Raghunath Mashelkar	Environment and Sustainability
Unit 13: No Man is an Island by Minoc Masani	Human Values
Unit 14: Khadi by M. K. Gandhi	Human Values
Unit 15: The Mettle of Soldiers by R. Singh	Human Values
Unit 16: The Banyan Tree by Rabindranath Tagore	Environment and Sustainability

B. A. Part-III

Special English

Semester - V (Paper - VIII)

Understanding Poetry

June 2015 onwards

Syllabus	Values
* Poems Prescribed:	
Elizabethan Poetry	Human Values
Sir Philip Sydney- Let Not Old Age Disgrace My High Desire	Human Values
Christopher Marlowe- The Passionate Shepherd to His Love	Human Values
William Shakespeare- Shall I Compare Thee to a Summer's Day?	Environment and Sustainability
Metaphysical Poetry	
John Donne- The Flea	Human Values
George Herbert- The Pulley	Human Values
Andrew Marvell- To His Coy Mistress	Human Values
Neoclassical Poetry	
John Dryden: Song To Fair Young Lady, Going Out Of The Town in the Spring	Environment and Sustainability
Alexander Pope: To Mrs. M.B on Her Birthday	Human Values
Thomas Gray: The Elegy Written in a Country Church Yard	Environment and Sustainability
William Blake: A Poison Tree	Human Values

B. A. Part-III

Special English

Semester - VI (Paper - XIII)

Understanding Poetry

June 2015 onwards

Syllabus	Values
Romantic Poetry William Wordsworth- Daffodils S T Coleridge- Kubla Khan	Environment and Sustainability Environment and Sustainability
Lord Byron- She Walks in Beauty	Gender Equality
Twentieth Century Poetry W B Yeats: A Prayer for My Daughter D H Lawrence: The Mosquito Philip Larkin: Church Going Modern Indian Poetry Muhammad Iqbal: Listen to me!	Human Values Human Values Human Values Human Values
Shiv K Kumar: Indian Women	Gender Equality
Imtiaz Dharker: Postcards from God C L Khatri: Two-Minute Silence	Human Values

B. A. Part-III
Special English
Semester - V (Paper - IX)
Understanding Drama
June 2015 onward

Syllabus	Values
1 William Shakespeare - The Tempest	Human Values
2. Tennessee Williams - The Glass Menagerie	Human Values
3. Mahesh Dattani - Bravely Fought the Queen	Gender Equality

B.A. III (SPECIAL ENGLISH)
UNDERSTANDING NOVEL
(Semester-wise revised syllabus)
Introduced from June 2015

Syllabus	Values
1. Anita Desai: Journey to Ithaca	Human Values
2. J. M. Coetzee: Disgrace.	Human Values
3. Sadanand Deshmukh: Baromas : Twelve Enduring Month	Human Values

B.A. Part I – Ability Enhancement Compulsory Course (AECC 1)

(Compulsory English) (CBCS)

English for Communication

Detailed Syllabus

June 2018 onwards

Syllabus	Values
Module I	Professional Ethics
A) Developing Vocabulary	
B) On Saying Please - A. G. Gardiner	
Module II	
A) Narration	
B) In Passion's Shadow - Mohan Rakesh	Human Values
Module III	
A. English for General Purposes	Professional Ethics
B. The Solitary Reaper -William Wordsworth	Environment and Sustainability
	Human Values
Module IV	Human Values
A. My School, by Rabindranath Tagore	
B. All the World is a Stage - William Shakespeare	
C. The Street – Kusumagraj	Human Values
Module V	
A. Making Inquiries	Professional Ethics
B. The Lost Child - Mulk Raj Anand	Human Values
Module VI	
A. Telephonic Communication	Professional Ethics
B. To My Countrymen - APJ Abdul Kalam	Human Values
Module VII	
A. Description	Professional Ethics
B. A Village Girl - Mohan Singh	Gender Equality
Module VIII	
A. My Elder Brother - Premchand	
B. The Tiger- William Blake	Environment and Sustainability
C. A Poet -Chandrakant Patil	Professional Ethics

Shivaji University, Kolhapur

B.Sc. Part I Ability Enhancement Compulsory Course (AECC –A)

(Compulsory English) (CBCS)

English for Communication

Detailed Syllabus

June 2018 onwards

Syllabus	Values
Module I	
A) Developing Vocabulary	Professional Ethics
B) Technology with a Human Face – E.F. Schumacher	Human Values Human Values
C) How Beautiful - P. K. Padhy	
Module II	
A) Narration	Professional Ethics
B) As a Flower I Come - by Sundaram	Environment and Sustainability
Module III	
A. Description	Professional Ethics
B. I Have a Dream - Martin Luther King	Human Values
Module IV	
A) The Auspicious Vision- Tagore	Human Values
B. The Book - Iftikar Rizvi	Human Values
Module V	
A) Telephonic Communication	Professional Ethics
B) Lost Forest - Johannes Jensen	Environment and Sustainability
C) Stopping by Woods - Robert Frost	Environment and Sustainability
Module VI	
A) English for Specific Purposes	Professional Ethics
B) Putting Data to Effective Use - Satish Tripathi	
Module VII	
A) English for Advertising	Professional Ethics
B) An Epithet- W.H.Davies	
Module VIII	
A) The Golden Touch -Nathaniel Hawthorne	Human Values Human Values
B) Offering in the Temple -Desika Vinayakam Pillai	Human Values

B. A. Part II

ABILITY ENHANCEMENT COMPULSORY COURSE (AECC)

(CBCS)

ENGLISH FOR COMMUNICATION

(Compulsory English)

(June 2019 Onwards)

Syllabus	Values
Semester III	
Module I	Professional Ethics
A) Oral Skills	
B) A Real Good Smile – Bill Naughton	Human Values
C) Mending Wall – Robert Frost	Human Values
Module II	
A) Conversation Skills	Professional Ethics
B) The Highway – Ray Bradbury	Human Values
Module III	
A) Developing Writing Skills	Professional Ethics
B) Whitewashing the Fence – Mark Twain	Human Values
Module IV	
A) Father Returning Home – Dilip Chitre	Human Values
B) There is a Garden in Her Face – Thomas Campion	Environment and Sustainability
Module V	
A) E-Communication	Professional Ethics
B) Preparation for England – M.K. Gandhi	Human Values
Module VI	
A) Information Transfer and Interpretation of Data	Professional Ethics
B) The Selfish Giant – Oscar Wilde	Human Values
C) Auto Wreck – Karl Shapiro	Human Values
Module VII	
A) English for Banking and Industries	Professional Ethics
B) The Journey – Mary Oliver	Human Values
Module VIII	
A) An Old Man's Wisdom – Sudha Murty	Human Values
B) My Soul has a Hat – Mário de Andrade	Human Values

B. A. Part II
(Discipline Specific Core) (DSC-C5)
English (Paper III) (Semester III)
LITERATURE AND CINEMA (CBCS)
June 2019 Onwards

Syllabus	Values
Module I Theories of Adaptation	Professional Ethics
Module II Adaptation as Interpretation	Professional Ethics
Module III William Shakespeare's Comedy of Errors and its Adaptation Angoor (dir. Gulzar, 1982)	Human Values
Module IV William Shakespeare's Comedy of Errors and its Adaptation Angoor (dir. Gulzar, 1982)	Human Values

B. A. Part II
(Discipline Specific Core) (DSC-C29)
English (Paper V) (Semester IV)
LITERATURE AND CINEMA
(CBCS)
June 2019 Onwards

Syllabus	Values
Module I Transformation and Transposition	Professional Ethics
Module II Hollywood and 'Bollywood'	
Module III Chetan Bhagat's Five Point Someone and its Adaptation 3 Idiots (dir. Rajkumar Hirani, 2009)	Human Values
Module IV Chetan Bhagat's Five Point Someone and its Adaptation 3 Idiots (dir. Rajkumar Hirani, 2009)	Human Values

B. A. Part II

(Discipline Specific Core) (DSC-C6)

English (Paper IV) (Semester III)

PARTITION LITERATURE (CBCS)

June 2019 Onwards

Syllabus	Values
Module I Partition: Causes and Effects	Human Values
Module II Communal conflicts and Violence	Human Values
Module III Khushwant Singh's A Train to Pakistan	Human Values
Module IV Khushwant Singh's A Train to Pakistan	

B. A. Part II

(Discipline Specific Core) (DSC-C30)

English (Paper VI) (Semester IV)

PARTITION LITERATURE (CBCS)

Detailed Syllabi

June 2019 Onwards

Syllabus	Values
Module I Impact of Partition on Women	Gender Equality
Module II Home and Exile	Gender Equality
Module III Short Stories: Toba Tek Singh - Saadat Hasan Manto The Final Solution - Manik Bandopadhyay	Human Values Gender Equality
Module IV Short Stories: Defend Yourself Against Me - Bapsi Sidhwa A Leaf in the Storm - Lalithambika Antharjanam	Human Values Human Values Human Values

Shivaji University, Kolhapur

B. A.III

Compulsory English

Ability Enhancement Compulsory Course (CBCS)

ENGLISH FOR COMMUNICATION

From June 2020 Onwards

Syllabus	Values
MODULE I	
A. Interview Skills	Professional Ethics
B. The Interview -V.V. John	
MODULE II	
A. Grammar for Competitive Examinations	Professional Ethics
B. The Lottery - Shirley Jackson	Human Values
MODULE III	
A. Writing Skills for Competitive Examinations	Professional Ethics
B. After Twenty Years - O' Henry	Human Values
MODULE IV	
C. A. I Shall Return To This Bengal - Jibananda Das	Human Values
D. B.(i) Song of Youth - A. P. J. Abdul Kalam	Human Values
E. (ii) The Orphan Girl - Henry Derezio	Gender Equality
MODULE V	
A. Group Discussion	Professional Ethics
B. The Lighthouse Keeper of Aspinwall - Henry Sienkiewicz	Human Values
MODULE VI	
A. Note Making and Note Taking	Professional Ethics
B. Three Questions - Leo Tolstoy	Human Values
MODULE VII	
A. Media Writing	Professional Ethics
B. Eight Rupees - Murli Das Melwani	Human Values
MODULE VIII	
A. The Mystic Drum - Gabriel Okara	Human Values
B. (i) Two Dead Soldiers- Jean Arasanayagam	Human Values
(ii) Bora Ring - Judith Wright	Human Values

Shivaji University, Kolhapur

B. A.III

English Special

ENGLISH POETRY (CBCS)

Discipline Specific Elective

Semester V (Paper VIII) (DSE – E12) and Semester VI (Paper XIII) (DSE – E137)

(From June 2020 Onwards)

Syllabus	Values
I. Topics For Background Readings: 1. Elizabethan Poetry 2. Metaphysical Poetry 3. Romantic Poetry	Human Values
II. Selections from Elizabethan Poetry: 1. Sweet Warrior (Sonnet 57) Edmund Spenser	
2. Sonnet To The Moon Sir Philip Sydney 3. Full Many A Glorious Morning... (Sonnet 33) William Shakespeare	Environment and Sustainability Environment and Sustainability
III. Selections from Metaphysical Poetry: 1. The Sun Rising John Donne 2. The Retreat Henry Vaughan 3. The Collar George Herbert	Environment and Sustainability Human Values Human Values
IV. Selections from Romantic Poetry: 1. My Heart Leaps Up William Wordsworth 2. The Rime of the Ancient Mariner S. T. Coleridge 3. Ozymandias P. B. Shelley 4. When We Two Parted Lord Byron	Human Values Human Values Human Values Human Values
V. Topics For Background Readings: 1. Victorian Poetry 2. Modern English Poetry 3. Modern Indian English Poetry	Human Values
VI. Selections from Victorian Poetry: 1. The Lady Of Shallot Alfred Lord Tennyson 2. My Last Duchess Robert Browning 3. Love Came Down At Christmas Christiana Rossetti	Gender Equality Human Values
VII. Selections from Modern English Poetry: 1. No Second Troy W. B. Yeats 2. The Hollow Men T. S. Eliot 3. Tonight I Can Write Pablo Neruda	Human Values Human Values Human Values
VIII. Selections from Modern Indian English Poetry: 1. The Professor Nissim Ezekiel 2. A Hot Noon in Malabar Kamala Das 3. A River A. K. Ramanujan 4. A Kind of Happiness Jayanta Mahapatra	Environment and Sustainability Human Values

Shivaji University, Kolhapur

B. A. Part III

Special English

ENGLISH DRAMA (CBCS)

Discipline Specific Elective

Semester V (Paper IX) ((DSE – E13) & Semester VI (Paper XIV) (DSE – E138)

From June 2020 onwards

Syllabus	Values
MODULE I Definition and Elements of Drama	Human Values
MODULE II Tragedy as a Form	
MODULE III The Importance of Being Earnest - Oscar Wilde	
MODULE IV Hamlet – William Shakespeare	Human Values
MODULE V Types of Drama	
MODULE VI Comedy as a Form	
MODULE VII Nagmandala – Girish Karnad	Gender Equality
MODULE VIII Harvest – Manjula Padmanabhan	Gender Equality

Shivaji University, Kolhapur

B. A. Part III Special English

ENGLISH NOVEL (CBCS)

Discipline Specific Elective

Semester V (Paper X) ((DSE – E14) & Semester VI (Paper XV) (DSE – E139)

From June 2020 onwards

Syllabus	Values
MODULE I Rise and Development of the Novel	
MODULE II Aspects of the Novel	Human Values
MODULE III The Old Man and the Sea – Ernest Hemingway	Environment and Sustainability
MODULE IV The Power and the Glory – Graham Greene	
MODULE V Historical and Psychological Novel	
MODULE VI Satirical Novel and Epistolary novel	Human Values
MODULE VII Animal Farm: A Fairy Tale - George Orwell	
MODULE VIII The Guide - R. K. Narayan	

Pattern of Question Paper

Total Marks: 40

Q1. Objective type Question

A) Multiple choice questions with four alternatives.

5 Mark

B) Answer the following questions in one word/phrase/sentence each.

(Q1 A and B to be set on topics covering Unit V to VII)

(At least one item to be set on each unit)

5 Mark

Q2 Answer the following questions in about 250 words each.

(Any two out of three based on Unit V to VII)

20 Mark

Q3 Write a critical appreciation of the following poem

with the help of the points given below. (Unit VIII)

10 Mark

(Five questions on the theme, the content, the structure, the figures of speech, etc. to be set)

B. A. Part-III

Special English

Semester - V (Paper - VIII)

Understanding Poetry

June 2015 onwards

Objectives:

- * To make the students engaged and curious readers of poetry
- * To introduce the students to poetry from various cultures and traditions
- * To make the students understand that poetry gives intellectual, moral and linguistic pleasures.
- * To make the students hear and read poems aloud and to memorize lines.

* General Topics Prescribed:

1. Elizabethan Poetry

2. Metaphysical Poetry

3. Lyrical Types

* Poems Prescribed:

Elizabethan Poetry

Sir Philip Sydney- Let Not Old Age Disgrace My High Desire

Christopher Marlowe- The Passionate Shepherd to His Love

William Shakespeare- Shall I Compare Thee to a Summer's Day?

Metaphysical Poetry

John Donne- The Flea

George Herbert- The Pulley

Andrew Marvell- To His Coy Mistress

Neoclassical Poetry

John Dryden: Song To Fair Young Lady, Going Out Of The Town in the Spring

Alexander Pope: To Mrs. M.B on Her Birthday

Thomas Gray: The Elegy Written in a Country Church Yard

William Blake: A Poison Tree

Division of Teaching Hours :

Total Teaching Hours : 60 Hours

Poetry : 50 Hours and General Topics : 10 Hours

• Prescribed Poems from:

1. Grosart, Alexander (Ed.). *The Complete Poems of Sir Philip Sidney*. London: Clarendon Press, 1877. Print.
2. Bell, Robert (Ed.). *The Poems of Robert Greene, Christopher Marlowe and Thomas Heywood*. London: George Bell & Sons, 1910. Print.
3. Craig, W.J. (Ed.). *The Complete Works of William Shakespeare*. Oxford: O.U.P., 1905. Print.

• Reference Books:

1. Rees, R.J. *English Literature: An Introduction for Foreign Readers*. Delhi: Macmillan Publishers India Ltd., 1982. Print.
2. Fenton, James. *An Introduction to English Poetry*. New York: Farrar, Strauss and Giroux, 2004. Print.

* Webliography:

Elizabethan, Neoclassical, Romantic, Victorian Periods, Poets, Poems texts and information on these websites:

<http://www.bachelorandmaster.com/englishperiods/neoclassical-poets.html>

http://www.humanistictexts.org/elizabethan_poets.htm#_Toc483967171

<http://www.luminarium.org/sevenlit/donne/donnebib.htm>

http://www.poetry-archivye.com/d/dryden_john.html

Pattern of Question Paper
Semester - V (Paper - VIII)

Total Marks -40

- Q-1. Multiple choice questions with four alternatives.
(5 on poems to be set) 5 Marks
- Q-2. A) Answer the following questions in about 250-300 words.
(A or B on poems) 12 Marks
- B) Answer the following questions in about 200-250 words.
(A or B on General Topics) 8 Marks
- Q-3. Write short notes in about 100-150 words each (3 out of 4)
(3 on poems and 1 on General Topics to be set / N. B. Not covered in Q-2) 15 Marks

B. A. Part-III

Special English

Semester - VI (Paper - XIII)

Understanding Poetry

June 2015 onwards

*** General Topics Prescribed:**

1. Romantic Poetry
2. Twentieth Century Poetry
3. Modern Indian Poetry

*** Poems Prescribed:**

Romantic Poetry

William Wordsworth- Daffodils

S T Coleridge- Kubla Khan

Lord Byron- She Walks in Beauty

Twentieth Century Poetry

W B Yeats: A Prayer for My Daughter

D H Lawrence: The Mosquito

Philip Larkin: Church Going

B. A. Part-III

Special English

Semester - V (Paper - IX)

Understanding Drama

June 2015 onwards

General Topics

1. Definition and elements of drama
2. Comedy as a form
3. Tragedy as a form
4. Problem play as a form

Prescribed Text -

William Shakespeare - *The Tempest*

Reference books:

1. Albert, Edward. *History of English Literature*. London: OUP, 1979 (Impression).
2. Rees, R. J. *English Literature: An Introduction for Foreign Readers*. London: Macmillan, 1973.
3. Muir, Kenneth. *Shakespeare's The Tempest*. London: Penguin Books, 1968.
4. Esslin, Martin. *An Anatomy of Drama*. London: Temple Smith, 1976.
5. Hunt, John Dixon. *A Critical Commentary on Shakespeare's Tempest*. London: Macmillan, 1968.
6. Kermode, Frank. ed. *The Tempest: The Arden Edition of the Works of William Shakespeare*. London: Routledge, 1990.
7. Styan, J. L. *Elements of Drama*. Cambridge: Cambridge UP Press, 1975.
8. Davidson, Frank. *The Tempest: An Interpretation*. In *The Tempest Casebook*. Ed. D.J. Palmer. London: Macmillan & Co. Ltd., 1968.
9. Solomon, Andrew. *A Reading of the Tempest*. In *Shakespeare's Last Plays*. Ed. Richard C. Tobias and Paul G. Zolbrod. Athens: Ohio UP, 1974.
10. Shakespeare, William. *The Tempest*. Ed. Frank Kermode. Cambridge: Harvard UP, 1958.
11. Rosenthal, Daniel. *Shakespeare on Screen*. London: Hamlyn, 2000.

Head

Department Of English
A.S.S. Mahavidyalaya, Medha
Taj- laoli, Dist - Satara

Amdar Shashikant Shinde Mahavidyalay, Medha

Department of Political Science

Class	Year	Professional Ethics	Gender Equality	Human Values	Environmental and Sustainability
B.A. I	2016	I - Fundamental Duties	I - Fundamental rights	I - Fundamental rights, Fundamental Duties	I - Directive Principles II- Fundamental Duties
	2021	I - Key concepts of Political Science	I - Key concepts of Political Science	I - Democracy	I - Directive Principles II- Fundamental Duties
B.A. II	2016	III- Political Concept VI - Political Thinker	III- Equality V- Feminist Movement VI - Political Thinker	III- Justice VI - Political Thinker	V- Environmental Movement
	2021	III - Caste, Religion IV - Koutilya V - Constitutional Amendment	IV - Mahatma Phule V - Constitutional Amendment	III - Caste, Religion IV - Mahatma Phule V - Constitutional Amendment	IV - Mahatma Phule
B.A. III	2016	VIII - Good Governance XI - Plato XII - Civil Society	VII - Women Suffrage XI - Plato XII - Feminism	XI - Plato XVI - Karl Marks	VII- Right to Information XII - Environmentalism
	2021	IX - WTO, BRICS XI - Plato XII - Civil Society	VII - Citizen Charter XI - Plato XII - Feminism XIV - Movements in Maharashtra	VII - Citizen Charter X - USA Constitution XI - Plato XIV - UK, USA Constitution	IX - WTO, BRICS XII - Environmentalism

CHOICE BASED CREDIT SYSTEM
SYLLABUS

B.A. Political Science

Discipline Specific Course (B4)

DSC (B4) Paper-1 -- Introduction to Political Science

Sem-I 2024-25

Sr. No.	Topic No. and Title of the Topic	Teaching Hours	Credit
1.	Topic I- Introduction to Political Science a) Meaning, Definition, Nature, and Scope b) Difference Between Political Science and Politics c) Importance of Political Science	15	Human Values
2.	Topic II- Introduction to Sub-disciplines of Political Science a) Political Theory: Meaning, Nature and Scope b) Political Process: Meaning, Nature and Scope c) Public Administration: Meaning, Nature and Scope d) International Politics: Meaning, Nature and Scope	15	Human Values
3.	Topic III-State and Democracy a) State : Meaning, Definition, Organs of State b) Democracy: Meaning, Types(Direct and Indirect or Representative Democracy), Features of Democracy c) Democracy: Importance and Challenges before Democracy	15	Human Values
4.	Topic IV- Key Concepts of Political Science a) Rights: Meaning, and Types b) Liberty: Meaning, and Types c) Equality: Meaning, and Types d) Justice: Meaning, and Types	15	Human Values

7. MEDIUM OF INSTRUCTION:-
The medium of instruction shall be English or Marathi.

Revised Syllabus B.A.III. Political Science Since June 2015

Semester VI

Paper No. XII

Title of the Paper: Modern Political Concepts

Unit. No. 1: Feminism

I. Meaning, Origin and Development of Feminism

II. Characteristic of Feminism

III Theories of Feminism

Gender
Equality

Unit No. 2: Multiculturalism

I Meaning and Development of Multiculturalism

II Will Kymlicka's theories of Multiculturalism

III Nationalism and Multiculturalism

Unit No. 3: Environmentalism

I. Origin and Causes of origin of Environmentalism

II Characteristics of Environmentalism

III. International Efforts for Environmentalism

IV Global Warming

Environmental
Issues

Unit No. 4: Civil Society

I Meaning and Development of Civil Society

II Civi. Society—Liberalism and Political Economy

III Locke, Hegel, Marx and Antonio Gramsci on Civil Society

IV Pos: Colonialism and Civil Society

References:

- 1 Vandanaa Baagavat, Sandarbhasahit Strivad (Marathi)
- 2 Bhargava Rajeev and Acharya Ashok, Political Theory : An Introduction, 1st Edition, Pearson, New Delhi, 2008
- 3 राठी शुभांगी दिनेश, आधुनिक राजकीय विचारप्रणाली, अथर्व, धुळे, 2014.
- 4 भार्गव राजीव, आचार्य अशोक, (संपा.), राजकीय सिध्दांत परिचय, (अनुवाद : हेमंत खानझोडे), पिअर्सन प्रकाशन, नवी दिल्ली, 2011.
- 5 खेडेकर दिगंबर, राजकीय सिध्दांतातील मूलभूत संकल्पना, चिन्मय, औरंगाबाद, 2009

Revised Syllabus B.A.III. Political Science Since June 2015

Semester VI

Paper NO. XIII

Administrative Thinkers

Unite NO. 1 : Henri Fayol

Unite NO. 2 : Max Weber

Unite NO. 3: Rensis Likert

Unite NO. 4 : F. W. Riggs

Recommended Reading : A) Basic Reading

2021-22-23

REFERENCE BOOKS -

1. Cell and Molecular Biology, 8th Edition, De Robertis EDP and De Robertis Jr. EMB, Lippincott Williams and Wilkins, Philadelphia.
2. Cell Biology, C.B. Powar, Himalaya Publication House.
3. Cell and Molecular Biology, E.J. Dupraw, Academic Press, New York.
4. Cell Structure and Function - A. G. Loewy, P. Siekevitz, J. R. Meninger & J. A. N. Gallant, Saunder College, Philadelphia.
5. Molecular Biology of the Cell - 3rd Edition, Bruce Alberts, Dennis Bray, Julian Lewis, Martin Raff, K. Roberts & James D. Watson, Garlan Publishing, New York.
6. Elements of Biotechnology - P. K. Gupta, Rastogi Publications.
7. Gene V & VI, 1994, Lewin B., Oxford University Press, Oxford.
8. Concept of Genes-Pearson Edition
9. Cell and Molecular Biology

PAPER - XII

ENDOCRINOLOGY, ENVIRONMENTAL BIOLOGY AND TOXICOLOGY

Unit - I

I. Endocrinology:-

1. Study of endocrine glands - Anatomy, Histology and Hormones (Nature, role, regulation and disorders) with reference to the following :- Thyroid gland, parathyroid, Adrenal gland and islets of Langerhans.

(14)

Unit - II

2. Hormone receptors and Mechanism of hormonal actions
3. Prostaglandins.

(2)

(2)

II. Environmental Biology:-

4. Biodiversity :-
 - a. Definition and Scope
 - b. Protection
 - c. Conservation strategies
 - d. Utilization
5. National parks and Wild life Sanctuaries of India. (6)
 - a. National parks :- Kaziranga, Sanjay Gandhi and Tadoba National Park
 - b. Sanctuaries :- Bharatpur, Sanctuary and Radhanagari Wildlife Sanctuary

Unit - III

6. Characteristics and faunal adaptations with references to following habitat - Freshwater, Marine water and Terrestrial

(7)

(8)

III. Toxicology :

7. Classification of toxicants.
8. Toxic agents and mode of action - Pesticides, Metals (Hg, Pb, Cd) and Mycotoxins.

Total periods (45)

Head

Head
Department of Political Sci.
A.S.S. Mahavidyalaya, Medha
Tal.- Jawali Dist.- Satara

31

New Syllabus Introduced from June 2013

Class: B.A.I

Semester No: I & II

Title of the Paper: Indian Economy (Paper No: I & II)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Basic Features in Indian Economy	Sustainability Ethics
2.	Population In India	Gender Equality & Human Values
3.	New Economic Reforms in India	Sustainability Ethics
4.	Challenges before Indian Economy	Human Values & Gender Equality
5.	Indian Agriculture	Professional Ethics & Environment Ethics
6.	Indian Industries	Professional Ethics & Sustainability Ethics
7.	Service Sector in India	Professional Ethics & Sustainability Ethics
8.	Foreign Sector in India	Professional Ethics

New Syllabus Introduced from June 2018

Class: B.A.I

Semester No: I & II

Title of the Paper: Indian Economy (Paper No: I & II)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Economic Development Since Independence	Sustainability Ethics
2.	Challenges before Indian Economy - I	Human Values & Gender Equality
3.	Challenges before Indian Economy - II	Human Values & Gender Equality
4.	Population in India	Gender Equality & Human Values
5.	Policies and Performance in Agriculture	Professional Ethics & Environment Ethics
6.	Policies and Performance in Industry	Professional Ethics & Sustainability Ethics
7.	Service Sector in India	Professional Ethics & Sustainability Ethics
8.	Economic Reforms	Professional Ethics

Department of Economics

New Syllabus Introduced from June 2014

Class: B.A.II

Semester No: II & III

Title of the Paper: Macro Economics (Paper No: III & V)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Introduction to Macro Economics	Human Values
2.	National Income	Sustainability Ethics
3.	Money	Sustainability Ethics
4.	Theory of Employment and Output	Professional Ethics
5.	Trade Cycles	Professional Ethics
6.	Public Finance – I	Sustainability Ethics
7.	Public Finance – II	Sustainability Ethics
8.	Monetary and Fiscal Policy	Sustainability Ethics

New Syllabus Introduced from June 2019

Class: B.A.II

Semester No: II & III

Title of the Paper: Macro Economics (Paper No: III & V)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Introduction to Macro Economics	Human Values
2.	National Income	Sustainability Ethics
3.	Money and Value of Money	Sustainability Ethics
4.	Output and Employment	Professional Ethics
5.	Inflation	Sustainability Ethics
6.	Trade Cycles	Professional Ethics
7.	Public Finance – I	Sustainability Ethics
8.	Public Finance – II	Sustainability Ethics

Department of Economics

New Syllabus Introduced from June 2014

Class: B.A.II Semester No: II & III

Title of the Paper: Macro Economics (Paper No: III & V)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Introduction to Macro Economics	Human Values
2.	National Income	Sustainability Ethics
3.	Money	Sustainability Ethics
4.	Theory of Employment and Output	Professional Ethics
5.	Trade Cycles	Professional Ethics
6.	Public Finance – I	Sustainability Ethics
7.	Public Finance – II	Sustainability Ethics
8.	Monetary and Fiscal Policy	Sustainability Ethics

New Syllabus Introduced from June 2019

Class: B.A.II Semester No: II & III

Title of the Paper: Macro Economics (Paper No: III & V)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Introduction to Macro Economics	Human Values
2.	National Income	Sustainability Ethics
3.	Money and Value of Money	Sustainability Ethics
4.	Output and Employment	Professional Ethics
5.	Inflation	Sustainability Ethics
6.	Trade Cycles	Professional Ethics
7.	Public Finance – I	Sustainability Ethics
8.	Public Finance – II	Sustainability Ethics

Department of Economics

New Syllabus Introduced from June 2015

Class: B.A.III Semester No: V & VI

Title of the Paper: Micro Economics (VII), Market and Pricing (XII)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Consumer's Behaviour	Human and Professional Ethics
2.	Theory of Production	Professional Ethics
3.	Revenue and Cost Analysis	Sustainability Ethics
4.	Perfect Competition	Professional Ethics
5.	Monopoly	Professional Ethics
6.	Monopolistic Competition	Professional Ethics
7.	Factor Pricing	Human Values

Class: B.A.III Semester No: V & VI

Title of the Paper: Research Methodology in Economics (VIII & XIII)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Research design	Sustainability and Professional Ethics
2.	Hypothesis and concept	Sustainability and Professional Ethics
3.	Data collection	Sustainability and Professional Ethics
4.	Sampling	Sustainability and Professional Ethics
5.	Processing and representation of data	Sustainability and Professional Ethics
6.	Techniques of data analysis	Sustainability and Professional Ethics

Department of Economics

New Syllabus Introduced from June 2015

Class: B.A.III

Semester No: V & VI

Title of the Paper: History of Economics Thought (IX & XIV)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Origin of Economic Thoughts	Sustainability
2.	Classical Economic Thoughts	Human Values & Environment Ethics
3.	Economic Thoughts of Fredrick List	Sustainability
4.	Economic Thoughts of Karl Marx	Human Values & Sustainability
5.	Neo- Classical Economic Thought – Alfred Marshall	Human Values & Professional Ethics
6.	Indian Economic Thought	Professional Ethics & Sustainability
7.	Mahatma Gandhi	Human Values & Sustainability
8.	Economic Thoughts of Modern Indian Economist	Sustainability & Human Values

Class: B.A.III

Semester No: V & VI

Title of the Paper: Economics of Development (X) Economics of Planning (XV)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Economic Development	Sustainability & Environment Ethics
2.	Developing and developed countries	Sustainability
3.	Theories of economic development	Sustainability
4.	Resources for economic development	Human Values & Sustainability
5.	Introduction to economic planning	Professional Ethics
6.	Issues in economic planning	Professional Ethics & Sustainability
7.	Planning in India- I	Sustainability
8.	Planning in India- II	Sustainability

Department of Economics

New Syllabus Introduced from June 2015

Class: B.A.III

Semester No: V & VI

Title of the Paper: International Economics (XI & XVI)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Trade and Trade Theories	Professional Ethics
2.	Gains from International Trade	Professional Ethics
3.	Exchange Rate	Professional Ethics
4.	Tariffs and Quotas	Professional Ethics
5.	Balance of Trade and Balance of Payments	Professional Ethics
6.	Foreign Trade of India since 1991	Professional Ethics
7.	Foreign Capital in India	Professional Ethics
8.	International Institutions and India	Professional Ethics

Department of Economics

New Syllabus Introduced from June 2020

Class: B.A.III

Semester No: V & VI

Title of the Paper: Principles of Micro Economics I & II (VII&XII)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Consumer's Behaviour	Human and Professional Ethics
2.	Theory of Production	Professional Ethics
3.	Demand and Supply Analysis	Sustainability & Professional Ethics
	Theory of Production	Professional Ethics
4.	Perfect Competition	Professional Ethics
5.	Monopoly	Professional Ethics
6.	Imperfect Competition	Professional Ethics
7.	Factor Pricing	Human Values

Class: B.A.III

Semester No: V & VI

Title of the Paper: Economics of Development (VIII) Economics of Planning (XIII)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Basic Concept of Economic Development	Sustainability & Environment Ethics
2.	Developing and developed countries	Sustainability
3.	Theories of economic development	Sustainability
4.	Resources for economic development	Human Values & Sustainability
5.	Introduction to economic planning	Professional Ethics
6.	Issues in economic planning	Professional Ethics & Sustainability
7.	Planning in India- I	Sustainability
8.	Planning in India- II	Sustainability

Department of Economics

New Syllabus Introduced from June 2020

Class: B.A.III

Semester No: V & VI

Title of the Paper: International Economics (IX & XIV)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Trade and Trade Theories	Professional Ethics
2.	Gains from International Trade	Professional Ethics
3.	Exchange Rate	Professional Ethics
4.	Tariffs and Quotas	Professional Ethics
5.	Balance of Trade and Balance of Payments	Professional Ethics
6.	Foreign Trade of India since 1991	Professional Ethics
7.	Foreign Capital in India	Professional Ethics
8.	International Institutions and India	Professional Ethics

Class: B.A.III

Semester No: V & VI

Title of the Paper: Research Methodology in Economics (X & XV)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Research design	Sustainability and Professional Ethics
2.	Hypothesis and concept	Sustainability and Professional Ethics
3.	Data collection	Sustainability and Professional Ethics
4.	Sampling	Sustainability and Professional Ethics
5.	Processing and representation of data	Sustainability and Professional Ethics
6.	Techniques of data analysis	Sustainability and Professional Ethics

Department of Economics

New Syllabus Introduced from June 2020

Class: B.A.III

Semester No: V & VI

Title of the Paper: History of Economics Thought (XI & XVI)

Sr.No.	Topic in the Syllabus	Covered Ethics
1.	Origin of Economic Thoughts	Sustainability
2.	Classical Economic Thoughts	Human Values & Environment Ethics
3.	Economic Thoughts of Fredrick List	Sustainability
4.	Economic Thoughts of Karl Marx	Human Values & Sustainability
5.	Neo- Classical Economic Thought – Alfred Marshall	Human Values & Professional Ethics
6.	Indian Economic Thought	Professional Ethics & Sustainability
7.	Mahatma Gandhi	Human Values & Sustainability
8.	Economic Thoughts of Modern Indian Economist	Sustainability & Human Values

Head

Department Of Economics
A.S.S. Mahavidyalay, Medha
Tal- Jaoli, Dist.- Satara

Dept. of History - 2021-22

Institution integrates crosscutting issues relevant to Professional Ethics, Gender, Human Values, Environment and Sustainability into the Curriculum

Sr. No.	Class	Unit	Institution integrates crosscutting issues
1.	B.A. I		
1	Sem.-1 Semester I. Paper I: Rise of the Maratha Power (1600-1707)	Module -1-Chhatrapati Shivaji Maharaja's achievement till 1664	Gender Ethics
		Module -2-Chhatrapati Shivaji Maharaja's achievement till 1680	Gender Ethics
		Module -3- Maratha War of Independence (1681-1707)	Professional Ethics
		Module- 4-Importance of Sources for understanding Maratha history	Professional Ethics
2	Semester II. Paper II: Polity, Society and Economy under the Marathas (1600-1707)	Module 1- Polity	Environment Ethics
		Module 2- Economy	Professional Ethics
		Module 3- Society and Religion	Environment
		Module 4-Chhatrapati Shivaji Maharaj: Policy and Contribution	Human Values
	B.A. II		
1	SEMESTER - III PAPER III- HISTORY OF MODERN MAHARASHTRA (1900 to 1960)	MODULE-1 Rise and Growth of Nationalism	Environment
		MODULE -2 Role of Maharashtra in the National Movement	Human Ethics
		MODULE -3 Social Movements	Professional Ethics
		MODULE -4 Samyukta Maharashtra Movement	Human Values
2	SEMESTER - III PAPER IV: HISTORY OF INDIA (1757-1857)	Module- 1 Establishment of Company rule in India	Gender Ethics
		Module -2 Making of a Colonial Policy	Professional Ethics
		Module -3 Making of a Colonial Economy	Gender Ethics
		Module -4 Revolts against Company Rule	Human Values
3	SEMESTER - III IDS PAPER I: SOCIAL REFORMS IN INDIA	MODULE-1 Socio-Religious Reform Movements	Human Values
		MODULE-2 Mahatma Phule	Environment
		MODULE-3 Rajashri Shahu Maharaj	Gender Ethics
		MODULE-4 Dr Babasaheb Ambedkar	Professional Ethics
4	SEMESTER - IV PAPER - V: HISTORY OF MODERN MAHARASHTRA (1960-2000)	MODULE -1 Leaders.	Professional Ethics
		MODULE -2 Major Issues and Events	Human Values
		MODULE -3 Social Movements	Human Values
		MODULE -4 Educational Development	Human Values
5	SEMESTER - IV PAPER VI: History of Freedom Struggle (1858-1947)	Module-1 Rise of Nationalism	Environment
		Module -2 Gandhian Era	Professional Ethics
		Module -3 Other Strands	Professional Ethics
		Module -4 Communalism and Partition	Human Values
6	SEMESTER - IV IDS PAPER- II. SOCIAL REFORMS IN MAHARASHTRA	MODULE-1 Beginnings of Social Reform	Human Values
		MODULE -2 Women Reformers	Environment
		MODULE -3 Social Reformers	Professional Ethics
		MODULE -4 Educational Reforms	Professional Ethics
3.	B.A. III.		
1	Semester -V. Course VII. Paper VII : Early India (from beginning to 4th c. BC)	Module I: The Beginning	Human Values
		Module II: The Vedic Age and Epics	Environment
		Module III: The Second Urbanization	Gender Ethics
		Module IV: The Mauryan Empire	Human Values
2	Semester V. Course /Paper No: VIII History of Medieval India (1206-1526)	Module I - Sources.	Human Values
		Module II - Major Rulers	Professional Ethics
		Module III - Administration and Economy (Delhi Sultanate and Vijaynagar)	Professional Ethics
		Module IV) Religion, Society and Culture:	Human Values
3	Semester V. Course /Paper No: IX Age of Revolutions	Module I: Reformation (16th Century)	Human Values
		Module II: Industrial Revolution (18th Century)	Environment
		Module III: American Revolution (1776)	Gender Ethics
		Module IV: French Revolution (1789)	Professional Ethics
4	Semester V. Course/Paper No. X Political History of the Marathas	Module I: Political condition up to 1740	Professional Ethics
		Module II: Bhanu Burrao and Battle of Panipat (1761)	Gender Ethics
		Module: III Political condition after 1761	Human Values
		Module IV Decline of the Maratha Power	Human Values
5	Semester V. Course	Module I: History: Definition and Scope	Environment

	/Paper No. XI History: Its Theory	Module II: Acquisition of Historical Data	Gender Ethics
		Module III: Process of presenting and writing history	Professional Ethics
		Module IV: Methods of History writing	Professional Ethics
6	Semester VI, Course /Paper No. XII Ancient India (From 4th c. BC to 7th AD)	Module I: Early Historic India	Professional Ethics
		Module II: The Classical Age	Environment
		Module III: The Post-Gupta Period	Gender Ethics
		Module IV: Society and Culture	Professional Ethics
7	Semester VI, Course/Paper No. XIII History of Medieval India (1526-1707 AD)	Module I: Sources	Professional Ethics
		Module II - Major Rulers	Human Values
		Module III- Administration and Economy	Human Values
		Module IV: Religion, Society and Culture	Environment
8	Semester VI, Course /Paper No. XIV Making of the Modern World (16th to 19th Century)	Module I: Glorious Revolution	Gender Ethics
		Module II: Nationalism	Professional Ethics
		Module III: Imperialism	Professional Ethics
		Module IV: Important Personalities	Human Values
9	Semester VI, Course /Paper No. XV Polity, Economy and Society under the Marathas	Module I: Sources	Gender Ethics
		Module II: Polity under the Marathas	Professional Ethics
		Module III: Economic condition	Professional Ethics
		Module IV: Social condition	Human Values
10	Semester VI, Course No. XVI Methods and Applications of History	Module I: Archival Sources	Human Values
		Module II: Recent Trends in History	Environment
		Module III: Museology	Professional Ethics
		Module IV: Understanding Heritage Tourism	Professional Ethics

Dept. of History - 2021-22

Institution integrates crosscutting issues relevant to Professional Ethics, Gender, Human Values, Environment and Sustainability into the Curriculum

Sr. No.	Class	Unit	Institution integrates crosscutting issues
1.	B.A. I		
1	Sem.-I Semester I. Paper I: Rise of the Maratha Power (1600-1707)	Module -1-Chhatrapati Shivaji Maharaja's achievement till 1664	Gender Ethics
		Module -2-Chhatrapati Shivaji Maharaja's achievement till 1680	Gender Ethics
		Module -3- Maratha War of Independence (1681-1707)	Professional Ethics
		Module- 4-Importance of Sources for understanding Maratha history	Professional Ethics
2	Semester II. Paper II: Polity, Society and Economy under the Marathas (1600-1707)	Module 1- Polity	Environment Ethics
		Module 2- Economy	Professional Ethics
		Module 3- Society and Religion	Environment
		Module 4-Chhatrapati Shivaji Maharaj: Policy and Contribution	Human Values
2.	B.A. II		
1	SEMESTER - III PAPER III- HISTORY OF MODERN MAHARASHTRA (1900 to 1960)	MODULE-1 Rise and Growth of Nationalism	Environment
		MODULE -2 Role of Maharashtra in the National Movement	Human Ethics
		MODULE -3 Social Movements	Professional Ethics
		MODULE -4 Samyukta Maharashtra Movement	Human Values
2	SEMESTER - III PAPER IV: HISTORY OF INDIA (1757-1857)	Module- 1 Establishment of Company rule in India	Gender Ethics
		Module -2 Making of a Colonial Policy	Professional Ethics
		Module -3 Making of a Colonial Economy	Gender Ethics
		Module -4 Revolts against Company Rule	Human Values
3	SEMESTER - III IDS PAPER I: SOCIAL REFORMS IN INDIA	MODULE-1 Socio-Religious Reform Movements	Human Values
		MODULE-2 Mahatma Phule	Environment
		MODULE-3 Rajashri Shahu Maharaj	Gender Ethics
		MODULE-4 Dr Babasaheb Ambedkar	Professional Ethics
4	SEMESTER - IV PAPER- V: HISTORY OF MODERN MAHARASHTRA (1960-2000)	MODULE -1 Leaders	Professional Ethics
		MODULE -2 Major Issues and Events	Human Values
		MODULE -3 Social Movements	Human Values
		MODULE -4 Educational Development	Human Values
5	SEMESTER - IV PAPER VI: History of Freedom Struggle (1858-1947)	Module- 1 Rise of Nationalism	Environment
		Module -2 Gandhian Era	Professional Ethics
		Module -3 Other Strands	Professional Ethics
		Module -4 Communalism and Partition	Human Values
3	SEMESTER - IV IDS PAPER- II: SOCIAL REFORMS IN MAHARASHTRA	MODULE-1 Beginnings of Social Reform	Human Values
		MODULE -2 Women Reformers	Environment
		MODULE -3 Social Reformers	Professional Ethics
		MODULE -4 Educational Reforms	Professional Ethics
3.	B.A. III.		
1	Semester -V. Course VII, Paper VII. Early India (from beginning to 4th c. BC)	Module I: The Beginning	Human Values
		Module II: The Vedic Age and Epics	Environment
		Module III: The Second Urbanization	Gender Ethics
		Module IV: The Mauryan Empire	Human Values
2	Semester V. Course /Paper No: VIII History of Medieval India (1206-1526)	Module I - Sources	Human Values
		Module II - Major Rulers	Professional Ethics
		Module III - Administration and Economy(Delhi Sultanate and Vijaynagar)	Professional Ethics
		Module IV) Religion, Society and Culture:	Human Values
3	Semester V. Course /Paper No: IX Age of Revolutions	Module I: Reformation (16th Century)	Human Values
		Module II: Industrial Revolution (18th Century)	Environment
		Module III: American Revolution (1776)	Gender Ethics
		Module IV: French Revolution (1789)	Professional Ethics
4	Semester V. Course/Paper No. X Political History of the Marathas	Module I: Political condition up to 1740	Professional Ethics
		Module II: Balaji Bajirao and Battle of Panipat(1761)	Gender Ethics
		Module: III Political condition after 1761	Human Values
		Module IV: Decline of the Maratha Power	Human Values
5	Semester V. Course Paper No. XI History: Its	Module I: History: Definition and Scope	Environment
		Module II: Acquisition of Historical Data	Gender Ethics

	Theory	Module III: Process of representing and writing history	Professional Ethics
		Module IV: Methods of History writing	Professional Ethics
6	Semester VI. Course /Paper No. XII Ancient India (From 4th c. BC to 7th AD)	Module I: Early History: India	Professional Ethics
		Module II: The Classical Age	Environment
		Module III: The Post-Gupta Period	Gender Ethics
		Module IV: Society and Culture	Professional Ethics
7	Semester VI. Course/Paper No. XIII History of Medieval India (1526-1707 AD)	Module I: Sources	Professional Ethics
		Module II - Major Rulers	Human Values
		Module III- Administration and Economy	Human Values
		Module IV: Religion, Society and Culture	Environment
8	Semester VI. Course /Paper No: XIV Making of the Modern World (16th to 19th Century)	Module I: Glorious Revolution	Gender Ethics
		Module II: Nationalism	Professional Ethics
		Module III : Imperialism	Professional Ethics
		Module IV: Important Personalities	Human Values
9	Semester VI. Course /Paper No. XV Polity, Economy and Society under the Marathas	Module I: Sources	Gender Ethics
		Module II: Polity under the Marathas	Professional Ethics
		Module III. Economic condition	Professional Ethics
		Module IV: Social condition	Human Values
10	Semester VI. Course No. XVI Methods and Applications of History	Module I: Archival Sources	Human Values
		Module II: Recent Trends in History	Environment
		Module III: Museology	Professional Ethics
		Module IV -Understanding Heritage Tourism	Professional Ethics

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR.

A' Grade

Re-accredited By NAAC

Revised Syllabus For
Bachelor of Arts (Semester System)

Part - III

History

Syllabus to be implemented from June 2015

Equivalence Papers for B.A. III (History)

Sr.No	Old Syllabus(June 2012)		New Syllabus (June 2015)	
Semester V				
1	VII	History of Ancient India (Prehistoric and Proto Historic Period)	VII	History of Ancient India (From Prehistory to 3rd c. BC)
2	VIII	History of Mughal India (1526 to 1707)	VIII	Political History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)
3	IX	History of U.S.A. (1776-1856)	IX	India Since Independence –I
4	X	Expansion and Downfall of Maratha Power (1707 to 1761)	X	History of the Marathas (1707-1818)
5	XI	Introduction to Historiography –I	XI	Introduction to Historiography
SEMESTER VI				
1	XII	History of Ancient India (600 B.C. to 650 A.D.)	XII	History of Ancient India (From 3 c. BC to 7th c. AD)
2	XIII	History of Mughal India (1526 to 1707)	XIII	Socio-Economic and Cultural History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)
3	XIV	History of U.S.A. (1856-1945)	XIV	India Since independence- II
4	XV	Expansion and Downfall of Maratha Power (1762-1818)	XV	Modern Maharashtra (1960 to 2000)
5	XVI	Introduction to Historiography II	XVI	Applications of History

**Structure of Course
Revised syllabus of B.A. Part III (History)**

Sem No	Paper No.	Title of the Paper	Theory Marks	Term work
Sem-V	Paper VII	History of Ancient India (From Prehistory to 3rd c. BC)	40	10
Sem-V	Paper VIII	Political History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)	40	10
Sem-V	Paper IX	India Since Independence –I	40	10

Sem-V	Paper X	History of the Marathas (1707-1818)	40	1
Sem-V	Paper XI	Introduction to Historiography	40	10
Sem-VI	Paper XII	History of Ancient India (From 3 c. BC to 7th c. AD)	40	10
Sem-VI	Paper XIII	Socio-Economic and Cultural History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)	40	10
Sem-VI	Paper XIV	India Since independence- II	40	10
Sem-VI	Paper XV	Modern Maharashtra (1960 to 2000)	40	10
Sem-VI	Paper XVI	Applications of History	40	10

Shivaji University, Kolhapur
B.A. Part -III, (History)
Introduced from June, 2015
Semester -V
Paper VII

History of Ancient India (From Prehistory to 3rd c. BC)

Unit I. Pre & Proto history

- a. Paleolithic to Mesolithic: Development of Tool Types, Mesolithic Rock-Art
- b. Neolithic: Tool-type, dwelling, southern ash mounds
- c. Harappa Civilization: Spread, Town-planning, Trade, Religion, Seal

Unit II. Vedic Culture

- a. Vedic literature: Vedas and Upanishad
- b. Early Vedic Culture: Polity, Society and Religion
- c. Later Vedic Culture: Polity, Society and Religion
- d. Megalithic (with special reference to Maharashtra): Meaning, Spread and Types

Unit III. India during 6th c. BC

- a. Second urbanization and 16 Mahajanapadas
- b. Jainism: Life & Work of Vardhaman Mahavir
- c. Buddhism: Life & Work of Gautam Buddha

Unit IV. Mauryan Period

- a. Sources: Arthashastra and Indica
- b. Major Kings and their achievements: Chandragupta and Ashoka
- c. Mauryan Administration
- d. Religion (Ashoka's Dhamma) and Art

Reference Books:

1. Allchin, F.R. & B. Rise of Civilization in India and Pakistan
2. Romila Thapar, Early India, Penguin
3. Upinder Singh, A History of Ancient and Early Medieval India. Pearson

4. D.N. Jha, Early India: A Consise History, Manohar Publisher
5. म.के.दवळीकर, कोणे एके काळाची शिंधू संस्कृती, राजहंस प्रकाशन, पुणे
6. म.के.दवळीकर, आर्यांच्या शोधात, राजहंस प्रकाशन, पुणे
7. लक्ष्मणशास्त्री जोशी, वैदिक संस्कृतीचा विकास, प्रज्ञापाठशाला मंडळ, वाई
8. रोमिला थापर, अली इंडिया
9. रोमिला थापर, अशोक आणि मौर्यांचा रूढास
10. आर. एस. शर्मा प्राचीन भारतातील राजकीय विचार आणि संस्था, ICIIIR आणि डायमंड प्रकाशन, पुणे, २००६
11. य. ना. कदम, प्राचीन व मध्ययुगीन भारत, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
12. दिकित, भारतीय तत्वज्ञान, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
13. मराठी विश्वकोश नोंदी
14. भारतीय संस्कृती कोश नोंदी
15. हेमचंद्र रावकोवरी, प्राचीन भारताचा राजकीय इतिहास (ICIIIR) डायमंड प्रकाशन, पुणे

Paper No. VIII

Political History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)

Unit I Sources

- a) Literary: Tarikh-i-Fuzshahi (Ziauddin Barani), Akbarnama, Amuktyamalyda, Gulashan-e-Ibrahimi,
- b) Archaeological (excluding painting and monuments)
- c) Foreign travelers' account: Ibn Batuta, Bernier, Domingo Paes

Unit II Major Sultans

- a) Allauddin Khilaji
- b) Muhammad-bin-Tughlaq
- c) Administrative System: Iqta

Unit III Major Mughal Emperors

- a) Akbar
- b) Aurangzeb
- c) Administrative System: Mansab and Jagir

Unit IV Provincial Rulers

- a) Krishnadevraya
- b) Ibrahim Adilshah II
- c) Chandbibi

Reference Books:

1. Ali, M. Athar, - Mughal Nobility under the Aurangzeb, Asia Publication, Mumbai, 1970.
2. Khan, A.R. - Chieftains in the Mughal Empire during the reign of Akbar, IAS, Simla, 1977.
3. Habib, Muhammad - Politics and Society in early Medieval period Vols. I & II
4. Chitnis, K.N., - Glimpses of Medieval Indian Ideas and Institutions.
5. Patil, M.P., - Court Life Under Vijaynagar Rulers.
6. Shrivastava, A.L., - The Mughal Empire

- 7 Choudhari, C., Medieval India, Central educational enterprises, Calcutta, 1985.
- 8 Mahajan, V. D., The Sultanate of Delhi, S. Chand & Company, New Delhi, 1981.
- 9 Mahajan, V. D., Mughal Rule in India, S. Chand & Company, New Delhi, 1978.
- 10 Singh, Meera., Medieval History of India, Vikas Publication, New Delhi, 1978.
- 11 कृ. ना. चिटणीस, मध्ययुगीन भारतीय संकल्पना व संस्था, खंड १ ते ४, पुणे, १९८२
- 12 डॉ. श. गो. कोतारकर, मध्ययुगीन भारताचा इतिहास (१२०६ ते १७०७), श्री मंगेश प्रकाशन, १९९४
- 13 बारगळ व ढवळे, मध्यकालीन भारत, विद्याप्रकाशन, नागपूर, १९८७
- 14 डब्ल्यू. एच. मूरलेंड, अकबर ते औरंगजेब (I.C.H.R.) मराठी अनु. डायमंड प्रकाशन, पुणे
- 15 एन.ए.सिद्दिकी, मोगलकालीन महसूल पद्धती (I.C.H.R.) डायमंड प्रकाशन, पुणे
- 16 डब्ल्यू. एच. मूरलेंड, अकबरकालीन हिंदुस्थान (I.C.H.R.) डायमंड प्रकाशन, पुणे
- 17 जादूनाथ सरकार, औरंगजेब, डायमंड प्रकाशन, पुणे

Paper IX

India since Independence -I

(This is an introductory paper aimed at promoting a broad understanding of major developments in India among the students)

Unit I Political Parties in brief: Congress

- a) Pandit Nehru
- b) Indira Gandhi
- c) Rajiv Gandhi
- d) Narsimharao

Unit II Other political parties in brief:

- a) Janata Party: Morarji Desai
- b) Janata Dal: V. P. Singh
- c) BJP: Atal Bihari Vajpayee

Unit III Agriculture (1947-1991)

- a) Land reforms: Zamindari Abolition, Land Ceiling, Bhoodan Movement
- b) Green revolutions
- c) Agrarian struggles: Telangana (Andhra Pradesh), Shetkari

Sanghatana (Maharashtra)

Unit IV Industry and Trade (1947-1991)

- a) Industrial development: Heavy Industries -Cotton, Steel and Cement
- b) Impact of five year plans
- c) Trade: Export and import

Reference Books:

- 1) Bipan Chandra, Mridula Mukherjee, Aditya Mukherjee, India since independence, Penguin Books, New Delhi, 2000
- 2) Krishnan Bhatia, The Ordeal of Nationhood, New York, 1971
- 3) Rajni Kothari, Politics in India, New Delhi, 1970
- 4) Francine R. Frankel, India's Political Economy, 1947-1977, Delhi, 1978
- 5) Paul Brass, The Politics of India since Independence, New Delhi, 1992
- 6) Yogendra Singh, Social Change in India, New Delhi, 1993
- 7) Bipan Chandra, Essays on Contemporary India, revised edition, New Delhi, 1999

- 8) A.R. Desai, (ed.) Agrarian Struggles in India After Independence, Del
- 9) P. Sundarayya, Telangana People's Struggle and its Lessons, Calcutta, 1972
- 10) विपिन चंद्र, इंडिया आफ्टर इंडिपेन्डन्स. (मराठी अनुवाद) के सागर पब्लिकेशन, पुणे, २००४.
- 11) वी.वी. पाटील भारतीय शासन आणि राजकारण, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, २००४
- 12) प्रभाकर देशमुख, भारतीय अर्थशास्त्र, पिंपळापूर अँड कंपनी पब्लिशर्स, नागपूर २००६
- 13) लालासाहेब घाटगे, वावरे, भारतीय अर्थव्यवस्था, निराली प्रकाशन पुणे, २०१०

Paper No X

History of the Marathas (1707-1818)

Unit I. Political Condition up to 1761 (outline)

- a. Release of Shahu and Balaji Vishwanath
- b. Bajirao I
- c. Balaji Bajiro and the Third War of Panipat

Unit II. Political Condition after 1761

- a. Madhavrao
- b. Mahadaji Shinde and Nana Phadanvis
- c. Causes for the decline of Maratha Power

Unit III. Socio-Economic Condition

- a. Social Structure- Untouchability, Vethbegari, Slavery,
- b. Condition of women
- c. Agrarian System: Land Revenue, Irrigation
- d. Trade & Industry

Unit IV. Culture

- a. Performing Arts: Powada and Tamasha
- b. Visual Arts: Painting
- c. Architecture: (a) Forts, Water System in Pune, Ghats at Wai (b) Temples of Maratha Style

Reference Books:

- 1) G.S. Sardesai, New History of the Marathas, Volumes, I, II and III
- 2) V.G. Dighe, Peshwa Bajirao and Maratha Expansion.
- 3) P.G. Gupta, Bajirao II and East India Company
- 4) Desai S.V., Social Life in Maharashtra under Peshwas.
- 5) Chitnis K.N., Socio-Economic aspects of Medieval India.
- 6) Mahajan, T.T., Trade and Commerce during Peshwa period.
- 7) Hiroshi Fukuzawa, Medieval Deccan, Oxford University Press, New Delhi
- 8) आठल्ये व सासवडकर, मराठी साम्राज्याचा विकास आणि स्हास
- ९) गो. स. सरदेसाई, मराठी रियासत, मध्य विभाग- १, २, ३, व ४
- १०) वा. कृ. भावे, पेशवेकालीन महाराष्ट्र
- ११) पा. आ. गवळी, पेशवेकालीन महाराष्ट्र
- 12) A.R. Kulkarni, The Marathas, Dimand Publication, Pune.

- 13) अरु कुलकर्णी (सपा.) मराठ्यांचा इतिहास साधने परिचय, डायमंड प्रकाशन, पुणे.
14) A.R Kulkarni, Studies of Maratha History, Dimand Publication, Pune.

Paper No. XI

Introduction to Historiography

Unit I Introduction to History

- a) Meaning of History
- b) Kinds of History
- c) Auxiliary Sciences

Unit II Acquisition of Historical Data

- a) Survey, Interview, questionnaire
- b) Archives and Newspapers
- c) Internet, Radio, T.V., Short films

Unit III Process of History Writing

- a) Selection of Topic
- b) Chapter scheme
- c) Evaluation of Sources
- d) Presentation

Unit IV. Tools of Writing History

- a) Notes Taking and end notes
- b) Index and bibliography
- c) Dating

Reference Books:

1. Ali Sheikh, P., History :Its theory and Method, (2nd Edition) Macmillan India Ltd., Mumbai, 1984.
2. Burke, Peter. History and Social Theory, Polity Press, Cambridge, 1992.
3. Gardiner, Patrick, (ed.) Theories of History, Collier Macmillan Ltd., London 1959.
4. Rajayyan, K., History :in theory and Method, Raj Publishers., Madurai, (IIIth Edition) 1982.
5. Stanford, Michael, A Campaign to the Study of History, Oxford, 1997.
6. Kothari, C.R., Research Methodology: Method and Techniques, New Delhi, 2001.
7. Gopal, S., & Thapar, R.,: Problems of Historical Writing in India, India international Center, New Delhi., 1968.
8. Langlois, e.v. & Seignobos, e., Introduction to the Study of History, (Trans. By Berry), London, 1960.
9. Carr, E.H., What is History .Palgrave Hampshire Macmillan & Co., London., Reprint 2001, First Publication-1969.
10. Chitins .K.N. Research Methodology in History. Pune, 1979.
11. Garragham, Gilbert J., A Guide to Historical Method. (Ed.), Jean Delangles, S.J. Fordham University Press, Newyork. 1957.
12. Jain Gopal Lal., Research Methodology: Methods, Tools and Techniques, Jaipur. 2003.
13. Biswas, T.K. Museum and Education. New Delhi: New Age International (P) Ltd., 1996.
14. Punja. Shobita, An Illustrated Guide to Museums of India Hong Kong: The Guidebook Company Limited. 1990.

१५. शांता कोठेकर, इतिहास तंत्र व तत्वज्ञान

१६. प्रभाकर देव, इतिहासशास्त्र , ब्रेनटॉनिक प्रकाशन गृह

१७.इ. एच. कार, (अनु.) लेले, इतिहास म्हणजे काय?

18. जारुबंदी बांदूरकर (संपा.), इतिहासातील नवे प्रवाह, डायमंड पब्लिकेशन, पुणे

Semester VI

Paper XII

History of Ancient India (From 3 c. BC to 7th c. AD)

Unit I. The Satavahanas and Kushanas

- Sources-Gatha Saptashati, Periplus of Erythrean Sea
- Major Kings and their achievements: (i) Satkarni I, Gautamiputra Satkarni, Vasisthiputra Pulumavi (ii) Kanishka
- Economy: Trade and Industry
- Art and Architecture (Stupa and Cave Architecture)

Unit II. The Gupta-Vakataka period

- Kings and their achievements: Major Rulers of both dynasties
- Society and Economy
- Literature-sciences and Concept of Greater India
- Religion & Art (Sculptures, Ajanta Paintings)-Architecture (Ajanta Caves and Beginning of Temples in MP)

Unit III. Post Gupta Period

- Sources: Huen-tsang
- Vardhans: (brief political outline)
- Early Chalukyas (brief political outline)
- Early Pallavas (brief political outline)

Unit IV. Auxiliary Science to study ancient India (Brief Introduction to each)

- Archaeology-Meaning & Nature, Type of Excavations, Nature of archaeological remains
उत्खनन -
- Iconography: Meaning & Nature, *Mudra/Asanas*, Attributes of Vishnu & Shiva icons
- शिलालेखे. Epigraphy: Meaning & Nature, Types of Edicts, Major Edicts (Ashoka's Edicts, Aihole Edict)
- Numismatics: Meaning & Nature, Major Coins (PMC, Greek, Kushanas, Gupta)

Reference Books :

- K.A. Nilkanthashastry, A History of South India
- A.S. Altekar, The Vakataka-Gupta Age
- Romila Thapar, Early India, Penguin
- D.N. Jha, Early India- A Concise history, Manohar Publications
- वा. वि. मिराशी, वाकाटक नृपती आणि त्यांचा काळ
- य. ना. कट्टम, प्राचीन व मध्ययुगीन भारत, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
- शोभना गौखले, पुराभिलेखविद्या, महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथ निर्मिती मंडळ, नागपूर, १९७५
- नि. पु. जोशी, भारतीय मुर्तीशास्त्र, महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथ निर्मिती मंडळ, नागपूर
- शा.भा. देव, पुरातत्वविद्या
- गो.ब.देगलूरकर, विष्णूमूर्ती नमस्तुभ्यम, स्नेहल प्रकाशन, पुणे
- गो.ब.देगलूरकर, शिवमूर्ती, स्नेहल प्रकाशन, पुणे
- म. के. द्वयळीकर, प्राचीन भारतीय नाणकशास्त्र, कौनटीनेन्तल प्रकाशन, पुणे, २००६

13. मोतीलाल सार्थवाह, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली, २०१०
14. रामशरण शर्मा, प्राचीन भारतातील राजकीय विचार आणि संस्था, डायमंड प्रकाशन, पुणे.
15. डी.ए.आ., मौर्योत्तर व गुप्तकालीन राजसत्ता प्रणाली (I.C.H.R.) डायमंड प्रकाशन, पुणे.

Paper No. XIII

Socio-Economic and Cultural History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)

- Unit I. Rural Economy and Society
 - a) Agriculture and Irrigation
 - b) Land revenue system
 - c) Village Community
- Unit II. Industry and Trade
 - a) Industry
 - b) Trade : internal and external
 - c) Trading Communities
- Unit III. Religion and Culture
 - a) Bhakti Movement: Tulasidas, Kabir
 - b) Sufi
 - c) Sikhs
- Unit IV. Cultural Development
 - a) Visual: Paintings, Calligraphy, Sculpture
 - b) Performing Art: Music, Dance, Vocal
 - c) Architecture: Sultanate, Mughal, Adilshahi, Vijaynagar

Reference Books:

1. Catherine, Asher – Architecture of Mughal India, Cambridge, 1992.
2. Arasaratnam, S. Martime – India in the Seventeen Century, OUP, New Delhi, 1994.
3. Dasgupta, Ashin – Indian Merchants and the Decline of Surat, C. 1700-1750, Manohar Pub., New Delhi, 1994.
4. Shrivastava, A.L.- Medieval Indian Culture, Agra, 1964.
5. Chitnis, K.N.- Social- Economic Aspects of Medieval India, Pune, 1974.
6. Chitnis, K.N., - Glimpses of Medieval Indian Ideas and Institutions.
7. Patil M.P. – Court Life Under Vijaynagar Rulers.
8. Hassan, Narul S – Thoughts on Agrarian Relations in Mughal India, PPH, New Delhi, 1973.
9. Basham, A.L.(ed.) – A Cultural History of India, Oxford University Press, 1975.
10. Choudhari, C. – Medieval India, Central educational enterprises, Calcutta, 1985.
11. Mahajan, V. D. – The Sultanate of Delhi, S. Chand & Company, New Delhi, 1981
12. Mahajan, V. D. – Mughal Rule in India, S. Chand & Company, New Delhi, 1978
13. Singh, Meera,- Medieval History of India, Vikas Publication, New Delhi, 1978
14. कृ. ना. चिटणीस, मध्ययुगीन भारतीय संकल्पना व संस्था, खंड १ ते ४, पुणे, १९८२
15. डॉ. श. गो. कोलारकर, मध्ययुगीन भारताचा इतिहास (१२०६ ते १७०७), श्री मंगेश प्रकाशन, १९३४
16. वासगळ व ढवळे, मध्यकालीन भारत, विद्याप्रकाशन, नागपूर, १९८७

Paper XIV

India since Independence- II

(This is an introductory paper aimed at promoting a broad understanding of maj in India among the students)

Unit I Foreign policy

- a) Non alignment movement
- b) India's role in international politics: U.S.A and U.S.S.R
- c) India's relation with neighboring countries: SAARC

Unit II Problems

- a) Students unrest: Nav Nirman Andolan
- b) Emergency, role of Jaiprakash Narayan
- c) Terrorism in Punjab and Naxlas
- d) Naxalism and Maoism

Unit III Movements

- a) Environmental movements
- b) Women's movements: Manjushri Sarada Case and Bhavridevi Case
- c) Movements of Depressed Classes: Namantar Chalva!

Unit IV Globalization, Liberalization and Privatization since 1992

- a) Concept
- b) Merit
- c) Demerit

Reference books:

- 1) Bipan Chandra, Mridula Mukherjee, Aditya Mukherjee, India since independence, Penguin Books, New Delhi, 2000
- 2) Krishnan Bhatia, The Ordeal of Nationhood, New York, 1971
- 3) Rajni Kothari, Politics in India, New Delhi, 1970
- 4) Francine R. Frankel, India's Political Economy, 1947-1977, Delhi, 1978
- 5) Raghendra Jha, The Indian economy sixty years after independence, Palgrave-Macmillian, 2008
- 6) Kedarnath Prasad Indian Economy Since Independence: A 50 years' Profile, National Publishing House, 1997
- 7) Bipan Chandra, In the Name of Democracy: JP Movement and the Emergency, Penguin Books, 2003
- 8) Baxamusa R. Media Reflection on Womens' Movement in India, Mumbai Research Centre Studies
- 9) Murugekar Lata, Dalit Panthar Movement.:A Sociological Appraisal, Sangam Books Ltd, 1991
- 10) वराडकर. आंतरराष्ट्रीय संबंध आणि राजकारण, विद्या प्रकाशन, नागपूर, २००१
- 11) वसंत रायपूरकर, आंतरराष्ट्रीय संबंध, मंगेश प्रकाशन, नागपूर, २००१
- 12) राजेंद्र शिंदे, नंतर आंदोलन, निर्मल प्रकाशन
- 13) विपिन चंद्र, इंडिया आफ्टर इंडिपेन्डन्स (मराठी अनुवाद) के सागर पब्लिकेशन, पुणे, २००४.

- 14) शरणकुमार लिबाळे, दलित पंथर, भूमिका आणि चळवळ, दिलीपराज प्रकाशन प्रा.ली.
15) चमत्ताराव ठाकरे, पर्यावरण जाणीव विकास, साकेत प्रकाशन
16) मांशेष माने व इतर, पर्यावर अभ्यास एक आधुनिक दृष्टीकोन, चैतन्य प्रकाशन कोल्हापूर, २००५

Paper XV
Modern Maharashtra (1960 to 2000)

Unit I Formation of Maharashtra state

- Linguistic reorganizations of states in Indian context.
- Samyukta Maharashtra movement
- Role of major political parties and personalities: Parties: Congress, Communist. Personalities: Yashwantrao Chavan and Com. S A Dange

Unit II Economy

- Agricultural: commercialization of Agricultural, Irrigation
- Industry: Cooperative movement, MIDC
- Trade: Import and Export

Unit III Social movements (with special reference to western Maharashtra)

- Peasant and workers movement: Dam affected and landless people
- Dalit movement
- Progressive movements: Andh shradha Nirmulan samiti's work

Unit IV Cultural Life

- Arts (drama and films)
- Visual arts festival (painting and sculpture)
- Marathi literature

संदर्भ ग्रंथ

- Deshpande S.H., Economy of Maharashtra: Shri C. V. Joag Felicitation Volume. SamajPrabhodhanSanstha, Poona, 1973
- Thakkar Usha & Kulkarni Mangesh. Politics in Maharashtra, Himalaya Publishing House, Mumbai, 1995
- Palshikar Suhas and Nitin Birmal (eds), Maharashtrache Rajkaran, Pratima, Pune.
- Vora Rajendra and Suhas Palshikar. Maharashtraatil Sattantar. Granthali, Mumbai 1996
- Baviskar B.S. and Attwood Donald (eds.), Finding the Middle Path: Political Economy of Cooperation in Rural India, Vistaar Publications, New Delhi, 1995
- भोळे भा.ल, वेडकीहाळ किशोर, (संपा)-वदलता महाराष्ट्र, (साठोतरी परिवर्तनाचा मागोवा) डॉ बाबासाहेब आंबेडकर अकादमी सातारा, २००३.
- पेंडसे लालजी - महाराष्ट्राचे महामंथन, लोकवाङ्मय गृह मुंबई, दुसरी आवृत्ती २०१०
- फडके.य. दि.-विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र. संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ.
1. १९४८ ते जानेवारी १९५६. खंड क्र. ७ व ८ मुंबई २००७.

Shivaji University, Kolhapur

CBCS Syllabus For B.A.I-HISTORY (From June 2018)

Semester I, Paper I: Rise of the Maratha Power (1600-1707)

Module 1- Chhatrapati Shivaji Maharaja's Achievement till 1664 (15 hours-4 credits)

- Background of the Rise of Maratha Power
- Early Activities up to Afza Khan Episode & Siege of Panhala
- Shahistekhan Episode and Attack on Surat

Module 2-Chhatrapati Shivaji Maharaja's Achievement till 1680 (15 hours-4 credits)

- Treaty of Purandar and Visit to Agra
- Coronation
- Expedition to Karnataka

Module 3- Maratha War of Independence (1681-1707)- (15 hours-4 credits)

- Chhatrapati Sambhaji Maharaj
- Chhatrapati Rajaram Maharaj
- Maharani Tarabai

Module 4-Importance of Sources for understanding Maratha history-(15 hours-4 credits)

- Sources (Sanskrit and Marathi): *Shirbharat*, *Adnyapatra*
- Persian sources: *Turikh-i-Dilkusha*, *Muntakhab-ul-Lubab*
- Foreign Records and Accounts: English and Portuguese

List of References:

- अ. रा. कुलकर्णी (संपा.): आज्ञापत्र
M. G. Ranade: Rise of the Maratha Power
Setu Madhavrao Pagade: Chhatrapati Shivaji
G. T. Kulkarni: The Mughal-Maratha Relations
जयसिंगराव पवार (संपा.): छत्रपती संभाजी
जयसिंगराव पवार (संपा.): महाराणी ताराबाई

Note: Module No. 4 can be taken by the students from any other faculty for CBCS

Shivaji University, Kolhapur

CBCS Syllabus For B.A.I-HISTORY (From June 2018)

Semester II, Paper II: Polity, Society and Economy under the Marathas (1600-1707)

Module 1- Polity -(15 hours-4 credits)

- Civil Administration: Administrative Structure, Ashtapradhan
- Judicial Administration: Judicial structure, Gonsabha, Daya
- Military Administration: Fort and Navy

Module 2- Economy -(15 hours-4 credits)

- Agriculture: Types of Land and crops, Revenue settlement, Irrigation
- Industry: Local craftsmen and Major Industries
- Trade: Trade Centers, Trade Routes, Transport & communication

Module 3- Society and Religion -(15 hours-4 credits)

- Village communities: Vatandar, Mirasdar, Balutedar-Alutedar & Upare
- Pandharpur movement
- Pilgrimage Centers: Kolhapur, Shikhar Shinganapur, Tuljapur

Module 4-Chhatrapati Shivaji Maharaj: Policy and Contribution -(15 hours-4 credits)

- Administration and Management
- Trade and Agriculture
- Religion

List of References:

S. N. Sen: The Administrative System of the Marathas

S. N. Sen: Military System of the Marathas

V. T. Gore: The Judicial System of the Marathas

B. K. Apte: Maratha Navy and Merchant ships

अ.रा. कुलकर्णी: शिवकालीनमहाराष्ट्र

एम.ए.लोहार: मराठाकालीन समाजजीवन

M. G. Ranade: Rise of the Maratha Power

बनारस हिंदू विश्वविद्यालय, बनारस, उद्योगशास्त्रातील प्रभाषी देण. शिवकालीनसम्राज्यस्य उदयसंस्काराख्या शिव अ. इंजीनियरी संमेलन, इंदूर, १९५६

Note: Module No. 4 can be taken by the students from any other faculty for CBCS :

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

Syllabus

B.A.-II

SEMESTER - III

PAPER III- HISTORY OF MODERN MAHARASHTRA (1900 to 1960)

(CHOICE BASED CREDIT SYSTEM - (CBCS))

Credits: 04

(introduced from June 2019)

The first sixty years of 20th century was a period of great upheaval in Maharashtra. The events and changes that took place during this period made a lasting impact on the polity, society and economy of the region. The identity of Maharashtra region was forged during this period. This course introduces the students to the key historical events and transformations which have played an important role in making of modern Maharashtra

After studying the course the student will be able to...

- CO1. Understand the beginnings and growth of nationalist consciousness in Maharashtra
- CO2. Explain the contribution of Maharashtra to the national movement
- CO3. Give an account of various movements of the peasants, workers, women and backward classes
- CO4. Know the background and events which led to the formation of separate state of Maharashtra.

MODULE-1	Rise and Growth of Nationalism	
	a) Rise of Nationalism	
	b) Contribution of Gopal Krishna Gokhale	15
	c) Contribution of Lokmanya Tilak	
MODULE -2	Role of Maharashtra in the National Movement	
	a) Revolutionary Movement	
	b) Non-Cooperation Movement	15
	c) Civil Disobedience Movement with special reference to the uprising in Solapur	
	d) Quit India Movement with special reference to Prati Sarkar Movement	
MODULE -3	Social Movements	
	a) Peasants and Workers	
	b) Women's rights	15
	c) Emancipation of Backward Classes	
MODULE -4	Samyukta Maharashtra Movement	
	a) Background	
	b) Contribution of the Samyukta Maharashtra Samiti	15
	c) Events leading to the formation of Maharashtra State	

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

Syllabus B.A.-II

SEMESTER - IV

PAPER- V: HISTORY OF MODERN MAHARASHTRA (1960-2000)

(CHOICE BASED CREDIT SYSTEM – (CBCS)

Credits: 04

(introduced from June 2019)

After 1960 a new period of development began in the state of Maharashtra. The eminent leaders played a pioneering role in this period of rapid transformation. This was also a period of massive expansion of education as well as social transformation. This course introduces the students to significant leaders, events and transformations in history of Maharashtra

After completion of the course, the student will...

CO1. Acquaint himself with the contribution of eminent leaders of Maharashtra

CO2. Know about the economic transformation of Maharashtra

CO3. Understand the salient features of changes in society

CO4. Explain the growth of education

MODULE -1 Leaders:

- a) Congress: Y B Chavan, Vasantdada Patil 15
- b) Socialist: Nagnath Nayakawadi, S M Joshi, P K Atre
- c) Communist: Comrade S.A. Dange

MODULE -2 Major Issues and Events

- a) Agriculture Development with special reference to role of Vasanttrao Naik 15
- b) Industry –Sugar (Pravara Sugar Factory) and Milk (Aarey Dairy Mumbai)
- c) Natural Disasters (Earthquakes- Koyna 1967 and Latur 1993)

MODULE -3 Social Movements

- a) Muslim Satyashodhak Samaj 15
- b) Satyashodhak Communist Party
- c) Vidrohi Movement

MODULE -4 Educational Development

- a) Primary 15
- b) Secondary
- c) Higher and Technical Education

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR
Syllabus
B.A.-II
SEMESTER - III
PAPER IV: HISTORY OF INDIA (1757-1857)
(CHOICE BASED CREDIT SYSTEM – (CBCS))
Credits: 4
(introduced from June 2019)

This course will acquaint the students with the history of India under British rule. It will help the students to understand how the East India Company established and consolidated its rule in India. They will know about the impact of colonial rule on the Indian Economy. It will also familiarize the students with the revolts against the company rule.

After studying this course, the student will..

CO1. Acquaint himself with significant events leading to establishment of the rule of East India Company

CO2. Know the colonial policy adopted by the company to consolidate its rule in India

CO3. Understand the structural changes initiated by colonial rule in Indian economy.

CO4. Explain the various revolts against rule of the East India Company.

Module- 1	Establishment of Company rule in India	15
	a) Causes for establishment of Company rule	
	b) Struggle with Native Powers (Bengal and Mysore)	
	c) Struggle with Marathas	
Module -2	Making of a Colonial Policy	15
	a) Dual Government - Robert Clive	
	b) Subsidiary Alliance - Lord Wellesley,	
	c) Doctrine of Lapse - Lord Dalhousie,	
Module -3	Making of a Colonial Economy	15
	a) Land revenue settlements- (<i>Permanent Settlement, Ryotwari, Mahalwari</i>)	
	b) De-industrialization	
	c) Drain of Wealth	
Module -4	Revolts against Company Rule	15
	a) Tribal Revolts	
	b) Revolt of 1857	
	c) Queen's Proclamation of 1858 and its effects	

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR
Syllabus

B.A.-II

SEMESTER - IV

PAPER VI: History of Freedom Struggle (1858-1947)

(CHOICE BASED CREDIT SYSTEM - (CBCS))

Credits: 04

(introduced from June 2019)

The course is designed to study the freedom struggle in India from 1858 to 1947. It will familiarize the students with events leading to emergence of national consciousness in India. They will be acquainted with the prolonged struggle launched by the Indian National Congress under the leadership of Mahatma Gandhi. They will also know about the struggle of the revolutionaries, leftists and the Indian National Army. The course will introduce students to the concept of Communalism and the process which led to the partition of India.

After completion of this course, the student will be able to...

- CO1. Understand the events which lead to the growth of nationalism in India
- CO2. Acquaint himself with major events of the freedom struggle under the leadership of Mahatma Gandhi
- CO3. Explain the contribution of Revolutionaries, Left Movement and Indian National Army
- CO4. Know the concept of Communalism and the causes and effects of the partition of India

Module- 1	Rise of Nationalism	15
	a) Formation of Indian National Congress	
	b) Contribution of Moderates	
	c) Contribution of Extremists (Swadeshi Movement and Home Rule Movement)	
Module -2	Gandhian Era	15
	a) Non-Cooperation Movement	
	b) Civil Disobedience Movement	
	c) Quit India Movement	
Module -3	Other Strands	15
	a) Revolutionary Movement	
	b) Leftist Movement	
	c) Subhash Chandra Bose and Indian National Army	
Module -4	Communalism and Partition	15
	a) Concept of Communalism	
	b) Causes for Partition	
	c) Effects of Partition	

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

Syllabus

B.A.-II

SEMESTER - III

IDS PAPER I: SOCIAL REFORMS IN INDIA

(CHOICE BASED CREDIT SYSTEM - (CBCS))

Credits: 04

(Introduced from June 2019)

This course is conceived to introduce the students to the social and religious change in India expressed in various social reform movements. Students will explore the significance and impact of prominent social and reform movements. It will help the students to understand how the ideals of rationalism, humanism and universalism were encouraged by the Indian social reformers. The course will attract students from a wide variety of social science disciplines.

After completion of the course, the student will be able to ...

- CO1. Understand the salient features of prominent socio-religious reform movements
CO2. Explain the thought and work of Mahatma Phule for radical transformation of Indian society
CO3. Know the measures taken by Rajashri Shah Maharaj for emancipation of lower classes and women
CO4. Understand the thoughts of Ambedkar on the annihilation of the caste system and untouchability in India
CO5. Know how the Indian constitution embodies the values of social justice and equality

MODULE-1 Socio-Religious Reform Movements

- a) Raja Ram Mohan Roy and Brahma Samaj 15
b) Swami Dayanand Saraswati and Arya Samaj
c) Swami Vivekanand and Ramakrishna Mission

MODULE-2 Mahatma Phule

- a) Educational and Social Work 15
b) Satyashodhak Samaj
c) Thoughts of Mahatma Phule (with special reference to *Shetkaryancha Asud* and *Gulamgiri*)

MODULE-3 Rajashri Shahu Maharaj

- a) Educational and Social upliftment of lower classes 15
b) Women's Rights
c) Hostel Movement

MODULE-4 Dr Babasaheb Ambedkar

- a) Thoughts on Annihilation of Caste 15
b) Mahad Incident and the Temple entry movement
c) Social Justice and Indian Constitution

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

Syllabus B.A.-II

SEMESTER - IV

IDS PAPER- II: SOCIAL REFORMS IN MAHARASHTRA

(CHOICE BASED CREDIT SYSTEM – (CBCS))

Credits: 04

(introduced from June 2019)

Fundamental changes took place in the society of Maharashtra during the 19th and 19th centuries. The beginnings of Western education, press and industrialization made a lasting impact on the thinking of people. Eventually some reform-oriented people started movements to reform the society. This course introduces the students to the salient features of social reforms in Maharashtra.

After studying the course, the student will be able to...

CO1. Know about the beginnings of social reforms in Maharashtra by the Paramhansa Mandali and Prarthana Samaj.

CO2. Understand the contribution of women reformers

CO3. Explain the contribution of Social reformers in the fight for social justice

CO4. Explain the role played by educational reforms in transformation of society.

MODULE-1 Beginnings of Social Reform

a) Social condition in early 19 th century	15
b) Paramhansa Mandali	
c) Prarthana Samaj	

MODULE -2 Women Reformers

a) Savitribai Phule	15
b) Tarabai Shinde	
c) Pandita Ramabai	

MODULE -3 Social Reformers

a) Lahuji Salve	15
b) Maharshi Vitthal Ramji Shinde	
c) Gadage Maharaj	
d) Annabhu Sathe	

MODULE -4 Educational Reforms

a) Karmaveer Dhaurao Patil	15
b) Dr. Bapuji Salunkhe	
c) Punjabrao Deshmukh	

Readings:

- Kenneth W. Jones, Socio-religious reform movements in British India, Cambridge University Press, 1994
- Amiya P. Sen, Social and Religious Reform, Oxford University Press, 2005
- Articles on Paramhansa Sabha, Prarthana Samaj, Satyashodhak Samaj in Murali Ranganathan (ed.), The Collected Works of JY Naik, Asiatic Society of Mumbai, 2016

Head

Department Of History
A.S.S. Mahavidyalaya, Medha
Tal- Jaoli, Dist.- Satara

Department of Geography

2019-2020

Following teaching units are included in syllabus which are closely concerned with Gender Equality and Environmental Related Issues.

GENDER EQUALITY

BSc Part-I CBCS Semester II

Human Geography

Module I Composition of Population and Population migration

1.1 Age Composition: Age Composition and Age Composition in India.

1.2 Sex Ratio: Sex Composition and Sex Composition in India

ENVIRONMENT RELATED ISSUES

B.A. Part-I CBCS Semester I

Physical Geography

Paper No. I

Module III Lithosphere

3.3 Earthquakes- Causes and Effects

3.4 Volcano- Causes and Effects

BA Part-II CBCS Semester III

Resource Geography

Paper No. IV

Module III Sustainable Resource Development

3.1 Concept and types of natural resource development

BA Part-II CBCS Semester IV

Oceanography

Paper No. VI

Module III Applied Oceanography

3.4 Ocean Pollution- Causes and Effects and Measures

BA Part-II CBCS Semester III

3.1.2 Representation of Relief by Contours: Hill, Mountain, Ridge, Cliff, Saddle, Plateau, Knoll, Spur, Col or Pass, Volcanic Col or Crater, Gorge, 'V' Shaped Valley, Waterfall, 'U' Shaped Valley, Cirque, Hanging Valley, Ria Coast, Fjord Coast, Sea cliff.

3.2 Profiles

- 3.5.1 Superimposed Profile
- 3.5.2 Composite Profile
- 3.5.3 Projected Profile
- 3.5.4 Longitudinal Profile

Module – IV : Topographical Maps Periods

- 4.1 Indexing of S.O.I. Topographical Map
- 4.2 Signs, Symbols and Colors used in SOI Toposheet
- 4.3 Interpretation of S.O.I.'s Topographical Maps
 - a) Marginal Information
 - b) Physical environment: Relief, Drainage and Vegetation
 - c) Cultural environment: Settlements, Transportation and Communication, Irrigation.
 - d) Land Use

Module V: Weather Instruments and IMD Maps

- 5.1 Study of weather Instruments with reference to Principle, Mechanism, and Function
 - a) Thermograph
 - b) Barograph
 - c) Dry and Wet Bulb Thermometer
 - d) Cup Anemometer
 - e) Rain Gauge
- 5.2 Isobaric Patterns: Cyclone, Anticyclone, Col, Ridge, Secondary Depression
- 5.3 Signs and Symbols used in Indian Daily Weather Maps
- 5.4 Interpretation of Indian Daily Weather Maps
 - Marginal Information, Pressure, Winds, Clouds, Rainfall, Other Conditions, Sea Condition, Temperature departure from normal

Module VI : Representation Techniques of Statistical Data

- a) Divided Rectangle
- b) Proportional Circle
- c) Proportional Square
- d) Choropleth Map
- e) Dot Map
- f) Isopleths

Professional
Ethics,
Environmental
and
Sustainability

2020

Department of Geogrphy
Syllabus Values
B. A. II Semester III
Paper No. III, Geography (Soil Geography)

Year	Syllabus	Values
2019	Module I: Basics of Soil Geography 1.2 History of Soil Geography and Pedology 1.3 Significance of Soil Geography	Professional Ethics
	Module II: Soils: Formation and Properties 2.1 Jenny's Factorial Model of Soil Formation: Parent Material, Biotic, Climatic, Relief and Time factor. 2.2 Process of Soil Formation: Physical, Biotic and Chemical. 2.3 Physical Properties of Soils: Morphology, Texture, Structure, Water, Air and Temperature. 2.4 Chemical Properties of Soils: p^H , Organic Matter, NPK (Nitrogen, Phosphorous and Potassium). Module III: Soils: Classifications and Distribution 3.1 Genetic Classification of Soils. 3.2 Soil Characteristics and Major Soils Distribution in Maharashtra. 3.3 Soil Degradation: Concept, Causes, Consequences and Measures Module IV: Practical's (Theory Only) 4.1 Soil Profile 4.2 Soil Sample: Tools 4.3 Soil Analysis: Saline and Alkaline 4.4 Vermicompost	Environmental and Sustainability

Department of Geogrphy

Syllabus Values

B. A. II Semester III

Paper No. IV, Geography (Resource Geography)

Year	Syllabus	Values
2019	Module I: Introduction to Resource Geography 1.2 Resource: Concept and Classification 1.3 Importance of Resource Geography	Professional Ethics
	Module II: Major Resources 2.1 Water Resources: Distribution, Utilization and Problems 2.2 Forest Resources: Distribution, Utilization and Problems 2.3 Energy Resources: Distribution, Utilization and Problems 2.4 Human Resources: Distribution, Utilization and Problems Module III: Sustainable Resource Development 3.1 Concept of Sustainable Resource Development 3.2 Sustainable Natural Resource Development: Water, Forest and Energy 3.3 Sustainable Human Resource Development Module IV: Practical (Theory Only) 4.1 Proportional Circle 4.2 Choropleth Map 4.3 Dot Map 4.4 Isopleth Map	Environmental and Sustainability

Department of Geography

Syllabus Values

B. A. II Semester III

IDS Paper No. I, Introduction to Tourism Geography

Year	Syllabus	Values
2019	<p>Module I: Introduction to Tourism Geography</p> <p>1.3 Scope of Tourism Geography</p> <p>1.4 Historical development of Tourism</p> <p>1.5 Significance of Tourism Geography</p> <p>Module II: Component of Tourism</p> <p>2.1 Geographical components</p> <p>2.2 Social components</p> <p>2.3 Cultural components</p> <p>2.4 Other components</p> <p>Module III: Classification and Recent Trends in Tourism</p> <p>3.1 Classification on the basis of Nationality, Time, Number of tourist, Objectives, Transportation, Season, and Nature of Tourism.</p> <p>3.2 Recent trends in Tourism</p> <p>Module IV: Impact of Tourism</p> <p>4.1 Economic impact</p> <p>4.2 Socio-Cultural impact</p> <p>4.3 Impact on Environment</p> <p>4.4 Sustainable development of Tourism</p>	Professional Ethics , Human Values and Environmental and Sustainability

Department of Geogrphy
Syllabus Values
B. A. II Semester IV
Paper No. V, Geography (Oceanography)

Year	Syllabus	Values
2019	<p>Module I: Introduction to Oceanography 1.2 Oceanography and Physical Sciences 1.3 Branches of Oceanography 1.4 Significance of Oceanography</p> <p>Module II: Properties and Dynamics of Ocean 2.1 Oceanic Temperature: Factors affecting on ocean temperature and Distribution of oceanic temperature 2.2 Salinity of Ocean: Factors affecting on Oceanic salinity and Horizontal distribution of oceanic salinity 2.3 Oceanic Currents: Types of Oceanic currents, Responsible factors for origin of ocean currents and Ocean currents of the Pacific, Atlantic and Indian Ocean</p> <p>Module III: Applied Oceanography 3.1 Ocean or Marine deposits: Sources and Classification 3.2 Ocean Resources – Biotic- Mineral and Energy Resources 3.4 Ocean Pollution – Causes, Effects and Measures</p>	<p>Professional Ethics</p> <p>Professional Ethics, Human Values and Environmental and Sustainability</p>
	<p>Module IV: Practical's (Theory Only) 4.1 Hypsographic Curve 4.2 Wind rose 4.3 Isohalines 4.4 Isotherms</p>	<p>Professional Ethics</p>

Department of Geogrpby

Syllabus Values

B. A. II Semester IV

Paper No. VI, Geography (Agricultural Geography)

Year	Syllabus	Values
2019	Module I: Introduction to Agricultural Geography 1.1 Scope and Significance of Agricultural Geography 1.2 Evolution of agriculture: Ancient, Medieval and Modern Period 1.3 Determinants of Agriculture: Physical and Human (economic, social, cultural, political and administrative)	Professional Ethics
	Module II: Agriculture: Systems and Land-use Theory 2.1 Major Agricultural Systems: Nomadic Herding, Livestock Ranching, Shifting Cultivation, Intensive Subsistence Farming, Commercial Farming and Horticulture 2.1 Von Thunen's Theory of Agricultural land-use	Professional Ethics,
	Module III: Regionalization, Problems and Modern Concepts in Agriculture 3.1 Methods of Agricultural Regionalization: Crop Combination and Crop Diversification 3.2 Agricultural Problems: Physical and Non-Physical (Economic, Social, Cultural, Political and Administrative) 3.3 Sustainable Agriculture	Human Values and Environmental and Sustainability
	Module IV: Practical (Theory Only) 4.1 Line Graphs 4.2 Bar Graphs 4.3 Divided Circle 4.4 Proportional Square	Professional Ethics

Department of Geography
Syllabus Values

B. A. II Semester IV

IDS Paper No. II, Development and Planning of Tourism

Year	Syllabus	Values
2019	<p>Module I: Development and Planning of Tourism in India</p> <p>1.1 Tourism in ancient period 1.2 Tourism in modern period 1.3 Role of tourism in national economy 1.4 Tourism planning in India</p> <p>Module II: Tourism Centers in India</p> <p>2.1 Natural tourism centers in India 2.2 Religious tourism centers in India 2.3 Cultural tourism centers in India 2.4 Historical tourism centers in India</p> <p>Module III: Development and Planning of Tourism in Maharashtra</p> <p>3.1 Development of tourism in Maharashtra 3.2 Planning of tourism in Maharashtra</p> <p>Module IV: Tourism Centers in Maharashtra</p> <p>4.1 Natural tourism centers in Maharashtra 4.2 Religious tourism centers in Maharashtra 4.3 Cultural tourism centers in Maharashtra 4.4 Historical tourism centers in Maharashtra</p>	Professional Ethics, Human Values and Environmental and Sustainability

Department of Geography

Syllabus Values

B. A. I Semester I

Paper No. I, Geography (Physical Geography)

Year	Syllabus	Values
2016	Module – I Introduction to Physical Geography	Professional Ethics
	1.3 Branches of Physical Geography	
	1.4 Importance of Physical Geography	
	Module- II Atmosphere	Environmental and Sustainability
	2.1 Composition and Structure of Atmosphere	
	2.2 Insolation: Factors affecting on Insolation	
	2.3 Temperature: Distribution of temperature (Vertical and Horizontal)	
	2.4 Atmospheric Pressure: Belts and Planetary Winds.	
	Module – III Lithosphere	
	3.1 Interior of the earth	
	3.2 Wagner’s Continental Drift Theory	
	3.3 Earthquakes – Causes and Effects	
	3.4 Volcano – Causes and Effects	
	Module – IV Denudation	
4.1 Weathering: Concept and Types		
4.2 Davis Concept of Cycle of erosion		
4.3 Erosional Landforms of river.		
4.4 Depositional Landforms of river		

B. A. I Semester II

Paper No. II, Geography (Human Geography)

Year	Syllabus	Values
2016	<p>Module- I Human Geography 1.2 Scope of Human Geography 1.3 Branches of Human Geography 1.4 Importance of Human Geography</p> <p>Module –III Settlement 3.1 Types and patterns of rural settlements 3.2 Functions of Rural Settlements 3.3 Factors affecting on urbanization 3.4 Functions of Urban Centers</p> <p>Module – IV Agriculture 4.1 Origin and History of Agriculture 4.2 Types of Agriculture 4.3 Factors affecting on agriculture 4.4 Problems of Agriculture</p>	<p>Professional Ethics. Human Values and Environmental Sustainability</p>
	<p>Module –II Population 2.1 Factors affecting on distribution of population 2.2 Malthus' theory of Population Growth 2.3 Demographic Transition Theory 2.4 Migration: Types and Effects</p>	<p>Gender Equality. Human Values and Environmental Sustainability</p>

**Department of Geography
Syllabus Values**

B. Sc. I Semester I Paper I, Geography (Physical Geography)

Year	Syllabus	Values
2016	<p>Module I: Introduction to Physical Geography and Atmosphere 1.2 Branches of Physical Geography 1.3 Recent Trends in Physical Geography 1.4 Importance of Physical Geography 1.5 Composition and Structure of Atmosphere, Weather and Climate</p> <p>Module II: Insolation, Temperature, Atmospheric Pressure and Indian Monsoon 2.1 Insolation: Definition, Factors Affecting on Distribution of Insolation, World Distribution of Insolation, Heat Balance of the Earth 2.2 Temperature: Factors Controlling Temperature. Distribution of Temperature: Horizontal and Vertical 2.3 Pressure: Definition, Vertical and Horizontal Distribution, Pressure Belts. Shifting of Pressure Belts 2.4 Indian Monsoon: Indian Monsoon and Tibet Plateau, Jet Stream and El-Nino 2.5 Seasons in India: Summer, Rainy and Winter</p>	Professional Ethics and Environmental Sustainability

B. Sc. I Semester I Paper II, Geography (Physical Geography)

Year	Syllabus	Values
2016	<p>Module I: Lithosphere and Earth's Movements 1.1 Interior of the Earth: Structure of the Earth's Interior, Density and Temperature in the interior of the earth 1.2 Rocks: Definition, Classification of Rocks, Igneous Rocks, Sedimentary Rocks and Metamorphic Rocks (Characteristics, Classification and Landforms) 1.3 Endogenetic Forces, Diastrophic Forces and Movements: Folds and Faults 1.4 Wegener's Theory of Continental Drift</p> <p>Module II: Fluvial Geomorphology and Hydrosphere 2.1 Cycle of Erosion - W. M. Davis 2.2 Running Water or River: Major Landforms Formed by Erosion, Transportation and Depositional Processes of River 2.3 Temperature of Ocean Water: Factors Affecting on Horizontal and Vertical Distribution of Temperature of Ocean Water 2.4 Salinity of Ocean Water: Affecting Factors on salinity of Ocean Water, Distribution of Salinity- Horizontal and Regional</p>	Professional Ethics and Environmental Sustainability

Department of Geography
Syllabus Values

B. Sc. I Semester II, Paper III, Geography (Human Geography)

Year	Syllabus	Values
2016	<p>Module I: Human Geography and Human Race</p> <p>1.2 Branches of Human Geography</p> <p>1.3 Recent Trends in Human Geography</p> <p>1.4 Importance of Human Geography</p> <p>1.5 Human Races – Major Racial Groups and Classification</p> <p>1.6 Religious and Ethnic Groups in the World</p> <p>Module II: Population</p> <p>2.1 World Growth of Population</p> <p>2.2 Factors Affecting on the Distribution of the World Population</p> <p>2.3 Distribution of the World Population</p> <p>2.4 Theory of Population Growth – Malthus</p> <p>2.5 Demographic Transition Theory</p>	<p>Gender Equality, Human Values and Environmental Sustainability</p>

B. Sc. I Semester II, Paper IV, Geography (Human Geography)

Year	Syllabus	Values
2016	<p>Module I: Human Geography and Human Race</p> <p>2.2 Branches of Human Geography</p> <p>2.3 Recent Trends in Human Geography</p> <p>2.4 Importance of Human Geography</p> <p>2.5 Human Races – Major Racial Groups and Classification</p> <p>2.6 Religious and Ethnic Groups in the World</p> <p>Module II: Population</p> <p>2.1 World Growth of Population</p> <p>2.2 Factors Affecting on the Distribution of the World Population</p> <p>2.3 Distribution of the World Population</p> <p>2.4 Theory of Population Growth – Malthus</p> <p>2.5 Demographic Transition Theory</p>	<p>Gender Equality, Human Values and Environmental Sustainability</p>

Department of Geography
Syllabus Values
B. Sc. I Semester I and II (Practical Paper I)

Year	Syllabus	Values
2016	<p>Unit I Map</p> <p>1.1 Map: Definition, Elements and Types .</p> <p>1.2 Maps and Globe – Similarities and Differences.</p> <p>1.3 Significance and uses of Maps and Globes.</p> <p>Unit II Map Scale</p> <p>2.1 Meaning and Definition.</p> <p>2.1 Methods of Representation of scale</p> <p style="padding-left: 40px;">i) Verbal</p> <p style="padding-left: 40px;">ii) Numerical</p> <p style="padding-left: 40px;">iii) Graphical</p> <p>2.3 Scale Conversion</p> <p style="padding-left: 40px;">i) Verbal to Numerical</p> <p style="padding-left: 40px;">ii) Numerical to Verbal</p> <p>2.4 Construction of Graphical Scale</p> <p style="padding-left: 40px;">i) Simple (Plane Scale)</p> <p style="padding-left: 40px;">ii) Comparative Scale</p> <p style="padding-left: 40px;">iii) Time and Distance Scale</p> <p style="padding-left: 40px;">iv) Diagonal Scale</p> <p>Unit III Map Projection</p> <p>3.1 Definition and Classification of Map Projection</p> <p>i) Based on the methods of Construction –</p> <p style="padding-left: 40px;">Perspective and Non-perspective</p> <p>ii) Based on Developable Surface used -</p> <p style="padding-left: 40px;">Conical, Cylindrical, Zenithal, Conventional.</p> <p>iii) Based on Position of Tangent Surfaces –</p> <p style="padding-left: 40px;">Polar, Equatorial (normal), Oblique.</p> <p>iv) Based on Position of view point or light –</p> <p style="padding-left: 40px;">Gnomonic, Stereographic, Orthographic</p> <p>v) Based on Preserved qualities -</p> <p style="padding-left: 40px;">i) Equal area projection (Homolographic)</p> <p style="padding-left: 40px;">ii) Orthographic Projection</p> <p>iii) Azimuthal Projection (True Bearing Projection)</p> <p>3.2 Graphical Construction of the following Projections:</p> <p style="padding-left: 40px;">i) Zenithal Polar Gnomonic Projection</p> <p style="padding-left: 40px;">ii) Zenithal polar Equidistant Projection</p> <p style="padding-left: 40px;">iii) Zenithal Polar Equal Area Projection</p> <p style="padding-left: 40px;">iv) Cylindrical Equal –Area Projection</p> <p style="padding-left: 40px;">v) Simple Conical Projection with one standard Parallel</p> <p style="padding-left: 40px;">vi) Mercator’s Projection</p> <p style="padding-left: 40px;">vii) Bonne’s Projection.</p> <p>Unit IV Representation of Statistical Data</p> <p>4.1 Graphs and Diagrams</p>	Professional Ethics

	<p>i) One Dimensional Diagrams: a) Band Graph b) Climograph c) Hythergraph</p> <p>4.2 Two Dimensional Diagrams: a) Proportional Circle b) Proportional Spheres</p> <p>4.3 Three Dimensional Diagram: Cube Diagram</p> <p>4.4 Distributional Diagram a) Choropleth Map b) Isoleths Map</p>	
	<p>Unit V Remote Sensing</p> <p>5.1 Definition, Concept and history of Remote Sensing</p> <p>5.2 Elements of Remote Sensing: EMR, Sensors and Platforms.</p> <p>5.3 Application of Remote Sensing in Geography</p> <p>5.4 Aerial photographs and Satellite imagery: Definition, types and difference between them.</p> <p>5.5 Identification of Physical and cultural features from Aerial Photographs or Satellite Imagery with the help of stereoscope.</p> <p>5.6 Determination of Photo Scale.</p>	<p>Professional Ethics . Human Values and Environmental and Sustainability</p>

Department of Geogrphy
Syllabus Values
B. A. II Semester III
Paper No. III, Geography (Soil Geography)

Year	Syllabus	Values
2014	Unit 1 : Introduction to Soil Geography 1.2 Relationship of Soil Geography with Pedology. 1.3 Significance of Soil Geography.	Professional Ethics and Environmental and Sustainability
	Unit 2 Formation and Properties of Soils 2.1 Factors of Soil Formation: Parent Material, Organic, Climatic, Topographic. 2.2 Processes of Soil Formation and Soil Development: Physical, Biotic and Chemical. 2.3 Physical Properties of Soils: Morphology, Texture, Structure, Water, Air, Temperature. 2.4 Chemical Properties of Soils : pH, Organic Matter, NPK(Nitrogen, Phosporous and Potassium) and Other Properties of Soils. Unit3 Classification and Distribution of Soils 3.1 Genetic Classification of Soils 3.2 Characteristics and World Distribution of Soils. 3.3 Soil Erosion: Concept, Causes and Controlling Factors. 3.4 Degradation and Conservation of Soils. Unit 4 Soil Management 4.1 Concept of Soil Management 4.2 Need of Soil Management 4.3 Methods of Soil Management	Environmental and Sustainability

Department of Geography
Syllabus Values
B. A. II Semester III
Paper No. IV, Geography (Human Geography)

Year	Syllabus	Values
2014	<p>Unit 1 Nature, Scope and Concept</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Branches of Human Geography 3. Approaches of the Study 4. Concept of Environmentalism and Possibilism <p>Unit 2 Human Race and Man Environment Relationship</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Human Races – Major Racial Groups and Classification 2. Religious and Ethnic Groups in the World 3. Changing nature of Man-Environment relationship 4. Man Environment Conflict and Ecological crises <p>Unit 3 Growth and Distribution of Population</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Factors Affecting the Distribution of the World Population 2. World Growth of Population 3. Distribution of the World Population 4. Theories of Population Growth – Malthus Theory and Demographic Transition Theory <p>Unit 4 Human Migration and Population Problems</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Human Migration : Types, Causes and Consequences 2. Population problems in the World 3. Population Policies in China and India 	<p>Professional Ethics, Human Values, Environmental and Sustainability</p>

Department of Geogrphy

Syllabus Values

B. A. II Semester III

IDS Paper No. 1, Introduction to Tourism Geography

Year	Syllabus	Values
2014	<p>Unit 1 Nature and Scope of Geography of Tourism 1.4 Importance of tourism 1.5 Tourism as an interdisciplinary Subject 1.6 Recent Trends in Tourism Geography Unit 2 Factors affecting tourism development 2.1 Physical Factors – 2.1.1 Relief 2.1.2 Climate 2.1.3 Vegetation 2.1.4 Wild life 2.1.5 Water Bodies 2.2 Socio – Cultural Factors 2.2.1 Religious Factors 2.2.2 Historical and Cultural Factors 2.3 Economic Factors 2.3.1 Transportation 2.3.2 Accommodation Unit 3 Classification and Recent Concepts of Tourism 3.1 Classification on the basis of – 3.1.1 Nationality 3.1.2 Time of travel 3.1.3 Number of tourist 3.1.4 Purpose 3.1.5 Mode of transportation 3.1.6 Season 3.1.7 Nature of tourism 3.2 Recent Concepts of Tourism 3.2.1 Agro-tourism 3.2.2 Eco-tourism 3.2.3 Heritage tourism 3.2.4 Adventure tourism Unit 4 Impact of Tourism On- 4.1 Economy 4.2 Socio-cultural aspects 4.3 Environment 4.4 Sustainable Development of Tourism</p>	<p>Professional Ethics , Human Values and Environmental and Sustainability</p>

Department of Geogrphy
Syllabus Values
B. A. II Semester IV
Paper No. V, Geography (Oceanography)

Year	Syllabus	Values
2014	Unit 1 Introduction to Oceanography 1.2 History of Oceanography. 1.3 Oceanography and other Earth and Atmospheric Sciences. 1.4 Significance of Oceanography.	Professional Ethics
	UNIT 2 Properties and Dynamics of Oceans 2.1 Temperature of Oceans: Daily and Annual Range of Temperature, Factors Affecting the Ocean Temperature 2.2 Salinity of Oceans and Seas.: Meaning and Concept. Affecting Factors ,Salinity of Inland Seas and Lakes 2.3 Oceanic Currents: Types. Factors Responsible for Origin of Currents. 2.4 Currents of the Atlantic, Pacific and Indian Oceans.	Professional Ethics, Human Values and Environmental and Sustainability
	Unit 3 Applied Oceanography 3.1 Ocean or Marine Deposits: Sources and Classification 3.2 Influence of Ocean Currents. 3.3 Marine Resources : Biotic, Mineral and Energy Resources 3.4 Ocean as Sources of Food and as Storehouse of Resources for the Future	Professional Ethics, Human Values and Environmental and Sustainability
	Unit 4 : Practicals (Theory Only) 4.1 Hypsographic Curve. 4.2 Windrose 4.3 Iso-Salinity Lines 4.4 Isotherms	Professional Ethics

Department of Geogrphy
Syllabus Values
B. A. II Semester IV
Paper No. VI, Geography (Agricultural Geography)

Year	Syllabus	Values
2014	Unit 1 Nature, Scope and Determinants 1. Scope and Significance of Agricultural Geography 2. Evolution of agriculture in brief 3. Determinants of Agriculture	Professional Ethics
	Unit 2 Land-use Theory and Agricultural Systems 1. Von Thunen's Theory of agricultural land-use with recent modification 2. Agricultural Systems i) Dry grain farming ii) Intensive Wet farming iii) Extensive grain farming iv) Plantation	Professional Ethics, Human Values and Environmental and Sustainability
	Unit 3 Concepts and Modern Agriculture 1. Crop Combination 2. Agricultural Productivity 3. Green Revolution – its impact and consequences 4. Advanced Technologies in Agriculture i Irrigation Technology – Sprinkler – Drip ii Fertilizer Technology – Non-organic – Organic	Professional Ethics, Human Values and Environmental and Sustainability
	Unit 4 Practical (Theory Only) 1. Line and Bar Graphs 2. Proportional Circle 3. Divided Circle 4. Population pyramid	Professional Ethics

Department of Geography

Syllabus Values

B. A. II Semester IV

IDS Paper No. II, Development and Planning of Tourism

Year	Syllabus	Values
2014	<p>Unit 1 Development of Tourism in India</p> <p>1.1 Tourism in ancient and medieval periods 1.2 Tourism in modern period 1.3 Role of tourism in national economy 1.4 Tourism policies of India and Maharashtra</p> <p>Unit 2 Geographical & Historical Tourism in India</p> <p>2.1 Hill stations 2.2 Sea beaches 2.3 Sanctuaries and National Parks 2.4 Water Bodies - Lakes, Waterfalls, Snow fields 2.5 Forts, Capital places and other Historical places.</p> <p>Unit 3 Religious and Cultural Tourism in India</p> <p>3.1 Religious tourist centers in North India 3.2 Religious tourist centers in South India 3.3 Cultural tourist centers in North India 3.4 Cultural tourist centers in South India</p> <p>Unit 4 Organization of Tour Aspects of Organization of tour</p> <p>4.1 Importance of tour 4.2 Objectives of tour 4.3 Economic Planning 4.4 Frame work of tour 4.5 Choice of tourism centers 4.6 Duration of tour 4.7 Distance 4.8 Means of transportation 4.9 Age group 4.10 Accommodation</p>	<p>Professional Ethics, Human Values and Environmental and Sustainability</p>

[Handwritten signature]

Department of Physics
List of Courses with Cross cutting issues

Name of Programme		Name and description of the course	Issues covered
Physics	B. Sc. I	Physics Paper I: Mechanics I	Scientific Approach
		Physics Paper II: Mechanics II	Scientific Approach
		Physics Paper III: Electricity and Magnetism I	Environment and Sustainability
		Physics Paper IV: Electricity and Magnetism II	Environment and Sustainability
	B. Sc. II	Physics Paper V: Thermal Physics and Statistical Mechanics I	Environment and Sustainability
		Physics Paper VI: Wave and Optics I	Scientific Approach
		Physics Paper VI I: Thermal Physics and Statistical Mechanics II	Environment and Sustainability
		Physics Paper VIII: Wave and Optics II	Scientific Approach
	B. Sc. III	Physics Paper IX: I Mathematical physics	Scientific Approach
		Physics Paper X: Quantum Mechanics	Scientific Approach
		Physics Paper X I: Classical Mechanics and Classical Electrodynamics	Scientific Approach
		Physics Paper XII: Digital and Analog Circuits and Instrumentation	Environment and Sustainability
		Physics Paper XIII: Nuclear and Particle Physics	Environment and Sustainability
		Physics Paper XIV: Solid State Physics	Scientific Approach
		Physics Paper XV: Atomic and Molecular Physics and Astrophysics	Environment and Sustainability
		Physics Paper XVI: Energy Studies and Materials Science	Environment and Sustainability

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR
Choice Based Credit System (CBCS)

Syllabus with effect from 2017

B.Sc. Part I : Subject: Botany

SEMESTER -II

Botany Paper III: DSC- 13 B: PLANT ECOLOGY

CREDITS: 2, LECTURE PERIODS: 2.5 PER WEEK, TUTORIAL HOURS: 2 PER WEEK, MARKS: 50

UNIT	SUB-UNIT	TOPICS	LECTURE PERIOD
1.	1.a	ECOLOGICAL FACTORS AND ADAPTATIONS	
1.	1.a	INTRODUCTION, DEFINITION AND SCOPE OF ECOLOGY	01
1.		ECOLOGICAL FACTORS: Edaphic factors: Soil- Origin and formation, Composition, soil profile. Water- States of water in environment Climatic factors: Light and Temperature as ecological factors, Optimum and limiting factors. Ecological Adaptations: Ecological adaptations in, Hydrophytes, Xerophytes, Epiphytes and parasites.	07
1.		PLANT COMMUNITIES AND SUCCESSION	
	1.b.	Plant communities: Introduction, general Characters, structure and structure, Raunkier's life forms. Plant Succession: Characters and Process and types - Hyllinsere, Xerosere.	07
2.		Ecosystem and Phyto-geography	
	2.a	Ecosystem: Introduction, Composition- Abiotic and biotic components, Types of ecosystems - Aquatic and Terrestrial (one example of each type). Food chain and web. Ecological pyramids- Number, Biomass and Energy with suitable example.	10
	2.b	Biogeochemical cycles- Introduction, Phosphorus and Nitrogen cycle. Phytogeographical regions as per Whittaker and Mani	05
Total			30

Environmental issues

Environmental issues

Environmental Issues

Department of Botany
Syllabus Covering Values
 Academic Year 2016-17 to 2020-21

SYLLABUS OF BOTANY AT B. Sc. I

Unit	Syllabus	Values Covered
B. Sc. Part - I Semester - I- Paper-I BOTANY (DIVERSITY OF NON-VASCULAR PLANTS)		
Unit 1 to 4	Algae, Fungi, Bryophyta Economic importance of non-vascular plants	Professional Ethics, Environment and Sustainability
B. Sc. Part - I Semester - I- Paper- II BOTANY (PLANT BIOCHEMISTRY, PHYSIOLOGY AND ECOLOGY)		
Unit 1 to 4	Cell Biochemistry- Cell as a biochemical entity, biological significance of water, pH and buffers. ATP as an energy currency. Enzymes- Introduction. Cofactors, coenzymes and Isozymes. Factors affecting enzyme activity- Temperature and pH Plant water relations- Water transport process, ascent of sap, transpiration. Ecology- Introduction, ecological factors (Climatic and edaphic)	Professional Ethics Environment and Sustainability
B. Sc. Part - I Semester - II- Paper III BOTANY (DIVERSITY OF VASCULAR PLANTS)		
Unit 1 to 5	Basic concepts- Vascular plants with respect to their ecological role Pteridophytes, Gymnosperms- Economic importance, Angiosperms- Importance and functions of taxonomy. Anatomy	Professional Ethics, Environment and Sustainability
B. Sc. Part - I Semester - II- Paper IV BOTANY (CYTOLOGY, GENETICS AND UTILIZATION OF PLANTS)		
Unit 1 to 4	The cell, cell division and apoptosis Mendelism, Gene interaction, Utilization of plants, economic importance of Cereals, Pulses, Oil crops, Plant perfumes and cosmetics, ornamental plants.	Professional Ethics, Human value

SYLLABUS OF BOTANY AT B. Sc. II

Unit	Syllabus	Values Covered
B. Sc. Part II Semester- III BOTANY Paper-V: Algae, Fungi, Bryophytes & Industrial Applications Paper V: DSC-C13 Embryology of Angiosperm		
Unit 1 to 4	<p>Algae- Economic importance</p> <p>Fungi / Lichens- Economic importance</p> <p>Bryophytes- alternation of generations</p> <p>Industrial Applications- Mushroom cultivation, Biofertilizers, Mass cultivation of (BGA), Azolla culture, Phosphate solubilizing bacterial biofertilizers (PSB), Trichoderma, Commercial Importance of Biofertilizers.</p> <p>Concept of Flower, Mechanism of pollination in angiosperm, Structure of embryo sac, Embryo and Endosperm development, Polyembryony and Apomixis.</p>	<p>Professional Ethics</p> <p>Environment and Sustainability</p>
B. Sc. Part II Semester- III BOTANY Paper-VI: Plant physiology, Ecology and Horticulture Paper VI: DSC-C14 Plant Physiology		
Unit 1 to 4	<p>Plant Growth and Development</p> <p>Phytohormones- IAA, GA, ABA, Ethylene, Cytokinin, Photoperiodism, Vernalization, Breaking of seed dormancy, Plant indicators and Phytogeography, Ecological succession and plant adaptations.</p> <p>Horticulture- Propagation of plants by sexual and asexual methods</p> <p>Plant water relation and Mineral Nutrition- Micro and Macronutrients</p> <p>Photosynthesis</p>	<p>Professional Ethics</p> <p>Environment and Sustainability</p>
B. Sc. Part II Semester- IV BOTANY Paper-VII: Pteridophytes, Gymnosperms, Angiosperms and Anatomy Paper VII: DSC-D13 Plant Anatomy		
Unit 1 to 4	<p>Pteridophytes- Economic importance</p> <p>Gymnosperms- Economic importance</p> <p>Angiosperms- Role and significance of Botanical gardens in India, Lead Botanical Garden, SUK,</p> <p>Plant Anatomy- Organization of Plant body, meristem classification, primary and secondary structure of plant body, tissue systems.</p>	<p>Professional Ethics</p> <p>Environment and Sustainability</p>
B. Sc. Part II Semester- IV BOTANY Paper-VIII: Cytogenetics and Utilization of Plant Resources Paper VII: DSC-D14 Plant Metabolism		
Unit 1 to 4	<p>Nucleus and Ribosomes, subcellular structures and cell membrane, Linkage and recombination</p> <p>Utilization of plant resources- Natural product- Rubber, Medicinal plants</p> <p>Plant Metabolism- Enzymes, Nitrogen metabolism, Respiration,</p>	<p>Professional Ethics,</p> <p>Environment and Sustainability</p>

	seed dormancy and germination	
--	-------------------------------	--

SYLLABUS OF BOTANY AT B.Sc. III

Unit	Syllabus	Values Covered
B. Sc. Part III Semester- V BOTANY Paper- IX: Biology of Non-vascular Plants and Palaeobotany		
Paper IX: DSC-E25 Genetics and Plant Breeding		
Unit 1 to 4	<p>Algae- <i>Chara</i> and <i>Ectocarpus</i> Economic importance</p> <p>Fungi - <i>Albugo</i> and <i>Uncinula</i> Economic importance</p> <p>Bryophytes- <i>Funaria</i></p> <p>Palaeobotany- Types of fossils, process of fossilization, Geological time scale, fossil genera- <i>Lyginopteris</i> and <i>Enigmocarpon</i> Application of Palaeobotany, Role of microfossils in oil and coal exploration.</p> <p>Mendelism</p> <p>Linkage and recombination- Mutation- Significance of mutagens.</p> <p>Chromosomes structure and variation- Quantitative inheritance, multiple allelism, population genetics</p> <p>Plant breeding- Methods of plant breeding, mass selection, pure line selection, hybridization technique, Gama- Garden</p>	<p>Professional Ethics</p> <p>Environment and Sustainability</p>
B. Sc. Part III Semester- V BOTANY Paper- X: Genetics and Analytical Techniques in Plant Science		
Paper X: DSC-E26 Microbiology, Plant Pathology and Mushroom Culture Technology		
Unit 1 to 4	<p>Sex chromosomes, determination of sex and population genetics.</p> <p>Quantitative inheritance in Wheat and Maize</p> <p>Plastid and Mitochondrial inheritance</p> <p>Variation in chromosome number and structure- Euploidy and Aneuploidy, Mutation</p> <p>Microscopy, Chromatography, micrometry, microtomy, Microphotography</p> <p>Microbiology- Staining techniques for Microbes, Preparation of Culture Media, Pure Culture Techniques.</p> <p>Industrial Microbiology- Synthesis of Antibiotics- Penicillin, Organic Acid- Lactic Acid, Alcohol- Ethanol, Significance of Biopesticides</p> <p>Plant Pathology- Prevention and Control Measures of Plant Diseases, Role of Quarantine</p> <p>Mushroom Technology- Values of Mushrooms, Cultivation techniques- Pure culture, preparation spawn, mushroom bed preparation, composting, long storage</p>	<p>Professional Ethics</p> <p>Environment and Sustainability</p>
B. Sc. Part III Semester- V BOTANY Paper- XI: Fundamentals of Plant Physiology and Ecology		
Paper XI: DSC-E27 Cytology and Research Techniques in Biology		
Unit 1 to 4	<p>Mineral Nutrition & Nitrogen metabolism.</p> <p>Photosynthesis and Respiration.</p>	<p>Professional Ethics</p> <p>Environment and</p>

	Population Ecology, Ecosystem, food chain, ecological pyramids, Energy flow in ecosystem, biogeochemical cycles. Cell as a unit of life, Cell cycle and Apoptosis, Cell organelles, Sub-cellular structures and cell membrane, Research Techniques in biology- Microscopy, Colorimetry, Spectrophotometry, Micrometry, Photo micrometry, Concept of Intellectual property right (IPR), Patents.	Sustainability
B. Sc. Part III Semester- V BOTANY Paper- XII Plant Biochemistry Botany Paper- XII DSE-E28 Horticulture and Gardening		
Unit 1 to 4	Carbohydrate Metabolism- Broad classification, Isomers, Enantiomers, Epimers and significance. Lipid Metabolism- Classification, B-oxidation, Properties of Saturated and unsaturated fatty acids, Significance. Protein Metabolism- Biosynthesis of proteins. Nucleic acids- Structure and composition of DNA, Forms of DNA, Types of RNA, etc. Importance and divisions of Horticulture, Horticultural Produce and Management of Pest & Diseases, Nursery Techniques, Landscape gardening- Indoor & Outdoor gardening	Environment and Sustainability Professional Ethics
B. Sc. Part III Semester- VI BOTANY Paper- XIII Biology of Vascular Plants Botany Paper- XIII DSE-F25 Plant Biochemistry and Molecular Biology		
Unit 1 to 4	Pteridophytes- <i>Marsilea</i> Gymnosperms- <i>Gnetum</i> , Evolutionary significance Angiosperm- Phylogeny of angiosperm & embryology Pollination biology , Plant anatomy Carbohydrates, lipids, protein and Nucleic acids	Professional Ethics Gender Equality
B. Sc. Part III Semester- VI BOTANY Paper- XIV Microbiology and Plant Pathology Botany Paper- XIV DSE-F26 Bioinformatics, Biostatistics and Economic Botany		
Unit 1 to 4	Microbiology- Methods of Staining, Sterilization, Cultures, Industrial applications of micro-organisms with reference to antibiotics and pesticides. Microbial Genetics- Bacterial genome, Recombination in Bacteria. Plant Pathology and Plant Diseases- Phytoplasma, Viruses, Bacterial, Fungal diseases. Bioinformatics- Biological Databases (NCBI/BLAST). Biostatistics- Collection, analysis and presentation of biological data, statistical methods for testing the hypothesis (t-test / Chi-square test). Economic Botany- Cereals, Legumes and Oils., Spices, Beverages and Fibres.	Professional Ethics Human values Environment and Sustainability
B. Sc. Part III Semester- VI BOTANY Paper- XV Plant Breeding, Biostatistics, Ethnobotany and Horticulture Botany Paper- XV DSE-F27 Plant Biotechnology and Paleobotany		
Unit 1 to 4	Methods of Plant Improvements- Mass Selection, Clonal selection, Pure line selection. Ethnobotany- Role of Ethnobotany in modern Medicines w.r.t. <i>Vitex negundo</i> , <i>Tribulus terrestris</i> , <i>Morinda sps.</i> , <i>Agel sps.</i>	Professional Ethics Environment and Sustainability

	<p>Plant Biotechnology- Scope and importance.</p> <p>Recombinant DNA Technology- Cloning Vectors, Southern Blotting, Northern Blotting, DNA-Fingerprinting, Molecular Markers (RAPD, RFLP), PCR-tech. Gene Bank, etc.</p> <p>Plant Tissue Culture- Preparation of culture media, Micropropagation, Embryogenesis, Somaclonal variations.</p>	
B. Sc. Part III Semester- VI BOTANY Paper- XVI Molecular Biology and Biotechnology Botany Paper- XVI DSE-F28 Plant Bio Fertilizers and Herbal Drug Technology		
Unit 1 to 4	<p>Genetic Engineering- Methods of Gene transfer, Reporter Gene, Transgenic plants.</p> <p>Biofertilizers- BGA, VAM, Trichoderma.</p> <p>Herbal Medicines- Identification, authentication, Collection, Processing and storage of medicinal plants.</p> <p>Herbal Cosmetology- Herbal cosmetics- Shampoos, Hair dyes, Facemask, bath oil, perfume.</p> <p>Pharmacognosy- Drug adulteration, Plant antioxidants.</p>	<p>Professional Ethics Environment and Sustainability</p>

Amr
Head
Department of Botany
Amdar Shashikant Shinde
Mahavidyalaya, Medha.

Department of Zoology

Syllabus Covering Values

Academic Year 2016-17 to 2020-21

Syllabus of Zoology at B. Sc. I

Unit	Syllabus	Values Covered
B. Sc. Part - I Semester - II ZOOLOGY		
DSC - 15B (CELLBIOLOGY AND EVOLUTIONARY BIOLOGY)		
Unit 1	Cell structure- Structure of Chromosome With reference to Morphology and organization (Nucleosome), Polytene Chromosomes	Professional Ethics Gender Equality
B. Sc. Part - I Semester - II ZOOLOGY DSC - 16B (GENETICS)		
Unit 1	Introduction to Genetics Mendel's work on transmission of traits, Genetic Variation, Molecular basis of Genetic Information Mendelian and post Mendelian Genetics Principles of Inheritance, Incomplete dominance and co-dominance, gene interaction, Multiple alleles w.r.t. ABO, Rh blood groups and coat colour in rabbit, sex linked inheritance.	Professional Ethics Gender Equality

Syllabus of Zoology at B. Sc. II

Unit	Syllabus	Values Covered
B. Sc. Part II Semester- IV ZOOLOGY Paper-VII DSC- (REPRODUCTIVE BIOLOGY)		
Unit 1	Functional anatomy of female reproduction: Outline and histological structure of female reproductive system in rat and human; Ovary: folliculogenesis, ovulation, corpus luteum formation and regression; Steroidogenesis and secretion of ovarian hormones; Reproductive cycles in human and their regulation, changes in the female tract; Ovum transport in the fallopian tubes; Sperm transport in the female tract, fertilization; Hormonal control of implantation; pregnancy diagnosis Hormonal regulation of gestation, , Mechanism of parturition and its hormonal regulation; Lactation and its regulation.	Professional Ethics Gender Equality, Human Values
Unit 2	Functional anatomy of male reproduction: Outline and histology of male reproductive system in human; Testis: Cellular functions, germ cell; Spermatogenesis: hormonal regulation;	Professional Ethics Gender Equality, Human Values

	epididymal function and sperm maturation; Accessory glands functions; Sperm transportation in male tract.	
Unit 3	Reproductive Health: Infertility in male and female: causes, diagnosis and management; Assisted Reproductive Technology: sex selection, sperm banks, frozen embryos, in vitro fertilization, ET, EFT, IUT, ZIFT, GIFT, ICSI, PROST; Modern contraceptive technologies.	Profession Gender Eq Human Va.....
B. Sc. Part II Semester- IV ZOOLOGY Paper-VIII DSC- ... (APPLIED ZOOLOGY-I)		
Unit 2	Epidemiology of Diseases: Transmission, Prevention and control of diseases: Tuberculosis, Typhoid.	Professional Ethics Human Values Environment and Sustainability
Unit 3	Rickettsia and Spirochaetes: Brief account of Rickettsia prowazekii, Borrelia recurrentis and Treponema pallidum.	Professional Ethics Human Values Environment and Sustainability
Unit 4	Insects of Economic Importance: Biology, Control and damage caused by Helicoverpa armigera, Pyrrilla perpusilla and Papilio demoleus, Callosobruchus chinensis, Sitophilus oryzae and Tribolium castaneum	Professional Ethics Human Values Environment and Sustainability
Unit 5	Poultry Farming: Principles of poultry breeding, Management of breeding stock and broilers, Processing and Preservation of eggs.	Professional Ethics

Syllabus of Zoology at B.Sc. III

Unit	Syllabus	Values Covered
Zoology Paper- X DSE-F29 (Molecular Cell Biology and Animal Biotechnology)		
Unit 3	Molecular Techniques in Gene manipulation 1. Restriction enzymes: Nomenclature, detailed study of Type II. 2. Characteristics of Cloning vectors: Plasmids, Cosmids, Phagemids, Lambda Bacteriophages 3. Gene cloning: Transformation techniques by Calcium chloride method and electroporation 4. Construction of genomic and cDNA libraries 5. Southern, Northern and Western blotting 6. DNA sequencing: Sanger method 7. Polymerase Chain Reaction, 8. DNA Finger Printing 9. DNA micro array	Professional Ethics Gender Equality Human Values
Zoology Paper- XI DSE-F30 (Biotechniques and Biostatistics)		
Unit 1	Genetically Modified Organisms 1. Production of cloned and transgenic animals: a. Nuclear Transplantation b. Retroviral Method c. DNA microinjection 2. Applications of transgenic animals: a. Productions of pharmaceuticals b. Production of donor organs 3. Knockout mice.	Professional Ethics Environment and Sustainability
Unit 2	Culture Techniques and Applications a. Animal cell culture: Introduction, principle and applications	Professional Ethics Gender Equality

Unit 1	Apiculture 1. Types and casts of honey bee 2. Honey Comb 3. Bee Keeping a. Artificial models of bee hive – Newton and Langstroth models b. Bee keeping Equipments c. Extraction of Honey 4. Medicinal Value of Honey	Profi
Unit 2	Animal Husbandary 1. Indigenous and exotic breeds of cattle 2. Preservation and artificial insemination in cattle 3. Induction of early puberty 4. Synchronization of estrus in cattle 5. Commercial importance of dairy farming	Professional Ethics
Unit 3	Pearl culture 1. Species of oyster 2. Process of Pearl formation: natural and artificial 3. Maintenance of oysters 4. Harvesting 5. Importance of Pearl	Professional Ethics
Unit 4	Freshwater prawn culture 1. Species of Prawn 2. Site selection 3. Farm Construction 4. Production system: fertilization, Larval Development, Food and feeding 5. Harvesting	Professional Ethics
Unit 5	Fish Technology Genetic improvements in aquaculture industry: 1. Induced breeding 2. Transportation of fish seed 3. Feeding and development 4. Harvesting and Marketing	Professional Ethics
Unit 6	Goat Farming 1. Breeds 2. Feeding 3. Housing 4. Economic Importance	Professional Ethics

Head
Department Of Zoology
Ambar Shashikant Shinde
Mahavidyalaya, Medha.

CRITERION I: POINT 2

CROSS CUTTING ISSUES: DEPARTMENT OF MATHEMATICS

Class	Paper Name and subject code	Cross cutting issues covered
B.Sc. I	1. Differential Calculus DSC5A	Sustainability
	2. Calculus DSC 6A	Sustainability
	3. Differential Equations DSC 5B	Sustainability , Professional Ethics
	4. Higher Order Differential Equations DSC 6B	Sustainability , Professional Ethics

CRITERION I: POINT 2

CROSS CUTTING ISSUES: DEPARTMENT OF MATHEMATICS

Class	Paper Name and subject code	Cross cutting issues covered
B.Sc. II	5. Real Analysis I DSC 5C	Sustainability
	6. Modern Algebra I DSC 6C	Professional Ethics
	7. Real Analysis II DSC5D	Sustainability
	8. Modern Algebra II DSC 6C	Professional Ethics

CRITERION I: POINT 2

CROSS CUTTING ISSUES: DEPARTMENT OF MATHEMATICS

Class	Paper Name and subject code	Cross cutting issues covered
B.Sc. III	9. Mathematical Analysis DSE 9E	Sustainability
	10. Abstract Algebra DSE 10E	Professional Ethics
	11. Optimization Techniques DSE 11E	Professional Ethics
	12. Integral Transforms DSE 12E	Professional Ethics

CRITERION I: POINT 2

CROSS CUTTING ISSUES: DEPARTMENT OF MATHEMATICS

Class	Paper Name and subject code	Cross cutting issues covered
B.Sc. III	13. Metric Spaces DSC 9F	Sustainability
	14. Linear Algebra DSE 10F	Professional Ethics
	15. Complex Analysis DSE 11F	Sustainability
	16. Discrete Structure DSE 12F	Professional Ethics
	Practicals	Professional Ethics
	Study Tour	Environment , Sustainability and Human Values
	Projects	Professional Ethics , Human Values

J. S. D.
Head

Department of Mathematics
Amdar Shashikant Shinde
Mahavidyalaya, Medha

Department Of Microbiology

Syllabus Covering Values

Academic Year 2016-2017 TO 20-21

CRITERION I: POINT 2

CROSS CUTTING ISSUES : DEPARTMENT OF MICROBIOLOGY

Class	Paper Name	Cross cutting issue covered
B.Sc I	I. Introduction to Microbiology	Professional Ethics
	II. Microbial Diversity	Environmental and sustainability
	III. Bacteriology	Human values
	IV. Microbial Biochemistry	Human values

Department Of Microbiology

Syllabus Covering Values

Academic Year 2016-2017

CRITERION I:POINT 2

CROSS CUTTING ISSUES :DEPARTMENT OF MICROBIOLOGY

Class	Paper Name	Cross cutting issue covered
B.Sc II	V. Microbial Physiology and metabolism	Human values
	VI. Applied Microbiology	Human values
	VII. Microbial Genetics and Molecular Biology	Professional Ethics
	VIII. Basic in Medical Microbiology and immunology	Human Values

Department Of Microbiology

Syllabus Covering Values

Academic Year 2016-2017

CRITERION I: POINT 2

CROSS CUTTING ISSUES : DEPARTMENT OF MICROBIOLOGY

Class	Paper Name	Cross cutting issue covered
B.Sc III	IX.Virology	Human values
	X.Immunology	Professional Ethics
	XI.Food and Industrial Microbiology	Human Values
	XII.Agriculture Microbiology	Environment and sustainability

Class	Paper Name	Cross cutting issue covered
B.Sc III	XIII. Microbial Genetics	Gender equality
	XIV. Microbial Biochemistry	Human values
	XV. Environment Microbiology	Environment and sustainability
	XVI. Medical microbiology	Human values

Department Of Microbiology
Amdar Bhashikant Shinde
Mahavidyalaya, Medha.

Department of Commerce

Syllabus covering following values and Ethics

BCOM I

Sr.	Subject	Topics in Syllabus	Covered Ethics
1.	Insurance	Life Insurance Fire & Marine Insurance	Human Ethics Business Ethics
2.	Financial Account	Amalgamation & Single entry conversion into partner	Business Ethics
3.	Principle of Marketing	Consumer Behavior	Human & Professional Ethics
4.	Management Principles	Motivation & Leadership	Human Values
5.	Micro Economics	Monopoly & Perfect Competition	Professional Ethics
6.	Business Communication	English for Specific Purpose	Human Values

BCOM II

Sr.	Subject	Topics in Syllabus	Covered Ethics
1.	Co-operative Accounting	Final account of company (vertical format)	Professional Ethics
2.	Money and Finance	Money and value of money	sustainability Ethics
3.	Macro Economics	Introduction of macro Economics public finance	Human values sustainability Ethics
4.	Fundamental of Entrepreneurship	Small and Medium businesses, Business Plan	Business Ethics
5.	Business statistics	Data collection Sample Method	sustainability and Professional Ethics
6.	Business Communication	E - Communication	Human values

BCOM III

Sr.	Subject	Topics in Syllabus	Covered Ethics
1.	Advanced Accountancy I & III	final Account Financial statement Analysis Bank	Professional Ethics Business Ethics
2.	Advanced Accountancy II & IV	Income tax – Income from salary Audit – Internal and external audit of business	Legal Ethics Professional Ethics
3.	Modern Management Practice	Total Quality Management Time Management	Professional Ethics Personal Ethics
4.	Business Regulatory Framework	Company Act 2013 Contract Act 1972	Legal Ethics
5.	Co operation	Maharashtra co-operative Housing society Model cooperation Education and Training	Legal Ethics Social Ethics
6.	Business Environment	Industrial development Agriculture Development	Professional Ethics

Head
Department of Commerce
Amdar Shashikant Shinde Mahavidyalaya
Medha, Tal. Jaoli, Dist. Satara